

HOOGHEEMRAADSCHAP
**DE STICHTSE
RIJNLANDEN**

Begroting 2023

Koers houden in roerige tijden

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	5
1 Inleiding.....	6
1.1 De koers van HDSR in 2023	6
1.2 Leeswijzer.....	6
2 Introductie Begroting 2023	7
2.1 Nieuwe begrotingsstructuur	7
2.2 Effectindicatoren	8
2.3 Financiële ontwikkeling	11
3 Begroting in één oogopslag.....	14
4 Programma's en thema's	19
PROGRAMMA ZUIVERINGSBEHEER	23
5 Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair.....	24
5.1 Dynamische opgave.....	24
5.1.1 ZUIVERe ontwikkelingen	24
5.2 Reguliere taken	27
5.2.1 Versterken beheerorganisatie op gebied van procesautomatisering	27
6 Begroting Programma Zuiveringsbeheer.....	28
PROGRAMMA WATERSYSTEEMBEHEER	29
7 Robuust en gezond water in een klimaatbestendig gebied	30
7.1 Dynamische opgave.....	30
7.1.1 Gezond water	30
7.1.2 Bodemdaling veenweide.....	31
7.1.3 Toekomstbestendig waterbeheer	33
7.1.4 Gebiedsgericht werken: integratie dynamische opgaven watersysteembeheer.....	34
7.2 Reguliere taken	34
7.2.1 Beheer en onderhoud watergangen	34
7.2.2 Beheer en onderhoud kunstwerken	35
8 Waterveilige leef- en werkomgeving	36
8.1 Dynamische opgave.....	36
8.1.1 Sterke Lekdijk	36
8.2 Reguliere taken	37
8.2.1 Primaire keringen	37
8.2.2 Regionale keringen.....	37
8.2.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied	38
8.2.4 Crisisbeheersing	38
9 Begroting Programma Watersysteembeheer	39

PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE	40
10 Waterbewust leven en genieten van water	41
10.1 <i>Dynamische opgave</i>	41
10.1.1 Waterbewust leven.....	41
10.2 <i>Reguliere taken</i>	43
10.2.1 Vaarwegbeheer.....	43
10.2.2 Monitoring zwemwater	43
11 Bestuur, middelen en maatschappij	44
11.1 <i>Dynamische opgave</i>	44
11.1.1 Duurzaamheid bestuur en organisatie	44
11.1.2 Digitale transformatie.....	46
11.1.3 Toekomstbestendig begroten.....	47
11.2 <i>Reguliere taken</i>	48
11.2.1 Omgevingswet	48
11.2.2 Communicatie.....	49
11.2.3 Toekomstbestendige organisatie.....	50
12 Begroting Programma Bestuur en Organisatie	51
13 Kredieten, investeringen en projecten 2023	52
13.1 <i>Algemeen</i>	52
13.2 <i>Actualisatie 2023</i>	53
13.2.1 <i>Investeringsniveau</i>	53
13.3 <i>Vaststellen investeringsbegroting, jaarschijf 2023</i>	55
13.4 <i>Autorisatie kredietvolume 2023</i>	56
13.4.1 <i>Krediettoekenning van de GOP-investeringsprojecten</i>	56
13.4.2 <i>Nieuw, aanvullend kredietvolume 2023</i>	57
13.5 <i>Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2023 per programma</i>	58
14 Belastingen	61
14.1 <i>Belastingopbrengsten 2023</i>	61
14.2 <i>Belastingtarieven 2023</i>	62
15 Wettelijk verplichte paragrafen	63
15.1 <i>Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar en meerjarenbegroting 2023</i>	63
15.2 <i>Uitgangspunten en normen</i>	64
15.3 <i>Kostentoedeling</i>	64
15.4 <i>Reserves en voorzieningen</i>	65
15.4.1 <i>Reserves</i>	65
15.4.2 <i>Voorzieningen</i>	69
15.5 <i>Weerstandsvermogen</i>	70
15.6 <i>Financiering</i>	74

15.7	<i>EMU-saldo</i>	77
15.8	<i>Incidentele baten en lasten</i>	78
15.9	<i>Wet openbare overheid (Woo)</i>	79
15.10	<i>Verbonden Partijen</i>	80

Voorwoord

Voor u ligt de concept-Begroting voor het jaar 2023. Deze begroting geeft op hoofdlijnen de doelen, ambities en intenties van het waterschap weer. Wederom is het een begroting met een ambitieus en uitdagend pakket aan opgaven.

In het Waterbeheerprogramma 2022-2027 schetsen we de koers en ambitie van het waterschap voor de komende zes jaar. In de voorjaarsnota 2022 hebben we hiervoor een invulling gegeven voor de komende vier jaar. De begroting van 2023 is een uitwerking van de voorjaarsnota 2022 en het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP 2022 2027) en heeft een nieuwe structuur. De begroting is vanwege de uitzonderlijke externe omstandigheden een spannend proces geweest. Het college heeft gekozen om de uitgestippelde koers uit het WBP vast te houden om de ambities en doelstellingen uit dit plan te kunnen realiseren. Ze presenteert daarom ook met enige trots een sluitende begroting voor 2023 en de daaropvolgende jaren met gematigde tariefstijgingen.

Het neemt niet weg dat er onzekerheden blijven die in de (nabije) toekomst gevolgen kunnen hebben voor het waterschap. Dit vraagt om een flexibele en adaptieve organisatie die snel op nieuwe ontwikkelingen kan anticiperen. Met de nieuw gedefinieerde effectindicatoren, die gerelateerd zijn aan de doelstellingen vanuit het WBP, wordt hierop ingespeeld. Het geeft het bestuur de mogelijkheid om vanaf 2023 de voortgang op het behalen van deze doelstellingen te monitoren en waar nodig bij te sturen.

Het college,
De Stichtse Rijnlanden
september 2022

1 Inleiding

1.1 De koers van HDSR in 2023

2023 belooft voor HDSR een intensief jaar te worden. In een, ook geopolitiek gezien, spannende situatie wordt Nederland momenteel geconfronteerd met meerdere opgaven tegelijkertijd: Er zijn grote en noodzakelijke ambities op het gebied van klimaat, woningbouw, infrastructuur, energie, stikstof, biodiversiteit en verduurzaming van de landbouw. HDSR heeft direct dan wel indirect met bovenstaande opgaven te maken of wordt met de gevolgen geconfronteerd. De langdurige droogte dit jaar, voorafgegaan door de extreem hoge rivierwaterstanden vorig jaar, laten dat duidelijk zien. Het is duidelijk dat het belang van (en de druk op) ons werk steeds groter wordt. In deze veranderende wereld neemt de complexiteit voor het waterschap in relatie tot de uitvoer van haar taken en ambities toe. Het is echter ook duidelijk dat we met de strategische lijnen een goede koers uitgezet hebben en dat er alle noodzaak is om die vast te houden.

Het waterschap kiest ervoor in deze roerige tijden vast te houden aan de doelen en ambities uit het waterbeheerplan 2022-2027 'Stroomopwaarts, samen voor de toekomst' (WBP). We kunnen en willen een rol blijven spelen in de verschillende maatschappelijke opgaven. Ook willen we een betrouwbare overheid en samenwerkingspartner zijn. Om de doelstellingen vanuit het waterbeheerprogramma (=WBP) te realiseren is er geen tijd te verliezen. Vanuit dit perspectief houden we vast aan de ingezette lijn die voortkomt uit onze strategische agenda. De ingezette lijn bij de Voorjaarsnota 2022 wordt daarom in de concept-Begroting 2023 doorgezet.

De regering heeft aangegeven dat water en bodem sturend moeten zijn bij de inrichting en het beheer van Nederland. Dat sluit aan bij onze ambities als waterschap. Het betekent ook dat de rol van het waterschap verandert. In het WBP hadden wij al de ambitie geformuleerd om onze kennis en onze visie eerder in het proces in te brengen: kaderstellend en meedenkend vooraf in plaats van toetsend achteraf.

Deze nieuwe rol van HDSR zal veel vragen van organisatie en bestuur. Daarbij denken we onder meer aan ontwikkelingen zoals de implementatie van het woningbouwprogramma van meer dan 100.000 woningen in deze regio en aan de provinciale uitwerkingen van het Nationaal Programma Landelijk gebied. De provincie heeft de regie. Het waterschap zal vroeg in het proces moeten aangeven wat de kaders, de eisen en de wensen zijn vanuit het waterbeheer en voorstellen inbrengen die daarbij passen.

1.2 Leeswijzer

De opzet van de begroting van 2023 is veranderd in vergelijking met voorgaande jaren. Hoofdstuk 2 geeft een toelichting op deze nieuwe opzet. De nieuwe opzet van de begroting is in één oogopslag te zien in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 wordt de begroting in cijfers in tabelvorm weergegeven aan de hand van de bestuurlijke programma's en de thema's uit het waterbeheerplan. De inhoudelijke toelichting op de cijfers uit hoofdstuk 4 wordt in de volgende hoofdstukken per bestuurlijk programma gepresenteerd: Programma Zuiveringsbeheer (hoofdstuk 5 en 6), Programma Watersysteembeheer (hoofdstuk 7 t/m 9) en Programma Bestuur en Organisatie (hoofdstuk 10 t/m 12). Elk bestuurlijk programma behandelt eerst de thema's uit het waterbeheerplan opgesplitst in dynamische opgaven en reguliere taken en wordt afgesloten met een financieel hoofdstuk. Het financiële beleid van het waterschap staat in de laatste drie hoofdstukken: Kredieten en investeringsbegroting 2023 (hoofdstuk 13), Belastingen (hoofdstuk 14) en Paragrafen (hoofdstuk 15).

2 Introductie Begroting 2023

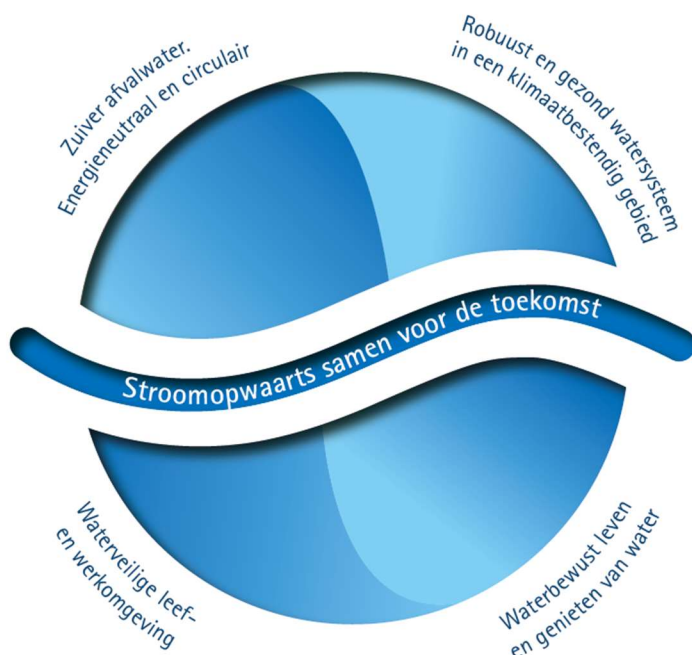
2.1 Nieuwe begrotingsstructuur

Met deze begroting geven we invulling aan de werkzaamheden en opgaven voor het waterschap in 2023. In de begroting 2023 is voor het eerst de nieuwe begrotingsstructuur toegepast: het Toekomstbestendig Begroten. De nieuwe begroting bestaat voortaan uit drie bestuurlijke programma's: Zuiveringsbeheer, Watersysteembeheer en Bestuur, Middelen en Maatschappij. De bestuurlijke programma's zijn herleidbaar naar de 3 soorten waterschapsheffingen: de zuiveringsheffing, de verontreinigingsheffing en de watersysteemheffing (Tabel 1). De bestuurlijke programma's tellen samen exact op tot de som van de drie heffingen.

Tabel 1: Relatie waterschapsheffingen en bestuurlijke programma's

Zuiveringsheffing		Watersysteemheffing en Verontreinigingsheffing	
Bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer	Bestuurlijk programma Bestuur, Middelen & Maatschappij	Bestuurlijk programma Watersysteembeheer	

Het waterbeheerplan 2022-2027 'Stroomopwaarts samen voor de toekomst' (WBP) beschrijft de werkzaamheden van het waterschap aan de hand van thema's (zie Figuur 1). De thema's waterveilige leef- en werkomgeving, robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied, zuiveren van afvalwater, energieneutraal en circulair, waterbewust leven en genieten van water en het overkoepelende thema bestuur middelen en maatschappij zijn toebedeeld aan de 3 bestuurlijke programma's. Onder het thema bestuur, middelen en maatschappij is bovendien informatie opgenomen rondom (strategische) onderwerpen die bijdragen aan een 'Vitale overheidsorganisatie'. In Figuur 1 staan de thema's uit het WBP, uitgezonderd het overkoepelende thema bestuur, middelen en maatschappij.

Figuur 1: Thema-indeling waterbeheerplan 2022-2027 'Stroomopwaarts samen voor de toekomst'

Per bestuurlijk programma en daarbinnen per thema beschrijven we kort een aantal hoofdpunten van het werk in 2023 en bijbehorende financiën. Daarbij maken we onderscheid tussen dynamische opgaven en reguliere taken. Regulier is van toepassing op beheer- en onderhoudswerkzaamheden, instandhouding van assets en taken die structureel van aard zijn en jaarlijks worden uitgevoerd in het kader van vastgesteld beleid. De dynamische opgaven bestaan uit de strategische lijnen uit de strategische agenda van het waterbeheerplan. Deze hebben betrekking op tijdelijke veranderopgaven, bestuurlijke ambitie en speerpunten en nieuw beleid veelal in het kader van maatschappelijke ontwikkelingen. Langs deze lijnen werken we aan transities en grote opgaven voor het waterschap en een aantal vormen de kaders voor uitvoering van het waterschapswerk.

Tabel 2 geeft de indeling weer van bestuurlijke programma's en thema's volgens de nieuwe begrotingsstructuur. Ook het onderscheid in dynamisch en regulier is zichtbaar, de strategische lijnen (SL) staan aangeduid en tenslotte geeft het weer voor welke opgaven er effectindicatoren bestaan. Met effectindicatoren volgen we de voortgang van de transities van de meeste strategische lijnen. In Tabel 2 staat voor welke strategische lijnen er effectindicatoren zijn. In paragraaf 2.2 worden de effectindicatoren nader uitgewerkt.

De opgaven binnen en structurele kosten voor het uitvoeren van de waterschapstaken geven de nodige uitdagingen die veel vragen van het waterschap en haar medewerkers. In deze begroting besteden we aandacht aan de hoofdpunten, ontwikkelingen en nieuwe ambities die leiden tot een kostenverandering voor het uitvoeren van de waterschapstaken. Daarbij staat concreet welke kosten voor 2023 hiervoor in deze begroting zijn opgenomen. Een overzicht van de cijfers is opgenomen in de financiële overzichten.

2.2 Effectindicatoren

Het waterschap is een functionele overheid en werkt aan de haar toegekende taken. Met effectindicatoren leggen we vast hoe we de doelen toetsen waaraan we werken. Voor deze begroting is een nieuwe set effectindicatoren uitgewerkt, gebaseerd op de hoofddoelen van het WBP 2022-2027. Deze doelen en effectindicatoren zijn gekoppeld aan de dynamische opgaven binnen deze begroting. Per dynamische opgave is aangegeven welk hoofddoel wordt beoogd en welke effectindicator daarbij van toepassing is. Voor de reguliere taken geldt dat ze deels ook bijdragen aan de WBP-doelen. Daarnaast worden de voortgang en resultaten van reguliere taken ook via de bestaande rapportagecyclus gepresenteerd. In Tabel 3 staat de indeling in 3 bestuurlijke programma's, 5 thema's, 9 hoofddoelen van het WBP en 18 effectindicatoren weergegeven.

Tabel 2: Opbouw begroting met indeling in heffingen, bestuurlijke programma's, WBP-thema's, dynamische opgaven en reguliere taken en effectindicatoren. (SL= strategische lijn)

Heffing	Bestuurlijk Programma	Thema uit WBP	Dynamische/ reguliere opgave	Eff ind
Zuiveringsheffing	Zuiveringsbeheer	Zuiveren van afvalwater, energieneutraal en circulair	Dynamische opgave: - Zuivere ontwikkelingen (SL) Reguliere taken: - Versterken beheerorganisatie op gebied van procesautomatisering	X
Watersysteemheffing	Watersysteembeheer	Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	Dynamische opgave: - Gezond Water (SL) - Bodemdaling Veenweide (SL) - Toekomstbestendig watersysteem (SL) Reguliere taken: - Beheer en onderhoud watergangen - Beheer en onderhoud kunstwerken	X X X
		Waterveilige leef- en werkomgeving	Dynamische opgave: - Sterke Lekdijk (SL) Reguliere taken: - Primaire keringen - Regionale keringen - Muskusrattenbeheer - Crisisbeheersing	X
Watersysteemheffing	Bestuur en Organisatie	Waterbewust leven en genieten van water	Dynamische opgave: - Waterbewust leven (SL) Reguliere taken: - Vaarwegbeheer - Monitoring zwemwater	X
		Bestuur, middelen en maatschappij	Dynamische opgave: - Duurzaamheid (SL) - Digitale transformatie (SL) - Toekomstbestendig begroten (SL) Reguliere taken: - Omgevingswet - Communicatie - Toekomstbestendige organisatie	X
Zuiveringsheffing				

Tabel 3: Overzicht van bestuurlijke programma's, WBP-thema's, hoofddoelen WBP en effectindicatoren.

Programma	Thema	Hoofddoel (uit WBP)	Effectindicator
Zuiverings-beheer	Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	1. Samen méér waarde halen uit de waterketen: In 2050: a) zetten we al het gezuiverde water nuttig in; b) is de waterketen circulair en klimaatpositief; c) is de waterketen-infrastructuur adaptief.	1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent 1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten, en vermeden milieu-impact. 1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is
Water-systeem-beheer	Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	2. Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.	2.1 Aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de biologische (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemische (prioritaire stoffen, nieuwe stoffen) KRW-doelen 2.2 Het % stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau zichtbaar of hoger. 2.3 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied (streefwaarde: levendig). 2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden (streefwaarde: levendig).
		3. Bodemdaling en uitstoot broeikasgassen veenweidegebied zijn beperkt: a) 50% minder bodemdaling in 2030 in veenweidegebied b) Reductie van 0,06-0,08 Mton CO ₂	3.1 PM 3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO ₂ -reductie wordt gerealiseerd in % van de totale opgave (rekenmethode Somers)
		4. Gebieden zijn waterrobuust en klimaatbestendig	4.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlast-normen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast-situatie zoals Limburg 2021. 4.2 Watervraag/-beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekort-situaties kan opvangen.
		5. Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig	5.1 PM
		6. Grondwaterbeheer is toekomstbestendig	6.1 PM
		7. Voor 2050 wordt minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen geboden.	7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen (streefwaarde 100%).
	Waterveilige leef- en werkomgeving		
Bestuur en Organisatie	Waterbewust leven en genieten van water	8. Bewoners en professionals hebben water- en klimaat gerelateerde acties ondernomen, en hebben meer inzicht in de rol van het waterschap in het verleden en toekomst.	8.1 Toegenomen % in aantal respondenten en in score van de enquête Publieksmonitor Waterpeil.
	Bestuur, middelen en maatschappij	9. Duurzaam waterschap: a) Het waterschap is in 2050 95% emissieloos, waaronder in 2030 energieneutraal b) Circulair materiaalgebruik c) Bevorderen van de biodiversiteit	9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen door HDSR, uitgedrukt in CO ₂ -equivalenten. 9.2 Vermeden milieu-impact door minder inkoop (virgin/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen. 9.3 De mate van versterkte natuur door ons waterbeheer en op onze terreinen.

2.3 Financiële ontwikkeling

Economische ontwikkeling

De onzekerheid over de economische ontwikkeling is nog altijd zeer groot en lastig te voorspellen. Het waterschap wordt al geconfronteerd met explosieve stijging van kosten van (bouw)materialen, stijgende energiekosten en het niet voorhanden zijn van materiaal. Er zijn ook andere risico's: er is nog altijd de dreiging van een nieuwe coronagolf. Ook bestaat het risico dat centrale banken er niet in slagen de inflatie te beteugelen en dat ze misschien nog harder moeten ingrijpen. Dit kan leiden tot het laten stijgen van de rente om inflatieverwachtingen niet te zeer te laten toenemen. Gezien deze risico's en de zeer gematigde economische groei valt zeker niet uit te sluiten dat er zich enkele kwartalen van negatieve groei zullen voordoen (een technische recessie). De krapte op de arbeidsmarkt blijft voortduren: tegenover het matigende effect van de afkoelende economie staat de aanhoudende vraag naar arbeidskrachten in de collectieve sector. Het waterschap wordt hier dagelijks mee geconfronteerd en dit zorgt voor uitdagingen bij het behalen van onze doelstellingen.

Financiële koers

De basis voor de uitwerking van de concept-Begroting 2023 is de Voorjaarsnota 2022 die door het algemeen bestuur op 6 juli jongstleden vastgesteld is. In deze voorjaarsnota zijn de eerste effecten van de prijs- en loonontwikkeling die op dat moment bekend waren meegenomen.

De concept-Begroting 2023 is ondanks alle onzekerheden zoveel mogelijk opgesteld op basis van reële en vastgelegde prijzen. Voor de prijs- en loonontwikkeling is, zoals gebruikelijk, uitgegaan van de voorspellingen van het CPB. Daarnaast is advies gevraagd van onze treasury-adviseur over de renteontwikkeling. Vanuit de groei van de investeringsuitgaven wordt voor de komende jaren een stijging van de financieringsbehoefte voorzien. Ook zien we het rentepercentage voor nieuwe leningen oplopen. De invloed hiervan op de kosten van 2023 is nog beperkt. In de 2^e helft van 2022 wordt op basis van de langlopende liquiditeitsprognose beoordeeld of het verstandig is de renterisico's op de middellange termijn te beperken door een deel van de langlopende financieringsbehoefte al vast te leggen.

De netto-kosten voor deze begroting zijn gebaseerd op de uitgangspunten die zijn opgenomen in de Voorjaarsnota 2022. Dat geldt ook voor de dekking van deze kosten vanuit de belastingopbrengsten en reserves. De benodigde stijging van de belastingopbrengsten om de stijgende netto kosten te kunnen dekken, wordt gedempt door inzet van de egalisatiereserves. Binnen de egalisatiereserves is hier voldoende ruimte voor, zodat ze, ondanks deze inzet, binnen de door het algemeen bestuur vastgestelde bandbreedtes blijven. De inzet van de egalisatiereserves wordt in de meerjarenbegroting afgebouwd, zodat op termijn weer sprake is van kostendekkendheid.

Dit zorgt voor uitdagingen om onze doelstellingen en ambities vast te houden en om de begroting voor 2023 dekkend te maken. In de concept-Begroting van 2023 is gezocht naar een balans tussen het inzetten van egalisatiereserves en het verhogen van de belastingopbrengst en daarmee de tarieven. Dit om de gevolgen van de kostenontwikkeling niet één op één door te hoeven te vertalen in de belastingtarieven.

Veranderingen ten opzichte van 2022

Alle met het vaststellen van de Voorjaarsnota 2022 goedgekeurde ontwikkelingen vanuit de dynamische opgaven en vanuit de reguliere taken zijn verwerkt in de concept-Begroting 2023. Het aantal veranderingen ten opzichte van de Begroting 2022 is te omvangrijk om ze hier allemaal te benoemen. De veranderingen ten opzichte van 2022 met de grootste impact worden wel kort toegelicht.

Ten opzichte van de Begroting 2022 worden het waterschap geconfronteerd met forse prijsstijgingen van energie en grondstoffen. Het grootste financiële effect hiervan is terug te vinden bij het programma zuiveringsbeheer als gevolg van het feit dat rioolwaterzuiveringsinstallatie grootverbruikers van elektriciteit zijn.

Er zijn aanvullende middelen vrijgemaakt voor de dynamische opgaven. Met name de strategische lijn Digitale transformatie krijgt er vanaf 2023 extra middelen bij. In 2023 zijn vier van de negen thema's uit de Visie op Digitale Transformatie een speerpunt. Ten behoeve van de dynamische opgave Gezond Water zijn er onder andere middelen beschikbaar gesteld voor een studie naar reducties van emissies vanuit de rioolwaterzuiveringsinstallaties en de aanpak van de rivierkreeft. Ter invulling van het 'samen met' zijn er voor diverse stimuleringsregelingen, waaronder voor "Water in de leefomgeving" voor de dynamische opgaven Bodemdaling Veenweide, extra middelen beschikbaar gekomen.

Daarnaast zijn ook de autonome kostenstijgingen, zoals inflatie, verwachte stijgingen van cao en sociale lasten doorgerekend. Op 19 augustus jl. heeft het CPB geactualiseerde loon- en prijsindexcijfers gepubliceerd (Tabel 4).

Tabel 4: Geactualiseerde loon- en prijsindexcijfers (CPB, aug 2023)

Prijzen, overheid, afgeleide cpi en cao-loon marktsector (toelichting/begrippen)

	2020	2021	2022	2023
Uitvoerprijs goederen en diensten, exclusief energie (%)	-0,7	5,5	10,9	3,7
Afgeleide nationale consumentenprijsindex (cpi, %)	1,2	2,5	11,3	2,9
Loonvoet sector overheid (%) (c)	4,3	-0,2	4,8	3,0
Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers (%) (b)	2,2	1,8	5,7	2,6
Prijs materiële overheidsconsumptie (imoc, %)	1,7	2,2	7,8	5,8

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2022, het kader, zien we de volgende ontwikkelingen

- De loonvoet ontwikkeling van 2023 wordt 3,0% terwijl in het kader met 3,6% is gerekend. Dit is een verlaging van 0,6%. Naar de loonvoet ontwikkeling van 2022 hoeft niet gekeken te worden omdat voor 2022 al een cao is overeengekomen. Deze cao-afspraken zijn in het kader verwerkt.
- De prijsontwikkeling van 2023 wordt 5,8%, terwijl in het kader met 2,3% is gerekend. Dit is een verhoging van 3,5%-punt.
- Ook is de prijsontwikkeling in 2022 7,8% terwijl in het kader met 4,1% is gerekend. Dit is een verhoging van 3,7%-punt.

De ontwikkelingen in 2022 naar 2023 voor prijzen en loonvoet zijn in de concept-Begroting 2023 verwerkt en hebben een netto financiële impact van € 0,8 miljoen.

Tenslotte zijn ook de effecten vanuit de activa op de rente- en afschrijvingslasten doorgerekend. Nieuwe activeringen leiden tot hogere afschrijvingen. Door activa die volledig zijn afgeschreven dalen de kapitaallasten. Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2022 is de verwachting dat er minder projecten nog in 2022 worden geactiveerd. Dit heeft een dalend effect op de afschrijvingskosten voor 2023.

De verwerkte ontwikkelingen geven een verhoging van het netto-kostenniveau van 2023 ten opzichte van 2022 die in lijn ligt met de Voorjaarsnota 2022. Er zit een kleine verschuiving tussen de netto kosten 2023 en de heffingen. Deze verschuiving leidt tot een andere verdeling van de belastingopbrengsten over beide heffingen. Het totaal van de benodigde belastingopbrengst is echter gelijk aan de Voorjaarsnota en kent een stijging van 5,6% ten opzichte van 2022.

Investeringsniveau

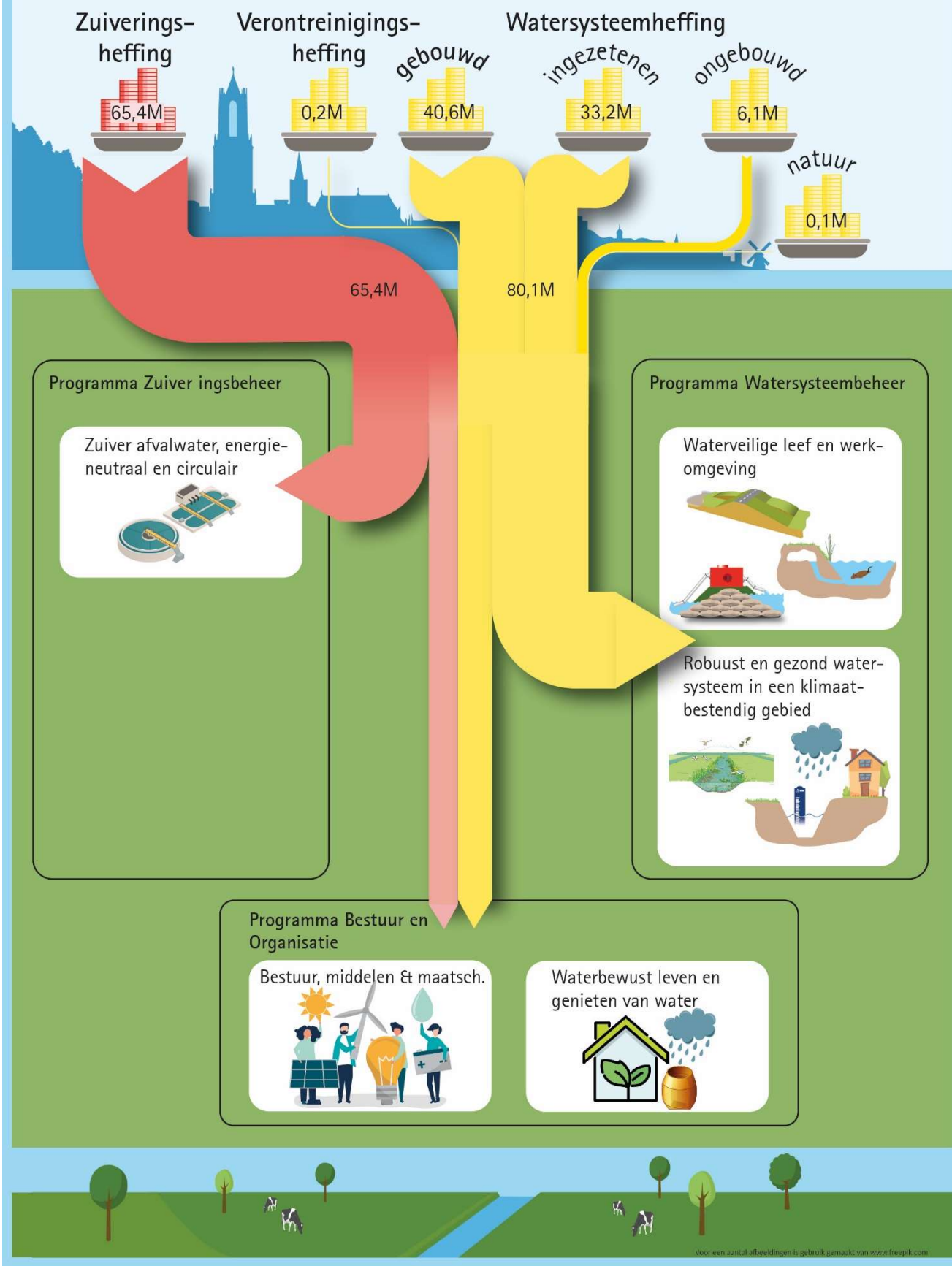
In de concept-Begroting 2023 is de uitbreiding van de portefeuille van investeringsprojecten goed zichtbaar. Enkele (zeer) grote projecten met HDSR- overstijgende belang en externe dekking, verkeren in de planuitwerking- of realisatiefase: Sterke Lekdijk, GHJ Noord Waaiersluis en KWA+. Tegelijkertijd zijn verschillende dynamische opgaven in voorbereiding. Dit alles terwijl de inzet op reguliere programma's op peil blijft. Een breed algemeen risico betreft de prijsstijgingen, zowel door de oorlog in Oekraïne en de aantrekkende economie, als door schaarste van materialen en arbeid. Naast hogere prijzen kan hierdoor ook sprake zijn van vertraging van projecten.

Op totaalniveau laat de investeringsbegroting voor 2023 een stijging zien van € 3,925 miljoen (4%) ten opzichte van de Voorjaarsnota 2022 en komt, na afslag van de overprogrammering uit op € 79,825 miljoen. Deze stijging zit met name bij project Sterke Lekdijk en komt vooral doordat nu de extern gedekte meekoppelkansen zijn meegenomen.

3 Begroting in één oogopslag

Dit hoofdstuk bevat een totaaloverzicht van de begroting. Hierin zijn de baten en lasten van het waterschap weergegeven. Voor het bekostigen van de waterschapstaken heft de Stichtse Rijnlanden waterschapsbelasting via de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. De zuiveringsheffing wordt gebruikt voor het zuiveren van afvalwater. De watersysteemheffing wordt aangewend voor de taken op gebied van het watersysteem en de waterveiligheid. Een deel van de kosten van de passieve beheersing van de kwaliteit van het oppervlaktewater wordt gedekt door de verontreinigingsheffing. Figuur 2 geeft de relatie tussen de heffingen en de bestedingen per bestuurlijk programma grafisch weer.

Hoe wordt uw belastinggeld in 2023 gebruikt?

Figuur 2: Verdeling van de begrote belastingopbrengsten tussen de bestuurlijke programma's

Kosten en dekking

Voor het uitvoeren van haar taken maakt het waterschap kosten en overige opbrengsten zoals bijdragen van derden. Het saldo van de kosten en overige opbrengsten bedraagt in totaal € 152,0 miljoen. Deze zijn verdeeld over drie bestuurlijke programma's waaronder de verschillende thema's vallen. Onder het programma Zuiveringsbeheer (totaal € 51,8 miljoen) valt het thema 'Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair'. Onder het programma Watersysteembeheer (totaal € 61,6 miljoen) zijn de thema's 'Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied' en 'Waterveilige leefomgeving' opgenomen. Voor het uitvoeren van deze taken is een ondersteunende organisatie nodig. Deze kosten zijn opgenomen in het programma Bestuur en Organisatie en bedragen netto € 38,6 miljoen. Onder dit laatste programma vallen de thema's 'Bestuur, middelen en maatschappij' en 'Waterbewust leven en genieten van water'. Van deze totale kosten wordt ongeveer € 0,2 miljoen gedekt door de Verontreinigingsheffing. Via de zuiverings- en watersysteemheffing heeft het waterschap in 2023 voor het dekken van de totale netto-kosten daarom een bedrag nodig van € 151,8 miljoen. Deze dekking kan worden gerealiseerd door het opleggen van belastingen of door het putten uit de egalisatiereserves die zijn gevuld met belastingen uit voorgaande jaren. In deze begroting wordt, na verrekening van de verontreinigingsheffing, volgens de voorgestelde belastingtarieven uitgegaan van een totale belastingopbrengst van afgerond € 145,7 miljoen: € 80,1 miljoen voor de watersysteemheffing en € 65,4 miljoen voor de zuiveringsheffing. In totaal wordt bijna € 6,3 miljoen onttrokken aan de egalisatiereserves.

Tabel 5: Begroting 2023 verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing

Begroting 2023 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Realisatie 2021	Begroting 2022	VJN 2022 Jaar 2023	Begroting 2023
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)				
Watersysteemheffing	70.832	74.802	82.369	82.469
Zuiveringsheffing	60.829	63.228	69.672	69.568
Totaal netto-lasten*	131.662	138.030	152.041	152.037
Mutaties egalisatiereserves				
Watersysteemheffing	-855	-513	-2.227	-2.171
Zuiveringsheffing	2.080	466	-4.128	-4.128
Totaal mutaties egalisatiereserves	1.225	-47	-6.355	-6.298
Belastingopbrengsten				
Verontreinigingsheffing	320	211	200	212
Watersysteemheffing	69.658	74.078	79.942	80.087
Zuiveringsheffing	62.909	63.694	65.544	65.441
Totaal belastingopbrengsten	132.886	137.983	145.687	145.739
Resultaat				
Watersysteemheffing	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0

* De netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves
Bedragen zijn in duizenden euro's

Vanaf hoofdstuk 5 zijn de programma's in deze begroting opgenomen. Per programma worden eerst de inhoudelijke onderwerpen per thema behandeld en vervolgens wordt voor het volledige programma de begroting weergegeven.

Tabel 6: Meerjarenbegroting 2022-2026

Begroting 2023 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)					
Watersysteemheffing	74.802	82.469	86.529	89.829	93.459
Zuiveringsheffing	63.228	69.568	72.556	73.709	74.276
Totaal netto-lasten*	138.030	152.037	159.085	163.538	167.735
<i>ontwikkeling</i>		10,1%	4,6%	2,8%	2,6%
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing	211	212	218	225	231
Watersysteemheffing	74.078	80.087	85.087	89.009	92.937
Zuiveringsheffing	63.694	65.441	68.345	71.340	73.381
Totaal belastingopbrengsten	137.983	145.739	153.650	160.574	166.549
<i>ontwikkeling</i>		5,6%	5,4%	4,5%	3,7%
Mutaties egalisereserves					
Watersysteemheffing	-513	-2.171	-1.224	-595	-292
Zuiveringsheffing	466	-4.128	-4.212	-2.369	-894
Totaal mutaties egalisereserves	-47	-6.298	-5.435	-2.964	-1.186
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* De netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves

Bedragen zijn in duizenden euro's

Meerjarenbegroting 2023-2026

In aanloop naar de Voorjaarsnota 2022, waarmee het kader is gesteld voor de Begroting 2023, is met het algemeen bestuur verkend op welke maatregelen er zou worden ingezet om de strategische lijnen vorm te geven. In deze Begroting 2023 zijn deze ontwikkelingen en de daarbij horende financiële consequenties verwerkt. De nu verwerkte ontwikkelingen geven een gelijkmatig beeld voor de ontwikkeling van de netto-kosten voor de watersysteem- en de zuiveringsheffing: de totale stijging ten opzichte van de gewijzigde begroting van 2022 bedraagt 10,1%. Deze grote ontwikkeling is vooral toe te schrijven aan de prijsontwikkelingen voor energie, grondstoffen en arbeid. Voor beide heffingen wijkt het beeld slechts licht af. Indexering en de doorwerking van het huidige beleid geeft in de meerjarenraming voor 2024 en verder een gematigdere ontwikkeling van de netto-kosten: van 4,6% teruglopend tot 2,6% per jaar.

Omdat dit beeld zich in de aanloop naar de Voorjaarsnota 2022 al aftekende, is bij de Voorjaarsnota 2022 uitgebreid verkend hoe deze kostenstijging binnen redelijke grenzen van de groei van de lastendruk kan worden opgevangen. In het financieel kader dat de voorjaarsnota voor deze begroting stelt, is opgenomen dat voor beide heffingen de egalisereserves hiervoor worden aangesproken. Bij het aanspreken van deze reserves is de voorwaarde gesteld dat de totale omvang van in totaal € 3,0 miljoen ruimte tot en met 2026 niet onder de ondergrens van de bandbreedte (5%) benut wordt. Omdat het kostenbeeld voor 2023 nagenoeg hetzelfde is als bij de voorjaarsnota, wordt aan dit uitgangspunt vastgehouden. Dat is ondanks hogere indexeringcijfers voor de overige kosten mogelijk door een incidentele meevaller op de afschrijvingskosten. Meerjarig verdwijnt dit voordeel en daarom is dit op termijn niet houdbaar. Vooralnog wordt de meerjarenbegroting sluitend gemaakt door in 2024 éénmalig € 0,8 miljoen extra aan de egalisereserves te onttrekken en vanaf 2025 de belastingopbrengsten ten opzichte van het meerjarenbeeld uit de voorjaarsnota extra te verhogen. Voor 2024 tot en met 2026 resteert daardoor nog € 2,2 miljoen als ruimte in de egalisereserve boven de minimale bandbreedte..

Meerjaren Investeringsplanning 2023-2026

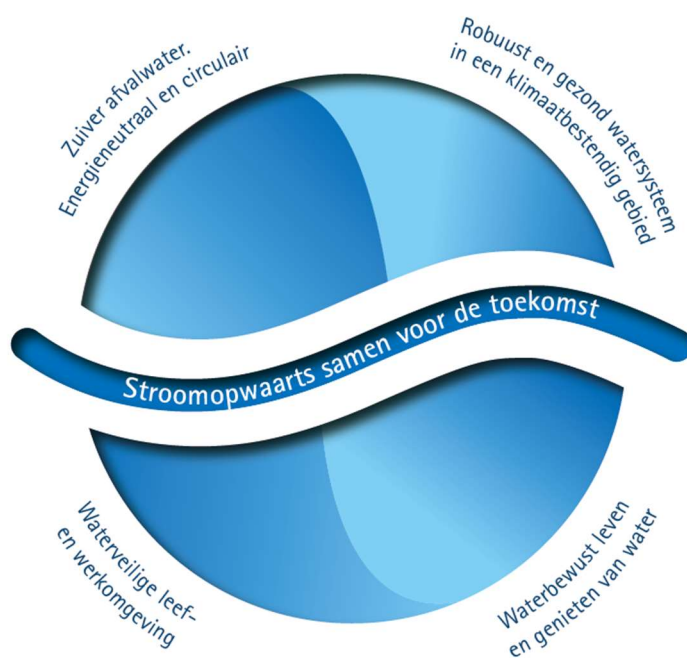
De groei van het investeringsniveau zet zich meerdere jaren voort. Waar in 2023 een investeringsniveau zonder afslag van de overprogrammering van afgerond € 100 miljoen wordt geprogrammeerd, verdubbelt dit niveau naar € 200 miljoen in 2026. Dit grotendeels als gevolg van het in uitvoer komen van de deeltrajecten van de Sterke Lekdijk.

4 Programma's en thema's

In het vorige hoofdstuk staat de begroting van 2023 ingedeeld naar belastingheffingen, dekking en kosten. Dit hoofdstuk deelt de begroting in op een meer inhoudelijke wijze: naar de drie bestuurlijke programma's, WBP-thema's en dynamische opgaven. Op de volgende pagina is een totaaloverzicht van de kosten en overige opbrengsten opgenomen per bestuurlijk programma en WBP-thema en vervolgens een overzicht per kosten- en opbrengstensoort.

De belangrijkste plannen van het waterschap voor 2023 lichten we per bestuurlijk programma verder toe in de hoofdstukken 5 t/m 11. Het bestuurlijk programma Zuiveringsbeheer omvat het WBP-thema 'zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair.' In het bestuurlijk programma Watersysteembeheer worden de WBP-thema's 'waterveilige leef- en werkomgeving' en een 'robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied' beschreven. En in het bestuurlijk programma Bestuur en Organisatie staan het WBP-thema 'waterbewust leven en genieten van water' en de overige zaken rond het bestuur en de middelen.

Elk bestuurlijk programma behandelt de dynamische opgaven en reguliere taken per thema uit het waterbeheerprogramma 2022-2027 en sluit af met een financieel hoofdstuk. Per dynamische opgave is aangegeven welke doelen worden nagestreefd en welke effectindicatoren daarbij horen. Het financieel afsluitend hoofdstuk geeft in een samenvattende tabel inzicht in de kosten, investeringsuitgaven en overige opbrengsten.

Figuur 3: Thema-indeling waterbeheerplan 2022-2027 'Stroomopwaarts samen voor de toekomst'

Tabel 7: Begroting 2023 per bestuurlijk programma en WBP-thema

Begroting 2023 per bestuurlijk programma en WBP thema	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten			
Zuiveringsbeheer	51.543	53.900	58.852
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	51.543	53.900	58.852
Watersysteembeheer	70.874	72.472	76.537
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	42.371	42.936	44.495
Waterveilige leef- en werkomgeving	28.503	29.535	32.042
Bestuur & Organisatie	34.571	41.789	44.892
Bestuur, middelen en maatschappij	34.568	40.918	44.559
Waterbewust leven en genieten van water	4	871	333
Totaal kosten	156.987	168.161	180.280

Overige opbrengsten			
Zuiveringsbeheer	3.310-	3.076-	3.617-
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	3.310-	3.076-	3.617-
Watersysteembeheer	15.470-	12.363-	13.280-
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	4.988-	1.398-	1.466-
Waterveilige leef- en werkomgeving	10.481-	10.965-	11.814-
Bestuur & Organisatie	4.350-	4.907-	5.058-
Bestuur, middelen en maatschappij	4.350-	4.906-	5.058-
Waterbewust leven en genieten van water	-	1-	-
Totaal overige opbrengsten	23.130-	20.345-	21.955-
Saldo kosten en overige opbrengsten	133.858	147.816	158.325
Onttrekking bestemmingsreserves t.b.v. exploitatie	14.835-	16.554-	14.465-
Toevoeging aan bestemmingsreserves t.l.v. exploitatie	8.637	6.769	8.177
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	127.660	138.030	152.037

Kosten gemene rekening	10.868	11.418	12.422
GR Muskusrattenbeheer (Waterveilige leef- en werkomgeving)	10.334	10.779	11.688
Netwerk Water & Klimaat (Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair)	534	639	733

Bedragen zijn in duizenden euro's

De kosten gemene rekening zijn opgenomen in de programma's maar voor de duidelijkheid ook apart vermeld

Tabel 8: Begroting 2023 per kosten en opbrengstensoort en mutaties reserves

Begroting 2023 per kosten- en opbrengstensoort en mutaties reserves	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten			
Rentekosten	8.458	7.525	7.420
Afschrijvingskosten	29.145	29.275	29.876
Personeelskosten exploitatie	44.650	49.830	56.840
Personeelskosten investeringsprojecten (excl. overhead)	10.737	12.844	15.794
Overige kosten	66.192	73.431	77.743
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma	8.542	8.100	8.400
Totaal kosten	167.724	181.004	196.074
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten, excl. geactiveerde lasten	20.669-	16.867-	18.472-
Geactiveerde personeelslasten (incl. overhead)	13.012-	15.783-	18.842-
Geactiveerde rente	455-	539-	435-
Totaal overige opbrengsten	34.136-	33.189-	37.749-
Onttrekking bestemmingsreserves	14.566-	16.554-	14.465-
Toevoeging bestemmingsreserves	8.637	6.769	8.177
Saldo kosten en overige opbrengsten en bestemmingsreserve	127.660	138.030	152.037
Belastingopbrengsten			
Verontreinigingsheffing	60-	211-	212-
Watersysteemheffing	70.632-	74.078-	80.087-
Zuiveringsheffing	63.308-	63.694-	65.441-
Totaal belastingopbrengsten	134.000-	137.983-	145.739-
Mutaties reserves			
Mutatie egalisereserves	6.340	47-	6.298-
Saldo na netto bijdrage en mutaties reserves	-	-	-

Bedragen zijn in duizenden euro's

De financiële uitkomsten uit bovenstaande tabel zijn in het besluit dat bij deze begroting aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd opgenomen.

Financiën per bestuurlijk programma

Per programma zijn overzichten opgenomen met de exploitatiekosten en de investeringsuitgaven. Hierin is ook het onderscheid gemaakt tussen reguliere taken en dynamische opgaven. Wanneer een dynamische opgave onderdeel uitmaakt van het betreffende thema dan is de inhoudelijke toelichting daarop in een aparte paragraaf weergegeven.

Tabel 9: Begroting 2023 per programma uitgesplitst naar dynamische opgave

Begroting 2023 per bestuurlijke 'dynamische opgave	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Saldo kosten en overige opbrengsten			
Zuiveringsbeheer		746	645
Zuivere ontwikkeling	n.v.t.	746	645
Watersysteembeheer		7.064	7.424
Bodemdaling Veenweide	n.v.t.	1.883	1.718
Gezond Water	n.v.t.	2.752	3.193
Sterke Lekdijk	n.v.t.	73	227
Toekomstbestendig Watersysteem	n.v.t.	2.356	2.286
Bestuur & Organisatie		4.420	1.870
Digitale Transformatie	n.v.t.	2.520	380
Duurzaamheid	n.v.t.	1.011	1.030
Omgevingswet	n.v.t.	368	-
Waterbewust Leven	n.v.t.	521	333
Toekomstbestendig Begroten	n.v.t.	-	127
Saldo kosten en overige opbrengsten dynamische opgaven		12.229	9.939

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting verschillen tussen de begrotingen van 2022 en 2023

De toerekening van de personeelskosten aan de dynamische opgaven is bij de begroting voor 2023 nauwkeuriger dan bij de begroting van 2022. Hierdoor kunnen (relatief kleine) verschillen zijn ontstaan zonder dat de inzet van personeel is gewijzigd. Een voorbeeld hiervan betreft de strategische lijn Toekomstbestendig Watersysteem. De kosten lijken gedaald maar dat komt door een nauwkeurigere toerekening van de personeelskosten.

PROGRAMMA ZUIVERINGSBEHEER

5 Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair

Bij HDSR zuiveren we afvalwater van bedrijven en huishoudens voor een gezonde leefomgeving. Dit doen we op een bedrijfsmatige en professionele wijze. We staan voor uitdagingen om dit beter en vooral duurzamer te doen. Het verder verduurzamen is een belangrijk element uit de recent vastgestelde Zuiveringsvisie 2050. De Zuiveringsvisie 2050 borduurt voort op de Visie duurzaamheid 2020 en geeft invulling aan de (duurzaamheids)doelstellingen voor het zuiveringsbeheer.

De komende jaren gaan we vanuit een programmatische aanpak de transitie die nodig is vormgeven. We gaan verder met het verwijderen van medicijnresten op verschillende zuiveringen, geven invulling aan de slibstrategie en gaan energie en grondstoffen terugwinnen. Dit alles om in 2050 circulair en klimaatpositief te worden.

5.1 Dynamische opgave

5.1.1 ZUIVERe ontwikkelingen

In de **Zuiveringsvisie 2050** hebben we de belangrijkste trends en ontwikkelingen geschetst en onze visie en ambities voor het zuiveren van afvalwater in 2050 vastgelegd. De visie luidt: 'samen meer waarde halen uit de waterketen' (zie kader). In 2023 wordt de uitvoering gestart om de benodigde transitie uit de zuiveringsvisie te realiseren. We zetten daarbij lijnen uit voor de toekomst op basis van diverse studies, onderzoeken en pilotprojecten. Ook geven we invulling aan de samenwerking met keten- en gebiedspartners, communicatie en waterbewust-zijn.

Zuiveringsvisie 2050 'Samen méér waarde halen uit de waterketen'

Het klimaat wordt grilliger. Er zijn meer periodes van droogte, hitte en wateroverlast. De waterkwaliteit staat onder druk. De komende decennia zal de bevolking in ons beheergebied naar verwachting met 30% groeien. Daarnaast zijn zowel het waterschap als onze omgevingspartners van mening dat onze leefomgeving duurzamer ingericht moet worden. Dit heeft ook een effect op hoe we omgaan met ons afvalwater en de verwerking daarvan in de toekomst. Hoe kunnen we het zuiveren van afvalwater zo inrichten dat dit past in een duurzame leefomgeving? Dat is de centrale vraag die we ons als waterschap gesteld hebben bij het opstellen van de nieuwe zuiveringsvisie. We werken actief samen met onze omgevingspartners om de ambities voor 2050 waar te maken. Hierbij onderscheiden we drie inhoudelijke sporen:

1. De ambitie is om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten.

De waterketen levert water op maat: Gezuiverd afvalwater krijgt een nuttige bestemming. We verlaten daarmee het spoor van lozen en afvoeren en zoeken de meerwaarde van het zoete water. Voor de waterkwaliteit betekent dit dat die aansluit bij het gebruik. Dat kan voor vele toepassingen, maar minimaal voor de (water)natuur. Het water is schoon en draagt bij aan een betere kwaliteit van het oppervlaktewater.

2. De ambitie is om samen alle waarde uit de waterketen te benutten.

De waterketen is circulair en klimaatpositief: We brengen bijvoorbeeld in beeld wat de warmtevraag binnen ons gebied is en wat de mogelijkheden zijn om warmte uit (gezuiverd) afvalwater te halen. Voor het terugwinnen van energie uit zuiveringsslib wordt gekeken naar de realisatie van een centrale slibgistingsinstallatie. Daarnaast gaan we grondstoffen uit het afvalwater halen, zoals cellulose en kaamera.

3. De ambitie is om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken.

De waterketeninfrastructuur is adaptief: Er komen veel ontwikkelingen op de waterketen af, zoals bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte en duurzaamheidsdoelstellingen. Dat vraagt om een andere manier van ontwerpen en bouwen, maar ook om proactief met de omgeving in te spelen op deze ontwikkelingen. We zetten meer in op de mogelijkheden van modulaire bouw van zuiveringen en de voordelen die digitalisering ons biedt.

In 2022 is de routekaart uit de visie geconcretiseerd in een uitvoeringsprogramma waarin het 'wat' (welke studies, projecten en maatregelen) en het 'hoe' (wie, wanneer en welke middelen zijn nodig) beschreven staan. Voor 2023 is voor de werkzaamheden uit dit uitvoeringsprogramma € 0,43 miljoen nodig en stijgt de totaal benodigde financiering naar € 0,58 miljoen per jaar.

Samengevat zijn de doelen en bijbehorende effectindicatoren als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
1. Samen méér waarde halen uit de waterketen: In 2050: a) zetten we al het gezuiverde water nuttig in; b) is de waterketen circulair en klimaatpositief; c) is de waterketen-infrastructuur adaptief.	1.1 Hoeveelheid nuttig ingezet effluent als percentage van de totale hoeveelheid effluent. 1.2 Mate van reductie van uitstoot broeikasgassen uit de waterketen, uitgedrukt in CO2-equivalenten, en vermeden milieu-impact. 1.3 Percentage van het totaal aantal assets (rioolwaterzuiveringen) dat adaptief is.

Medicijnresten en nieuwe stoffen

We meten steeds meer microverontreinigingen in het oppervlaktewater. Een belangrijk aandeel hierin vormen de medicijnresten. Deze komen voor het overgrote deel via het effluent van onze zuiveringen in het oppervlaktewater terecht. Het aanvullend verwijderen van deze stoffen bij de zuiveringen is een belangrijke maatregel om de belasting van het oppervlaktewater door deze stoffen te verminderen. De bedoeling is om, met een planning van één zuivering per twee jaar, de rioolwaterzuiveringen van Houten, Woerden, Nieuwegein, Utrecht en Zeist te voorzien van een installatie om medicijnresten te verwijderen.

Met een nazuivering voor het volledige effluent op rioolwaterzuivering Houten zetten we als waterschap een eerste stap om te leren hoe medicijnresten effectief en efficiënt uit effluent te verwijderen zijn. Deze nazuivering met ozon is vrijwel gereed en gaat in 2022 in bedrijf. Het project heeft een kleine vertraging opgelopen door de tussentijdse aanscherping van de eisen aan de lozing van bromaat, een stof die kan worden gevormd bij de behandeling met ozon.

Voor de rioolwaterzuivering Woerden is in 2022 een verkenning uitgevoerd naar de zuiveringsvarianten om medicijnresten te verwijderen. In deze verkenning is rekening gehouden met de nieuwe lozingseisen voor bromaat. Als voorkeursvariant is een nabehandelingstechniek met poederkool gekomen. We verwachten eind 2022/ begin 2023 een concreet voorstel aan het algemeen bestuur voor te leggen.

In de komende jaren willen we op basis van de zuiveringsvisie een concreet plan opstellen voor de aanpak van medicijnresten, nieuwe stoffen en nutriënten voor alle zuiveringen.

Slibstrategie

De stip op de horizon voor de Slibstrategie is dat we in 2040 zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit ons zuiveringsslib halen. Het ultieme doel is dat zuiveringsslib geen afvalstof meer is. De route om dit doel te realiseren heeft tijd nodig. In 2021 is een marktverkenning uitgevoerd om te kijken hoe we het beste met de verschillende marktpartijen deze slibstrategie kunnen realiseren. We zien meerwaarde voor HDSR om dit via een aandeelhouderschap bij een slib-eindverwerker te realiseren, zowel vanuit het oogpunt van continuïteit en zekerheid, als vanuit het oogpunt om onze energie- en grondstoffenambitie.

Het voorstel om aandeelhouder te worden van een slib-eindverwerker, leggen we eind 2022 ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voor. Als het algemeen bestuur besluit aandeelhouder te worden van het bedrijf SNB leidt dit tot een verhoging van de kosten van de afzet van het zuiveringsslib. Met deze stijging is in de budgetten rekening gehouden.

Herinrichting oude rioolwaterzuivering-terrein Utrecht

De sloop van de oude rioolwaterzuivering Utrecht is naar verwachting najaar 2022 gereed. Dit gedeelte van het terrein is dan beschikbaar om opnieuw in te richten. Dit gedeelte moet beschikbaar blijven voor een nieuwe rioolwaterzuivering over 30-40 jaar. Daarom zal deze herinrichting van tijdelijke aard zijn.

We onderzoeken nu de mogelijkheid om op dit terrein zonnepanelen neer te leggen in combinatie met een ecologische inrichting en groene zone rondom het terrein. Naast onze eigen energie-ambities willen we ook waar mogelijk rekening houden met de belangen van buurtbewoners bij deze inrichtingsvorm. Over deze herinrichting zullen we het algemeen bestuur nader informeren met als doel besluitvorming begin 2023.

Renovatie rioolwaterzuivering Zeist

Rioolwaterzuivering Zeist is op dit moment de enige zuivering van ons waterschap die onvoldoende in staat is om structureel aan de effluenteisen te voldoen. De oorzaak is de beperkte ontwerpcapaciteit van deze installatie. Daarnaast moet het effluent van rioolwaterzuivering Zeist eind 2027 voldoen aan lozingseisen om de KRW -doelstellingen voor de Zeister Grift te bereiken. Met de huidige rioolwaterzuivering is dat niet mogelijk. Rioolwaterzuivering Zeist zal daarom moeten worden aangepast. Dit biedt ook een eerste kans om de nieuwe Zuiveringsvisie 2050 'Samen meer waarde halen uit de waterketen' in praktijk te brengen. In 2022 hebben we de strategische verkenning afgerond. Op basis hiervan is door het college de keuze gemaakt om de nieuwbouwvariant verder uit te werken tot een definitief ontwerp. Het voorstel voor een investeringskrediet wordt in 2024 aan het algemeen bestuur voorgelegd.

Foto 1: Rioolwaterzuivering Zeist

Masterplan rioolwaterzuivering Nieuwegein en energiehuis

In 2022 zijn we gestart met een masterplan voor rioolwaterzuivering Nieuwegein en energiehuis Het Klaphek. De basis is de centralisatie van onze slibverwerking met vergisting en biogasopwekking. De valorisatie van ons slib (biomassa uit rioolwater) biedt tal van aanknopingspunten en kansen voor grondstoffenterugwinning en de energietransitie. In het masterplan zoeken we uit hoe deze kansen elkaar beïnvloeden, wat de beste volgorde van projecten is, welke meekoppelkansen er zijn, et cetera. Het masterplan wordt, na bestuurlijke instemming, de basis voor een toekomstig programma van samenhangende projecten, die te zijner tijd aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd.

5.2 Reguliere taken

Het waterschap zuivert ongeveer 220 miljoen liter afvalwater en om dit te realiseren zijn er 16 rioolwaterzuivering en 54 gemalen in bedrijf. Deze assets worden door onze medewerkers onderhouden, gemonitord en waar nodig wordt er ook in het proces bijgestuurd en geoptimaliseerd om zo bijvoorbeeld energie te besparen en een nog betere effluentkwaliteit te realiseren.

5.2.1 *Versterken beheerorganisatie op gebied van procesautomatisering*

Met de toenemende digitale dreiging moet het beheer op gebied van de procesautomatisering beter worden georganiseerd. Ten eerste omdat we dat in het kader van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (=BIO) gezamenlijk met alle waterschappen in Nederland hebben afgesproken. De huidige score op BIO is 1,3 waar 4 het streven is. In technische zin is de procesautomatisering (redelijk) op orde, maar er is niet of nauwelijks beleid. Het beleid is ook nauwelijks geïmplementeerd en vertaald naar procedures en werkwijzen.

Logischerwijs is ook borging niet op orde en is er geen kwaliteitsmanagement op de processen mogelijk (in audittermen: opzet, bestaan en werking).

Om het beheer van de procesautomatisering te professionaliseren willen we HDSR-breed een IT-dienst procesautomatisering inrichten. Om deze dienst te kunnen laten functioneren is een aantal nieuwe rollen nodig, namelijk beleid en ontwikkeling procesautomatisering, security officer (ISO), (versterking) operationeel beheer en een product eigenaar procesautomatisering.

6 Begroting Programma Zuiveringsbeheer

Tabel 10: Begroting 2023 Programma Zuiveringsbeheer

Begroting 2023 Programma Zuiveringsbeheer	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten			
Rentekosten	4.941	4.274	4.325
Afschrijvingskosten	16.694	16.287	16.884
Personeelskosten	5.444	5.912	6.575
Overige kosten	24.464	27.427	31.068
Toevoeging aan bestemmingsreservess	6.735	5.735	5.810
Totaal kosten	58.278	59.635	64.662
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	3.310-	3.076-	3.617-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	8.975-	10.118-	9.249-
Totaal overige opbrengsten	12.284-	13.194-	12.866-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	45.993	46.441	51.796
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	45.993	45.695	51.151
Totaal netto kosten	45.993	45.695	51.151
Dynamische opgaven			
Zuivere ontwikkeling	n.v.t.	746	645
Totaal netto kosten		746	645

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op de belangrijkste verschillen tussen de begrotingen van 2022 en 2023

- Personeelskosten: de stijging van de kosten is vooral toe te schrijven aan de indexering van de personeelskosten volgens percentages van het CPB. Ook is er extra capaciteit opgenomen voor de uitvoering van de zuiveringsvisie, verwijdering medicijnresten en procesautomatisering;
- Overige kosten: de stijging van deze kosten wordt vooral veroorzaakt door prijsstijgingen voor energiekosten en grondstoffen;
- De overige opbrengsten stijgen door een hogere verrekening van de personeelskosten van het Ingenieursbureau met de projecten waarop deze capaciteit wordt ingezet;
- Onttrekking aan bestemmingsreserve: per saldo daalt de onttrekking doordat er minder sloopkosten voor de rwzi's Utrecht en Maarssenbroek dan in 2022 ten laste van de daarvoor ingestelde bestemmingsreserves worden gebracht.

PROGRAMMA WATERSYSTEEMBEHEER

7 Robuust en gezond water in een klimaatbestendig gebied

Het waterschap werkt samen met haar partners aan een waterhuishouding die past bij het huidige en toekomstige klimaat. We bereiden ons voor op het omgaan met te veel en te weinig water, zowel nu als in de toekomst. Het opschuiven van de extremen in te veel en te weinig water vraagt om aanpassingen aan het watersysteem, een gedegen crisisorganisatie én om nieuwe manieren van sturen, samenwerking en innovatie op alle niveaus; van perceel tot polder tot stroomgebied. Samen met partners moeten we nadenken over aanpassingen op regionaal en nationaal niveau. Dat past in de strategie van het Rijk om gebiedsgericht aan de slag te gaan. Daarbij combineren we onze opgaven op het gebied van waterkwaliteit, bodemdaling en waterbeschikbaarheid tot een regionale geïntegreerde opgave.

Naast deze strategische vraagstukken werken we aan het op orde houden van het stelsel van watergangen, kunstwerken en (natuurvriendelijke) oevers. Het maaionderhoud, baggeren van watergangen en duurzaam onderhouden van kunstwerken zijn enkele taken die we uitvoeren.

7.1 Dynamische opgave

7.1.1 Gezond water

Het waterschap werkt aan het tot leven brengen en houden van het oppervlaktewater in ons beheergebied. Een goede waterkwaliteit en biodiversiteit ontstaan niet vanzelf. Daarom nemen we zelf maatregelen om onder andere de emissies uit zuiveringen te beperken en de watergangen met het oog voor de ecologie te beheren. Daarnaast zoeken we de actieve 'stroomopwaartse' samenwerking met onze gebiedspartners. Doel van deze maatregelen is het binnen bereik krijgen van de KRW-doelen in 2027 en het behalen van de doelen voor het overig water. In een aantal van onze deelgebieden is deze ambitie heel stevig. Invulling geven aan deze ambitie vraagt een verdubbeling van de huidige inspanningen ten opzichte van 2021. Deze verdubbeling bouwen we in de periode 2022-2025 stapsgewijs op.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
2. Het oppervlaktewater in ons beheergebied is leefbaar voor mens, dier en plant. Nú en in de toekomst.	2.1 Aantal KRW-waterlichamen dat voldoet aan de biologische (vissen, waterplanten en nutriënten) en chemische (prioritaire stoffen, nieuwe stoffen) KRW-doelen 2.2 Het % stedelijk oppervlaktewater dat voldoet aan het waterkwaliteitsniveau <i>zichtbaar</i> of hoger. 2.3 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in het landelijk gebied (streefwaarde: <i>levendig</i>). 2.4 Het gemiddelde waterkwaliteitsniveau van het oppervlaktewater in natuurgebieden (streefwaarde: <i>levendig</i>).

Ecologisch waterschap

Onder het thema ecologisch waterschap vatten we de maatregelen waarvoor het waterschap zelf aan de lat staat. Dit zijn o.a. het aanpassen van ons beheer en onderhoud van watergangen op de ecologie, het verbeteren van de inrichting door de aanleg van vispassages en natuurvriendelijke oevers en het optimaliseren van onze wet- en regelgeving ten behoeve van de ecologie. In deze groep maatregelen zijn er twee veranderingen ten opzichte van de uitgaven in 2022. Ten eerste de studie naar reductie van emissies vanuit de rioolwaterzuiveringen. Wanneer dit leidt tot nodige extra investeringen, dan zullen deze op een later moment opgenomen worden in de (investerings)begroting van de zuiveringen, en niet van het programma Schoon en Gezond water. Wel is extra geld opgenomen voor de aanpak van de rivierkreeft. Hiermee wordt invulling gegeven aan de motie rivierkreeft (011-2022, 6 juli 2022). De uitgaven voor de andere maatregelen blijven gelijk aan 2022.

Schoon water in de stad

In het thema schoon water in de stad werken we samen met gemeenten aan het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater in het stedelijk gebied. Hieronder valt het samenwerkingsprogramma met gemeenten, citizen science (zie ook hoofdstuk Waterbewust leven) en de Impulsregeling Water in de leefomgeving. Van deze laatste regeling verhogen we in 2023 de bijdrage vanuit het Programma Gezond Water zodat we invulling kunnen geven aan het meerjarig ondersteunen van gemeenten bij het oplossen van waterkwaliteitsknelpunten.

Foto 2: Aanleg van het onderwater rif in de Catharijnesingel (foto: CU2030/Gerrit Serné)

Levendige boerensloot

In 2023 verhogen we de beschikbare middelen voor de stimuleringsregeling Regionaal Partnerschap Water & Bodem. Hiermee kunnen we, in navolging van de pilot die in 2022 is uitgevoerd vanuit bodemdaling, ook invulling geven aan innovatieve projecten voor waterkwaliteit. Ook de beschikbare middelen voor de vergoedingen voor het ecologisch beheer en onderhoud van sloten door agrariërs (Anlb) worden verhoogd. Dit betekent dat er meer agrariërs kunnen deelnemen aan de regeling.

Natuurwater vol leven

In 2022 is in samenwerking met de terreinbeherende organisaties gestart met de verbetering van waterkwaliteit in natuurgebieden. In 2023 verdubbelt het beschikbare budget ten opzichte van 2022. Hiermee kunnen we, naast het uitvoeren van analyses om verbetermogelijkheden te identificeren, ook maatregelen in natuurgebieden financieel ondersteunen.

7.1.2 Bodemdaling veenweide

HDSR werkt al sinds 2017 actief samen met grondeigenaren en boeren om bodemdaling tegen te gaan. Dit doen we op polderniveau met een gebiedsgerichte aanpak. HDSR telt ca 19.000 ha bodemdalingsgevoelige veengronden. Ook zet HDSR in op innovatie en kennisontwikkeling.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
3. Bodemdaling en uitstoot broeikasgassen veenweidegebied zijn beperkt: a) 50% minder bodemdaling in 2030 in veenweidegebied b) Reductie van 0,06-0,08 Mton CO ₂	3.1 De daadwerkelijk verminderde bodemdaling kan in 2023 nog niet in beeld worden gebracht. 3.2 Mate waarin de te behalen opgave voor CO ₂ -reductie wordt gerealiseerd in % (rekenmethode Somers)

Regionale, Nationale en Europese doelstellingen zijn verweven

De doelstelling van HDSR op bodemdaling (50% reductie in 2030) raakt meer en meer verbonden met rijks- en Europese doelstellingen. Zo is in 2019 in het nationale klimaatakkoord onder meer afgesproken dat de uitstoot van CO₂ uit de veenweiden in 2030 is beperkt met 1 megaton (2017 is het referentiejaar). Deze doelstelling is per provincie vertaald naar een Regionale Veenweiden Strategie (RVS), de basis voor ons WBP-doel voor CO₂-reductie. Daarnaast zal het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG, zie kader) de komende jaren veel invloed gaan hebben op de gewenste ontwikkelingen in het landelijk gebied.

(Integrale) gebiedsprocessen

Gebiedsprocessen die vanuit de regio zijn opgestart, hebben tot nu toe geleid tot een aantal succesvolle pilots in het

veenweidegebied. Met deze pilots zijn of worden op ca. 1.200 ha bodemdalingremmende maatregelen uitgevoerd. Uit de pilots met actieve waterinfiltratiesystemen (AWIS) blijkt dat het effect van bodemdalingremmende maatregelen op de grondwaterstand significant is en op de bedrijfsvoering neutraal. Echter, investeringen om dit type infiltratie aan te leggen zijn alleen te rechtvaardigen vanuit maatschappelijke doelen om de bodemdaling te remmen en de CO₂ te reduceren. Voor de pilots met passieve waterinfiltratiesystemen (PWIS) is het nog te vroeg om conclusies te trekken. Hier zijn nog meer data uit meerdere jaren noodzakelijk.

We naderen het einde van de pilotfase en de start van de opschalingsfase. Deze opschaling doen we samen met andere partijen en krijgt een sterk adaptief, lerend en innoverend karakter. Belangrijk hierbij is de toegenomen verwevenheid van maatschappelijke doelen (bodemdaling, klimaat, biodiversiteit, stikstof en RO-opgaven). Daarom wordt een integrale gebiedsaanpak steeds belangrijker.

Er zijn mogelijkheden om met subsidie integraal grootschalig bodemdalingremmende- en klimaatprojecten uit te rollen, zowel vanuit de RVS als vanuit het NPLG. Het tijdspad is echter ambitieus: voor beide moeten alle projecten in 2023 worden ingediend.

Naast de integrale gebiedsprocessen stimuleert het waterschap ook individuele initiatieven, zoals met de subsidieregeling 'Regionaal partnerschap voor water en bodem'. In 2023 wordt deze regeling omgezet naar een innovatieregeling.

Nationaal Programma Landelijk Gebied

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) komt voort uit het coalitieakkoord 2021-2025. De doelstelling van dit programma: het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Deze ontwikkeling stelt de draagkracht van het bodem- en watersysteem centraal, mede met het oog op het voldoen aan internationale verplichtingen op het gebied van natuur (Vogel- en habitatrictlijn), klimaat (landgebruik en klimaatakkoord/landbouw) en water (Kaderrichtlijn Water).

Het NPLG bevat een transitiefonds van € 25 miljard en twee programmalijnen. De eerste lijn is dat het Rijk structurerende en richtinggevende keuzes maakt op basis van de uitgangspunten in de Nationale Omgevingsvisie. De tweede lijn is de uitwerking van de structurerende en richtinggevende keuzes in een gebiedsgerichte aanpak. Om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen wil het Rijk tot regionale gebiedsdoelen komen en hierover afspraken maken met de provincies en waterschappen.

Kennisontwikkeling en participatie in landelijke onderzoekstrajecten.

HDSR heeft een eigen kennis/ onderzoeksprogramma om de consequenties van bodemdalingremmende maatregelen voor een toekomstbestendig watersysteem in beeld te brengen. Daarnaast zijn we partner in het Nationale Onderzoek Broeikasgassen Veenweiden (NOBV) en lid van de Regiodeal Bodemdaling Groene Hart. Hierin werken we samen door innovatieve experimenten uit te voeren, zoals het 'boeren op hoog water'. De partijen investeren gezamenlijk € 20 miljoen in de Regiodeal. Onderzoek naar "broeikasgassen uit oppervlaktewatersystemen" krijgt landelijk steeds meer aandacht. Samen met het programma Gezond Water participeert HDSR in deze onderzoeken op bovenregionaal niveau. Het nationale Veenweide Innovatieprogramma (VIP-NL) is in 2022 opgestart met de onderzoeklijnen: Boeren op Hoog Water, Klein in Veen, Natte teelten en veenmos. Voor 2023 worden diverse watergerelateerde onderzoeken opgenomen in dit nationale Veenweide Innovatieprogramma.

7.1.3 Toekomstbestendig waterbeheer

Het klimaat verandert. HDSR heeft daarom de visie 'Visie en handelingsperspectief Toekomstbestendig watersysteem' opgesteld. Deze visie gecombineerd met de Regionale Adaptatiestrategie uit het Netwerk Water en Klimaat geeft ons en onze partners richting om de komende veranderingen het hoofd te bieden en ons watersysteem klimaatbestendig en robuust in te richten.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
4. Gebieden zijn waterrobuust en klimaatbestendig	4.1 Wateroverlast: de mate waarin het watersysteem aan de provinciale wateroverlast-normen voldoet EN binnen 7 dagen kan herstellen van een extreme neerslag/wateroverlast-situatie zoals Limburg 2021. 4.2 Watervraag/-beschikbaarheid: de mate waarin het watersysteem zowel lokale als regionale (extreme) droogte- en watertekort-situaties kan opvangen.
5. Het regionaal watersysteem is toekomstbestendig	5.1 PM

We onderscheiden binnen het Toekomstbestendig waterbeheer drie richtingen:

1. Toekomstbestendig watersysteem
2. Klimaatadaptieve stad
3. Uitvoering fysieke projecten

Toekomstbestendig Watersysteem

In 2023 verkennen we in welke gebieden de capaciteit van het regionale watersysteem vergroot moet worden om risico's op wateroverlast te voorkomen. Ook maken we rekenmodellen en neerslagstatistieken geschikt voor het uitvoeren van de toetsing aan de normen voor wateroverlast in 2024. En we participeren in projecten en dragen bij aan het samenwerkingsverband Blauwe Agenda.

Voor het geschikt maken van de rekenmodellen en neerslagstatistieken is in 2023 het budget met €40.000 verhoogd tot € 210.000.

Klimaatadaptieve stad

Met de strategische principes "stroomopwaarts bewegen" en "bodem en water sturend" wordt HDSR steeds vaker een partner in de stad. Dit vergt van ons meer inzet en sturing in het stedelijke gebied. Om hier vorm aan te geven stimuleren wij klimaat adaptief bouwen op vele manieren.

Hieronder vallen:

- praktisch invulling geven aan nieuwe ontwikkelingen klimaatadaptief binnen bouwconvenanten
- versterken van het waterbelang door een proactievere houding binnen het watertoetsproces. Voor deze rollen is 1 fte extra capaciteit ingeruimd
- extra financiële impuls van €750.000 aan de regeling ‘Water in de leefomgeving’ om de integrale benadering (Programma’s Gezond water, Klimaatadaptatie en Zuiver) binnen projecten van gemeenten te stimuleren.

Uitvoering

In 2023 zijn uitvoeringsprojecten gepland om ons waterbeheer toekomstbestendig te maken:

- de capaciteitsuitbreiding van de Klimaatbestendige Wateraanvoer (KWA) met maatregelen bij de Doorslagsluis in Nieuwegein en langs 8 km van de KWA-route door de Lopikerwaard
- een verkenning naar een voorkeursalternatief van inlaatwerk Kromme Rijn VRAM. Dit inlaatwerk heeft als doel om de wateraanvoer voor het Kromme Rijngebied, de Vecht en de stad Utrecht en de waterbeschikbaarheid voor de KWA te borgen. We krijgen hiervoor gedeeltelijk financiering vanuit het deltafonds en vanuit de bestemmingsreserve Havengelden.

In 2022 is het belang van deze maatregelen nog weer extra benadrukt door de zeer langdurende droogte en de extreem lage waterstanden in de Nederrijn.

7.1.4 Gebiedsgericht werken: integratie dynamische opgaven watersysteembeheer

Het waterschap wil meer gebiedsgericht gaan werken. Dit betekent dat we dynamische opgaven voor het waterbeheer van Gezond water, Bodemdaling veenweiden en Toekomstig waterbeheer, meer gaan integreren gecombineerd met andere ruimtelijke opgaven van andere overheden. Om nieuwe gebiedsgerichte projecten integraal en slagvaardig op te pakken, is het wenselijk een overkoepelend budget te hebben dat snel ingezet kan worden zonder dat hiervoor budget vrij moet worden gemaakt uit een specifieke strategische lijn. We verwachten eind 2022/ begin 2023 een concreet voorstel voor een overkoepelend budget voor te leggen aan het algemeen bestuur.

7.2 Reguliere taken

De reguliere beheer- en onderhoudstaken aan het watersysteem (m.n. maaien watergangen, baggeren, onderhoud oevers en exotenbestrijding) vormen een belangrijk onderdeel van het waterschapswerk.

7.2.1 Beheer en onderhoud watergangen

In 2023 worden de maaibestekken voor watergangen opnieuw aanbesteed. Deze aanbesteding neemt ook het onderhoud van de natuurvriendelijke oevers mee. Bij deze aanbesteding besteden we extra aandacht aan duurzaamheid. We willen bijvoorbeeld, samen met de aannemers, op zoek naar een duurzamere verwerking van het maaisel. Ook ecologie maakt een belangrijk onderdeel uit van de aanbestedingscriteria. Hierbij willen we verder professionaliseren in de weg die we eerder al zijn ingeslagen. Hieronder vallen het laten staan van delen van de vegetatie bij de maaibeurten (zowel zomer als najaar) en het flexibeler kunnen inzetten en het overslaan van maaibeurten (alleen maaien indien echt nodig).

In 2023 gaan we ervaring opdoen met de nieuwe bestekken t.a.v. exotenbestrijding (vooral grote waternavel, ongelijkbladig vederkruid en waterwaaier) die we in 2022 hebben aanbesteed.

Foto 3 Bestrijding exoot Ongelijkbladig vederkruid

7.2.2 Beheer en onderhoud kunstwerken

In 2022 hebben we het dagelijks beheer- en onderhoud van de kunstwerken jaar opnieuw aanbesteed, met daarbij ook aandacht voor o.a. duurzaamheid. Een zorg bij de begroting voor de kunstwerken is de fors hogere energieprijis. De verwachting is dat die hogere kosten ook voor 2023 zullen gelden, en daarom is het begrotingsbedrag voor energie waterbeheer naar boven bijgesteld.

Voor het groot onderhoud van kunstwerken en oevers zijn er in 2023 geen grote wijzigingen ten opzichte van andere jaren.

8 Waterveilige leef- en werkomgeving

Het waterschap werkt samen met haar partners aan waterveiligheid voor haar inwoners. De Stichtse Rijnlanden is verantwoordelijk voor de Lekdijk en de regionale keringen langs haar boezemsysteem en toetst deze aan de normen voor de sterkte en hoogte van deze keringen. We werken aan versterking van deze keringen, maar voeren ook regulier beheer en onderhoud uit.

Daarnaast blijven we werken aan een professionele crisisorganisatie voor het geval dat het toch mocht komen tot een crisis en voeren we muskusrattenbeheer uit om het aantal dieren en bijbehorende graafschade aan de keringen te verminderen.

8.1 Dynamische opgave

8.1.1 Sterke Lekdijk

Het project Sterke Lekdijk is één van de grootste ontwikkelopgaven aan de zuidelijke rand van de provincie Utrecht. Met het project bieden we het hoofd aan de gevolgen van klimaatverandering en de maatschappelijke opgaven op het gebied van de energietransitie, biodiversiteit en de behoefte aan een goede leefomgeving. De bestuurlijke ambitie voor deze programmalijs is: *‘De Lekdijk voldoet tussen Amerongen en Schoonhoven tussen 2030 en 2040 over een lengte van 55 kilometer aan de huidige veiligheidsnorm, binnen de financiële kaders.’* Dit doen we op een duurzame en innovatieve manier. Samen met gebiedspartners bieden we maatschappelijke meerwaarde en verbeteren we de ruimtelijke kwaliteit. In dit programma ervaren we het afnemend vertrouwen in de overheid en worden geconfronteerd met de sociaaleconomische ontwikkelingen van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne.

Vanuit het WBP hebben we het volgende doel en bijbehorende effectindicator:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
7. Voor 2050 wordt minimaal het wettelijke beschermingsniveau tegen overstromingen geboden	7.1 Percentage van de primaire waterkeringen dat voldoet aan de rijksnormen

In 2022 zijn we gestart met de realisatiefase van het eerste deelproject: Salmsteke. HDSR voert hier de bredere gebiedsontwikkeling ‘Salmsteke Ontkiemt!’ uit. De dijkversterking wordt hier gecombineerd met de KRW-opgave van Rijkswaterstaat en met ontwikkeling van recreatie en natuur in de uiterwaard. Het dijktaalud wordt bloemrijk grasland. Dit project past innovaties toe en zet de eerste stappen naar emissieloos werken in de praktijk. Dit moet leiden tot een emissiereductie van 40% in 2022. Deze resultaten komen tot stand door de samenwerking binnen het innovatiepartnerschap en met partijen in de gehele keten. In 2023 verwachten we het tweede project, Wijk bij Duurstede-Amerongen, in uitvoering te brengen. De overige vier projecten zijn in planuitwerkings- of verkenningsfase.

De hoge inflatie ten gevolge van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne zal leiden tot een hogere indexatie in de aannemingsovereenkomsten met de innovatiepartners. Innovaties zoals kunststof damwanden en emissieloos bouwen dempen dat effect. Met het HWBP en andere grote opdrachtgevers werken we een lijn uit hoe hiermee om te gaan. De aangekondigde stikstofmaatregelen en de reactie van agrariërs kunnen de planning van de noodzakelijke grondverwerving en de vervolgwerkzaamheden beïnvloeden.

Binnen Sterke Lekdijk besteden we veel aandacht aan participatie. We nodigen de omgeving op allerlei manieren uit om mee te denken en kennis te delen. De coronapandemie maakt dat ook hiervoor nieuwe werkwijzen zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld een digitaal bezoekerscentrum.

In 2022 is de eerste tranche van het uitvoeringskrediet Sterke Lekdijk beschikbaar gesteld. In 2023 vragen we de tweede tranche van het uitvoeringskrediet Sterke Lekdijk aan het nieuwe algemeen bestuur. De kapitaallasten ten gevolge van de investeringen van de strategische lijn Sterke Lekdijk worden in 2024 zichtbaar in de exploitatiebegroting, wanneer de kosten van het eerste afgeronde deelproject geactiveerd zullen worden.

8.2 Reguliere taken

8.2.1 Primaire keringen

Solidariteitsbijdrage Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP)

De versterking van de primaire waterkeringen die in beheer zijn van een waterschap, worden bekostigd op basis van cofinanciering. Hiervoor is de Dijkrekening voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma ingericht, waaraan de waterschappen gezamenlijk 40% bijdragen (via een solidariteitsbijdrage) en het Rijk 50%. De resterende 10% bestaat uit een projectgebonden aandeel van het uitvoerende waterschap. In 2023 neemt deze solidariteitsbijdrage van HDSR met 0,1 miljoen toe tot 8,2 miljoen euro.

8.2.2 Regionale keringen

De tweede toetsronde op veiligheid voor regionale waterkeringen is in uitvoering. In het Uitvoeringsbesluit Regionale Waterkeringen West-Nederland staat dat HDSR uiterlijk in 2024 aan Gedeputeerde Staten van de provincies Utrecht en Zuid-Holland rapporteert over de veiligheidstoestand van de regionale waterkeringen. We zijn in 2018 gestart met deze toetsronde. De benodigde middelen zijn toen langjarig in beeld gebracht en verlopen volgens de destijds gemaakte planning. We voeren de toetsing gedetailleerd uit, waardoor we de omvang van de toekomstige groot-onderhoudsprojecten beter in beeld krijgen. De toetsing is daardoor relatief kostbaar, maar levert later efficiency-voordeel op bij investeringsprojecten.

Het jaar 2023 staat in het teken van de gedetailleerde beschouwing van de waterkerende functie van onze regionale waterkeringen, vooral de uitwerking en uitvoering van de toets van de niet-waterkerende objecten zoals bomen en woningen en de kunstwerken in de boezemkades. De toetsing duurt tot en met 2024, maar in 2023 weten we al van een groot deel van onze regionale waterkeringen of ze voldoen aan de provinciale waterveiligheidsnormen.

Programmatische aanpak regionale waterkeringen

Het op orde houden van onze regionale waterkeringen pakken we programmatisch aan met een groot onderhoudsplan regionale waterkeringen (GOP RWK 2017-2024). In 2023 loopt voor enkele waterkeringen en oeverprojecten aan de Gekanaliseerde Hollandse IJssel de verkennings- en/of planuitwerkingsfase. Projecten Willeskop, Korte Linschoten en Meijkade zijn in 2023 in uitvoering. De totale uitgavenprognose voor het GOP-RWK in 2023 is € 7,0 miljoen. Voor het gehele programma geldt op dit moment dat de prognose-einde-werk past binnen het door het Algemeen Bestuur beschikbaar gestelde krediet.

De verwachting is dat de tweede toetsronde leidt tot een nieuwe verbeteropgave voor de regionale waterkeringen. In dec 2022 wordt het Algemeen Bestuur voorgesteld om een nieuw, voortrollend Groot Onderhoudsplan Regionale Waterkeringen vast te stellen. De eerste projecten worden dan vanaf 2023 opgestart en voorbereid. De uitgavenprognose voor het jaar 2023 bedraagt € 0,25 miljoen.

Dijkverbetering Gekanaliseerde Hollandse IJssel Noord & Waaiersluis

Vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma is subsidie toegekend voor de versterking van de regionale waterkering aan de noordkant van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ) en de versterking van het Waaiersluiscomplex.

Als onderdeel van de versterking van de voormalige C-kering aan de GHJ onderzoeken we welke andere waterschapsdoelen in synergie met het project we kunnen realiseren. Daarvoor wordt in 2023 een synergiekrediet bij het Algemeen Bestuur aangevraagd. Project GHJ-Noord start in 2023 met de planuitwerkingsfase. De vastgestelde Nota Voorkeursalternatief wordt in deze fase verder uitgewerkt tot een uitvoeringsontwerp. De renovatie- en veiligheidsopgave aan het Waaiersluiscomplex is in 2022 voltooid. Het project bevindt zich in de nazorgfase.

8.2.3 Muskusrattenbeheer in eigen gebied

Solidariteitsbijdrage MRB terugdringen tot de landgrens

Met het bestrijden van de muskusratpopulatie voorkomen we schade aan waterkeringen. In 2019 heeft de Unie van Waterschappen daarom besloten de populatie muskusratten tot de landgrenzen terug te brengen. Het doel is om dit in een periode van 10 tot 15 jaar (gerekend vanaf 2019) te bereiken. Na het terugdringen van de muskusrat tot aan de landsgrens, volstaat naar verwachting een basisinzet van 0,5 velduur per kilometer watergang in het binnenland. Echter aan de grens moet de defensielijn in stand worden gehouden. Voor de grenswaterschappen betekent dit dat zij nooit volledig terug kunnen gaan naar een basisinzet van 0,5 uur per kilometer watergang.

Voor deze defensielijn en de daarbij behorende blijvende extra kosten van € 4,3 miljoen per jaar heeft de ledenvergadering van de UvW op 24 juni 2022 de solidariteitsfinanciering ingesteld. Landelijk (Unie) wordt voorgesteld om de extra kosten van de grensbewaking van € 4,3 miljoen onder te brengen in de nieuwe solidariteit. Deze solidariteitsheffing wordt getrapd ingevoerd. In 2023 wordt een kwart van de kosten voor grensbewaking gezamenlijk opgebracht, stijgend naar de helft van de kosten in 2027 en het volledige bedrag in 2031. Deze verreken-systematiek vraagt vanaf 2023 structureel een extra bijdrage van HDSR van afgerond € 8.000. Hierdoor lopen de jaarlijkse kosten op van €48.000 naar €56.000.

8.2.4 Crisisbeheersing

Als waterschap proberen we ons zo optimaal mogelijk voor te bereiden op verschillende soorten crises. Bijvoorbeeld wateroverlast, hoogwater maar ook op cybercrises. Dit doen we onder andere door plannen voor crisisbeheersing op orde te houden en iedereen met een rol in de crisisorganisatie van het waterschap op te leiden en te trainen. Dit doen wij niet alleen, maar samen met onze belangrijkste netwerkpartners zoals omliggende waterschappen, de veiligheidsregio en defensie.

In 2022 is er geoefend op het gebied van hoogwater (en wateroverlast), zowel operationeel als in de crisisteam. De belangrijkste uitkomsten van deze oefening worden in 2023 opgepakt, zo wordt er gekeken naar de doorzettingskracht van de crisisorganisatie bij een langdurige crisis. Dit houdt in dat we bij een langdurige crisis voldoende mensen, materiaal en middelen van voldoende (goede) kwaliteit beschikbaar hebben en houden.

Foto 4: Crisisoefening 'Lek(ke) dijk' mei 2022

9 Begroting Programma Watersysteembeheer

Tabel 11: Begroting 2023 Programma Watersysteembeheer

Begroting 2023 Programma Watersysteembeheer	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten			
Rentekosten	3.288	3.081	2.901
Afschrijvingskosten	10.963	11.480	11.582
Personeelskosten	19.559	21.375	24.899
Overige kosten	28.522	28.436	28.756
Toevoeging aan bestemmingsreservess	1.852	984	2.367
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	8.542	8.100	8.400
Totaal kosten	72.726	73.455	78.904
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	15.710-	12.363-	13.280-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	4.053-	5.236-	4.018-
Totaal overige opbrengsten	19.763-	17.599-	17.298-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreserves	52.963	55.857	61.606
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	35.452	30.740	34.426
Waterveilige leef- en werkomgeving	17.511	18.053	19.755
Totaal netto kosten	52.963	48.793	54.182
Dynamische opgaven			
Bodemdaling Veenweide	n.v.t.	1.883	1.718
Gezond Water	n.v.t.	2.752	3.193
Sterke Lekdijk	n.v.t.	73	227
Toekomstbestendig Watersysteem	n.v.t.	2.356	2.286
Totaal netto kosten		7.064	7.424

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op de belangrijkste verschillen tussen de begrotingen van 2022 en 2023

- **Personeelskosten:** naast de indexering van de personeelskosten wordt de stijging tussen 2022 en 2023 veroorzaakt door de uitbreiding van capaciteit om invulling te geven aan diverse strategische lijnen, vooral voor Gezond Water maar ook voor Sterke Lekdijk en Toekomstbestendig Watersysteem;
- **Overige kosten:** de kleine stijging van de overige kosten geeft geen realistisch beeld. Doordat de kosten van het baggeren van de GHJ € 3,0 miljoen lager zijn dan in 2022 wordt de stijging van de overige onderdelen tenietgedaan. Zo stijgen de kosten voor energie, de kosten van het wagenpark en ook de dotatie aan de voorziening voor het reguliere baggeren is hoger dan in 2022.
- **Overige opbrengsten:** de stijging van de overige opbrengsten is grotendeels te verklaren door de stijging van de bijdragen van de deelnemers aan de organisatie van MRB. De hogere kosten die hier tegenover staan vallen onder de personeelskosten. Ook de verrekening voor vaarwegbeheer met de provincies Utrecht en Zuid-Holland zijn hoger. Ook hier staan deels hogere kosten tegenover;
- **Onttrekkingen aan bestemmingsreserves:** de lagere kosten voor het baggeren van de GHJ leiden tot een lagere onttrekking aan de bestemmingsreserve waar deze kosten uit worden gedekt.

PROGRAMMA BESTUUR EN ORGANISATIE

10 Waterbewust leven en genieten van water

Waterbewust leven en genieten van water is één van de strategische lijnen binnen het waterschap. Het thema loopt binnen het waterschap als een rode draad door al onze beleidsprogramma's, samenwerkingsverbanden en projecten op alle verschillende niveaus. Denk bijvoorbeeld aan de succesvolle activiteiten als de Dijk3Daagse (Waterveiligheid) en Visdeurbel project (Gezond Water).

10.1 Dynamische opgave

10.1.1 Waterbewust leven

We willen waterbewust leven blijven stimuleren. Immers, leven in een delta met een veranderend klimaat en een steeds groter aantal bewoners vraagt om het vergroten van het bewustzijn en de betrokkenheid van bewoners en andere partijen bij het waterbeheer. In 2023 blijven we ons verhaal over waterbewust leven naar buiten brengen en (educatie-)activiteiten ontplooiën. Met als doel om bewoners en andere partijen zelf ook te laten bijdragen aan duurzaam waterbeheer en klimaatadaptatie in hun eigen omgeving.

De doelstellingen gebaseerd op ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap (WBP)	Effectindicatoren
8. Bewoners en professionals hebben water-en klimaat gerelateerde acties ondernomen, en hebben meer inzicht in de rol van het waterschap in het verleden en toekomst.	8.1 Toegenomen % in aantal respondenten en score van enquête Publieksmonitor Waterpeil

Betrokken bewoners en partners

Waterbewust leven is gericht op het hebben en houden van betrokken bewoners en netwerkpartners. We doen dat vooral via lopende activiteiten: samen meten in citizen science projecten, campagnes vanuit het Netwerk Water en Klimaat en met de regeling Blauwe Bewonersinitiatieven en Impulsregeling Water in de Leefomgeving.

Citizen science is een lopende activiteit waarin het waterschap met bewoners en agrariërs samenwerkt aan de doelen van Gezond Water. Door samen aandacht te geven aan ecologisch beheer en onderhoud, ontstaat meer waterbewustzijn. Het project Bloeiende Boerensloot stimuleert agrariërs om in de loop van de jaren meer persoonlijke ontwikkelplannen voor de sloot te maken. Daarnaast continueren we de lopende citizen science projecten in de stad, waarbij bewoners meer waterbewust worden door mee te helpen met monitoring van de waterkwaliteit.

Foto 5: Deze boerensloot in Montfoort is onderdeel van de nieuwe ['bloeiende boerensloot wandelroute'](#).

Een ander spoor is bewonersparticipatie samen met partners via het Netwerk Water en Klimaat. Verschillende thema's zoals waterbewust leven en met name het handelingsperspectief komen hierbij samen. In 2023 continueren we campagnes met tuincentra, bewonersgroepen, natuurorganisaties en tuinenbranche, zoals het Nederlands Kampioenschap Tegelwippen, de Klimaatvriendelijke tuincampagnes en klimaatpleinen. Naar aanleiding van deze ervaringen leggen we in 2023 ook focus op nieuwe behoeftes uit het netwerk. Deze richten zich voornamelijk op kennisontwikkeling op onderwerpen waar nog weinig ervaring mee is, zoals informeren van nieuwe bewoners bij nieuwbouw over waterbeheer. Deze acties dragen bij aan onze klimaatadaptiedoelen voor het stedelijk gebied.

In 2023 is de ambitie om ook het onderwerp waterbewust leven vanuit het thema Zuiver te gaan versterken om bewustwording te stimuleren onder bewoners en bedrijven (Zuiveringsvisie spoor 1). Dit doen we samen met activiteiten vanuit het Netwerk Water en Klimaat en andere netwerkpartners, waaronder drinkwaterbedrijven.

We stimuleren bewoners via onze succesvolle subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven. Hiermee vergroten we het waterbewustzijn en handelingsperspectief bij particulieren. We continueren de regeling in 2023. Daarmee houden we de energie vast. In 2023 hebben we €200.000 beschikbaar.

Met de eveneens succesvolle Impulsregeling Water in de Leefomgeving stimuleren we onze gemeentelijke partners om ook bij te dragen aan onze doelen voor een klimaatbestendig stedelijk gebied en gezond watersysteem. In 2023 continueren we deze regeling en dragen we in totaal M€1,475 bij aan 28 projecten van 12 gemeenten. De projecten dragen niet alleen bij aan onze beleidsdoelen, maar ook aan bewustwording bij bewoners en professionals. Het budget van deze Impulsregeling is opgenomen in de programma's Toekomstbestendig Waterbeheer, Gezond Water en Zuiver.

Voortbouwen op 900 jaar waterbeheer

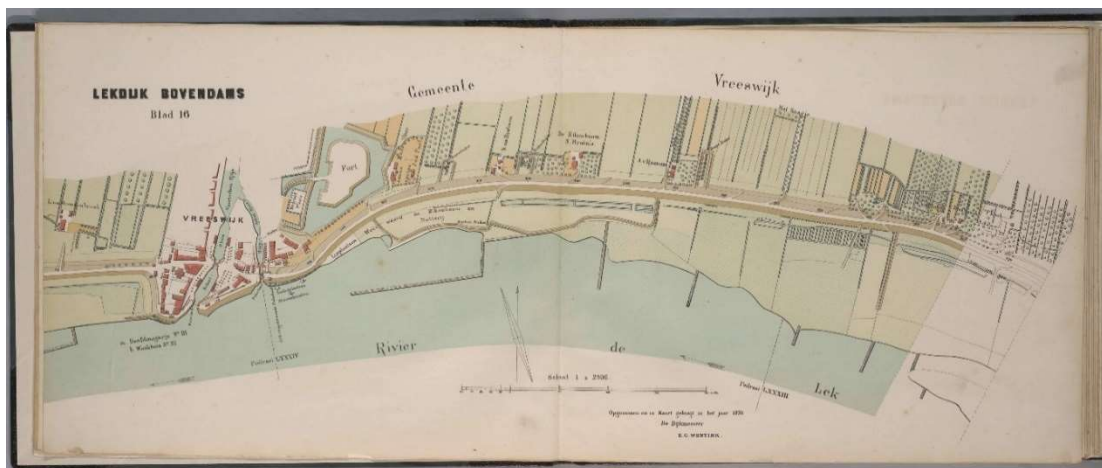
2022 stond in het teken van het jubileum '900 jaar waterbeheer'. Op het digitale festivalterrein www.900jaarwaterbeheer.nl zijn alle activiteiten en resultaten te bekijken. We gaan kijken welke activiteiten we vanaf 2023 kunnen (blijven) inzetten om de energie vast te houden en het waterbewustzijn bij jongeren te vergroten. De content en samenwerking (bijvoorbeeld met de Hogeschool voor de Kunsten) die is ontwikkeld in 2022 willen we zo veel mogelijk blijven benutten. Vanaf 2023 is hiervoor €50.000 beschikbaar.

Watererfgoed behouden en beleefbaar maken

Ons Watererfgoed vormt een belangrijke schakel in het ontwikkelen van waterbewustzijn. Het waterschap heeft een rijke cultuurhistorie die we willen behouden en waar mogelijk versterken. In 2023 blijven we ons inzetten voor ons watererfgoed, met focus op cultuurhistorische aspecten bij de Lekdijk en Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Het programma Sterke Lekdijk is nu volledig in planvorming. Dit vraagt om een onderlegger voor erfgoed voor de hele dijk.

In 2023 starten we met het ontwikkelen van beleid over het behouden, beheren en inzetten van onze cultuurhistorische assets.

En we gaan verder door op het versterken van het 'verhaal vertellen' aan de hand van watererfgoed, zoals het updaten en ontwikkelen van informatieborden. Zo maken we onze projecten en assets zichtbaar en beleefbaar. Hiervoor ontwikkelen we ook de erfgoedkaart verder.

Afbeelding 1: Oude kaart van de Lekdijk.

Educatie, watteraad en jeugdbestuur

Via educatie betrekken we jongeren bij ons waterschap. We vergroten hun waterbewustzijn door te laten zien wat een waterschap doet en wat ze zelf kunnen doen. In 2023 zetten we in op een groter bereik onder de scholen, waarmee het contact in de coronaperiode is afgenomen. We willen de pool van collega's die gastlessen geven verder uitbreiden en maken een efficiëntieslag in de educatieve ondersteuning voor bijvoorbeeld routinematige en terugkerende educatieve activiteiten. In 2023 wordt de landelijke educatieve samenwerking tussen waterschappen gecontinueerd. In een nieuwe samenwerking met het Geofort Asperen ontwikkelen we regio-specifieke versies van de crisismanagementgame, waarvoor extra budget is begroot.

De in 2019 gestarte Watteraad is een panel van jongeren die advies aan ons geven. Hierdoor hebben we een zeer actief klankbord van een leeftijdsgroep die we moeilijk bereiken als waterschap. In 2023 continueren we de watteraad, deels met nieuwe leden. Naast de klankbordfunctie kunnen wij de Watteraad gebruiken voor onze communicatie en helpt het ons met het werven van nieuwe jonge medewerkers.

Voor het Jeugdbestuur blijven we streven naar minimaal een duo Jeugdijkgraaf en Jeugdhoogheemraad. We hebben twee jeugdbestuurders voor de schooljaren 2022-2024. Binnen de begroting is ruimte om in 2023 door te groeien naar een drietal jeugdbestuurders.

10.2 Reguliere taken

10.2.1 Vaarwegbeheer

Vaarwegbeheer is een wettelijke taak van het waterschap. In 2023 gaan we door op de ingeslagen weg, waarbij met name ook vaarweg- en ligplaatsenbeleid verder wordt ontwikkeld, waaronder het opstellen van nieuwe verkeersbesluiten. Het vaarwegbeleid krijgt in 2023 een impuls, waarbij we inzetten op naleving van de in 2022 vastgestelde verkeersbesluiten. In 2023 actualiseren we delen daarvan, mede omdat het van belang is om beleid op de verschillende vaarwegen onderling eenduidig en consequent te laten zijn.

10.2.2 Monitoring zwemwater

In ons beheergebied hebben we 7 officiële zwemwaterlocaties in open water. De Provincie Utrecht, gedelegeerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD), houdt toezicht op de veiligheid en de gezondheid van de zwemmers. Het waterschap monitort de zwemwaterkwaliteit en adviseert de RUD, zodat de provincie het publiek kan informeren over eventuele gezondheidsrisico's. Van de 7 zwemwaterlocaties vallen er 6 locaties onder de kwaliteitsklasse 'uitstekend' en één locatie heeft kwaliteitsklasse 'slecht'. In vervolg op vorig jaar willen we in 2023 aanvullende maatregelen realiseren, samen met de gemeente en provincie. Zodat de waterkwaliteit op de zwemwaterlocaties goed blijft of verbetert.

11 Bestuur, middelen en maatschappij

In dit hoofdstuk behandelen we als dynamische opgave de strategische lijnen duurzaamheid, digitale transformatie, en toekomstbestendig begroten.

Het implementeren van zoveel mogelijk duurzaamheidsprincipes is nog altijd sterk in ontwikkeling. Veel van de inspanningen hiervoor zullen op termijn binnen het zuiveringsbeheer en het waterbeheer gaan plaatsvinden. Vooralsnog is er nog voorbereidend werk nodig wat maakt dat het in dit hoofdstuk wordt behandeld.

We zijn als HDSR in toenemende mate afhankelijk van informatietechnologie en andere (overheids-) organisaties in het bereiken van onze doelstellingen. Digitalisering biedt steeds meer mogelijkheden en kansen. Dit is inmiddels net zo'n belangrijke productiefactor geworden als mensen en geld. Binnen de bedrijfsvoering werkt het waterschap verder aan 'Toekomstbestendig begroten (strategische lijn) waarmee bestuur en organisatie beter kunnen (bij)sturen.

Wat we langzamerhand als deel van regulier werk zien (maar minstens zo belangrijk), zijn de implementatie van de Omgevingswet, strategische communicatie en onze positionering als aantrekkelijke werkgever. Dat heeft alles te maken met het feit dat wij onderdeel zijn van de overheid en dat we samen met onze omgeving de overheidsdoelstellingen en –verplichtingen willen bereiken. Door het opereren in netwerken en de samenwerking met veel verschillende partners, groeit het belang van relatiemanagement. Het is een strategische keuze om te investeren in relaties omdat we daarmee vertrouwen en begrip opbouwen, waardoor we effectiever samenwerken. Dit doen we stroomopwaarts en samen voor de toekomst. Daarnaast willen we een vitale overheid zijn, dit doen we vanuit verschillende invalshoeken.

11.1 Dynamische opgave

11.1.1 Duurzaamheid bestuur en organisatie

Verduurzaming van het waterschap kan op allerlei manieren plaatsvinden: van energiebesparing tot materiaalkeuze en van duurzaam aanbesteden tot het beheer en onderhoud van watergangen. De dynamische opgave van de strategische lijn Duurzaamheid komt daarom in alle drie de bestuurlijke programma's terug.

Voor het programma Bestuur en Organisatie vervolgt het waterschap in 2023 de ingeslagen weg naar een emissieloos en circulair waterschap: 'Doe Denk Duurzaam!' Via deze strategische lijn werkt het waterschap aan het reduceren van de eigen uitstoot van broeikasgassen, het opwekken van eigen energie, het terugwinnen van grondstoffen en verhoogde aandacht voor biodiversiteit. De eigen medewerkers staan centraal in de aanpak. Medewerkers worden zich bewust van hun eigen duurzame handelen en hoe het eigen werk te verduurzamen. Het duurzaam werken aan watersysteembeheer en zuiveringsbeheer alsook aan de bedrijfsvoering zal nieuwe oplossingen vragen en opleveren in exploitatie en investeringen.

De doelstellingen in ons WBP en bijbehorende effectindicatoren zijn als volgt:

Hoofddoel Waterschap voor Duurzaamheid (WBP)	Effectindicatoren
9a) Het waterschap is in 2050 95% emissieloos waaronder in 2030 energieneutraal	9.1 Mate van reductie van de totale uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO2-equivalenten
9b) Circulair materiaalgebruik	9.2 Vermijden milieu-impact door minder inkoop (virgin/ruwe) grondstoffen en winning grondstoffen uit eigen bronnen
9c) Bevorderen van de biodiversiteit	9.3 De mate van versterkte natuur door ons waterbeheer en op onze terreinen

Emissieloos

In 2023 gaat het waterschap op voor certificering van de CO₂-Prestatieladder trede 3. Met de realisatie van trede 3 heeft HDSR in beeld welke CO₂-opgave het waterschap heeft om energieneutraal te worden en welke reductiemaatregelen hier nog een bijdrage aan kunnen leveren. Wij eisen bij de aanbesteding van werken ook van onze opdrachtnemers dat zij gecertificeerd zijn, wij tonen ons eigen commitment. Om de (eigen) uitstoot van broeikasgassen te reduceren, werken we samen met andere waterschappen om inzicht en grip te krijgen op de uitstoot van lachgas en methaan uit de rioolwaterzuiveringen. Ook vervangen we de komende jaren een deel van ons wagenpark om directe emissies te reduceren.

Onder de noemer Duurzaam Opdrachtgeverschap (DOS) hebben we bijzondere aandacht voor alle aspecten van duurzaamheid in ons projecten en aanbestedingen, denk bijvoorbeeld aan materiaal, mobiliteit en materieel. We blijven zoeken naar mogelijkheden om energie uit zon en wind op en nabij eigen terreinen op te wekken.

Foto 6 Duurzaam wagenpark

In 2022 is budget toegevoegd voor projecten om warmte te halen uit oppervlaktewater (TEO) en afvalwater (TEA). Met dit budget stimuleren we gemeenten en andere initiatiefnemers om deze warmte (aquathermie) te benutten voor toekomstige verwarming van woningen en bedrijven. Zo ontwikkelen we een aquathermie-kansenkaart. Deze kaart geeft weer op welke locaties TEO en TEA projecten kansrijk kunnen zijn. Eind 2023 zal de warmtepomp van ENECO op rioolwaterzuivering Utrecht in gebruik genomen worden. Hiermee zorgen we met Eneco voor de warmte van ca. 20.000 huishoudens in Utrecht.

Circulair

In een circulaire economie wordt het gebruik van primaire en niet-hernieuwbare grondstoffen zoveel mogelijk beperkt. Het waterschap doet dit door:

- minder nieuwe grondstoffen te gebruiken,
- objecten slimmer te ontwerpen,
- duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen vaker en zo hoogwaardig mogelijk in te zetten,
- en door meer producten en grondstoffen te hergebruiken.

Deze inzet levert een substantiële bijdrage aan het verminderen en voorkomen van CO₂-emissies. Naast emissiereductie draagt het ook positief bij aan de biodiversiteit, een schonere leefomgeving (terugdringen van milieuschade) en de leveringszekerheid van grondstoffen.

Om een circulair waterschap te worden, zetten we in op twee strategieën:

- 1) het verminderen van gebruik van primaire grondstoffen in onze projecten. Dit wordt opgepakt vanuit Duurzaam Opdrachtgeverschap (DOS)
- 2) het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater om anderen in staat te stellen circulair te bouwen/ondernemen.

In 2023 werken we aan een materialenmarktplaats om hergebruik van oude materialen te vergemakkelijken en maken we de stap naar daadwerkelijk terugwinnen en vermarkten van cellulose.

Biodiversiteit

In ons waterbeheerprogramma; Stroomopwaarts, kiest het waterschap voor een scherpe visie op biodiversiteit. We bevorderen biodiversiteit op onze primaire en regionale keringen, op onze eigen terreinen, in alle watergangen en op alle wateroevers. Dit doen we door vanuit Duurzaam Opdrachtgeverschap extra aandacht te hebben voor biodiversiteit in projecten, (terrein)beheer en onderhoud. We beheren onze terreinen met een bewust oog op biodiversiteit. Metingen helpen om ons beheer aan te passen op wat de praktijk nodig heeft én om verbeterpunten voor biodiversiteit in beeld te brengen. We zorgen ervoor dat medewerkers voldoende kennis hebben om hun werk met aandacht voor biodiversiteit uit te voeren. Daarnaast zetten we in 2023 samen met onze gebiedspartners het blauwgroene netwerk op de kaart. Zo versterken wij de biodiversiteit.

11.1.2 Digitale transformatie

Digitale Transformatie omvat het geheel van innoveren, optimaliseren en betrouwbaar ondersteunen van dienstverlening, processen, organisatie en systemen met behulp van informatie (data) en technologie. Oftewel, het beter, slimmer en soms doorbrekend anders doen van het waterschapswerk door de inzet van informatie en technologie.

HDSR heeft op 9 maart 2022 de Visie op Digitale Transformatie vastgesteld. Vooruitlopend hierop waren voor 2022 extra middelen beschikbaar gesteld om de organisatie van de IT-keten binnen HDSR te verstevigen en meer waarde te leveren met digitale transformatie. Hiermee is de organisatie goed onderweg en met de aanvullende middelen in deze begroting zetten we hier vervolgstappen in.

In 2023 hebben we vier van de negen thema's uit de visie tot speerpunt benoemd. Ook werken we aan de aan de overige vijf thema's, zodat operationeel noodzakelijke veranderingen niet blijven liggen. De vier geprioriteerde thema's staan hieronder:

Informatiebeheer op orde

Het thema -en ook programma- Informatiebeheer op orde betreft onder andere het ordenen van de informatiehuishouding, het inrichten van een bijbehorende governance en de overgang naar een nieuw documentmanagementsysteem. Dit implementeren we in 2023 en synchroniseren we met de implementatie van het thema Informatieveiligheid op orde (zie hieronder). Zo ontstaat een integrale en samenhangende communicatie en implementatie. Deze grote verandering het digitaal werken binnen de organisatie wordt aangestuurd via de transitieaanpak Watervast.

Informatieveiligheid op orde

Bij de meest recente audit op naleving van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) - georganiseerd vanuit het Waterschapshuis - is gebleken dat HDSR achterloopt in de (aantoonbare) beheersing van de informatiebeveiliging. We willen hierin structureel verbetering brengen, in samenwerking met de andere waterschappen en het Waterschapshuis. De implementatie synchroniseren we deels met het programma Informatiebeheer Op Orde (zie hiervoor bij het eerste thema) via de transitieaanpak Watervast. Daarnaast initiëren we in het vierde kwartaal van 2022 een *programma* Informatieveiligheid Op Orde, dat doorloopt in 2023 en daarna. Dit programma draagt ook bij aan het verbeteren van de bescherming van persoonsgegevens zodat HDSR voldoet aan de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Asset georiënteerd en data gedreven werken

Van de assets die wij in het waterbeheer gebruiken (kunstwerken, gemalen, keringen, etc.) zijn steeds meer data beschikbaar. Deze kunnen betrekking hebben op de geografie, de conditie of bijvoorbeeld de prestatie van de asset. Bovendien is van de data “meta informatie” beschikbaar die de nauwkeurigheid, de eigenaar of bijvoorbeeld de laatste update aangeeft. Al deze informatie is nodig om in werkprocessen de juiste beslissingen te nemen en voor het onderhoud van de assets. Ook moeten data en informatie kunnen worden uitgewisseld met andere assets en met ketenpartners, en zo nodig toegankelijk zijn voor publiek. Eind 2022 bepalen we hoe we dit vanaf 2023 gaan oppakken.

Digitale dienstverlening

Het verbeteren van de digitale dienstverlening richting burgers, bedrijven, agrariërs, etc. is één van de pijlers van de digitale transformatie. Verschillende wetten en verordeningen liggen hieraan ten grondslag zoals bijvoorbeeld de Wet digitale overheid en het Digitaal Stelsel Omgevingswet. De waterschappen hebben samen met de Unie van waterschappen het minimale ambitieniveau op het gebied van digitalisering bepaald, waarmee we voldoen aan deze wetgeving. De uitgangspunten daarbij zijn onder andere een persoonlijke benadering, gebruiksvriendelijk, benaderbaar en vakmanschap. We werken eraan om dit ambitieniveau eind 2023 te halen.

Afbeelding 2 Handreiking Digitale transformatie voor waterschappen

11.1.3 Toekomstbestendig begroten

Het programma Toekomst Bestendig Begroten moet leiden tot het financieel voorspelbaarder worden van de organisatie. Dit door een goede meerjarenbegroting te maken en doordat zowel de organisatie als het bestuur in staat is hierop flexibel en anticiperend bij te sturen. We hebben dit nodig omdat de HDSR-organisatie, de opgave van HDSR en de omgeving van HDSR aan verandering onderhevig zijn. Daarom is er behoefte aan andere sturingsinformatie en sturingsmogelijkheden voor het bestuur.

Sturingsproces en financieel beleid

De opzet van de planning en control-cyclus (P&C-cyclus) wordt onder de loep genomen en in een werkwijze P&C beschreven. Daarin brengen we direct linken aan naar de geldende financiële regelgeving en leggen we in een taken- en verantwoordelijkheden-matrix de rolverdeling vast. Diverse vormen van regelgeving waaronder de BBV-W, het belastingstelsel en de regelgeving over de rechtmatigheidsverantwoording worden in de komende jaren aangepast. De consequenties van de aanpassingen hiervan zullen we doorvoeren in de interne regelgeving en de P&C producten.

Viermaandelijke rapportage

Het accountantsverslag over de jaarrekening 2021 geeft de aanbeveling om tot beperktere afwijkingen te komen door de tussentijdse bestuurs- en managementrapportage door te rapporteren over een periode van 4 maanden (tertale rapportage). Het programmteam heeft deze aanbeveling onderzocht en komt met een voorstel in het algemeen bestuur van november 2022.

Coalitie-onderhandeling

In maart 2023 zullen de waterschapsverkiezingen plaatsvinden. Daarna volgen de coalitie-onderhandelingen. Het programmteam Toekomstbestendig Begroten zal ter voorbereiding van deze coalitie-onderhandelingen de financiële positie van HDSR van dat moment inzichtelijk maken.

Voor 2023 en verder is jaarlijks ongeveer € 0,1 miljoen nodig om de verdere automatisering van het begrotingsproces mogelijk te maken. In 2023 staan de prognoses van de overige kosten en opbrengsten gepland. In 2024 willen we de meerjarenbegroting realiseren en in 2025 zal gericht zijn op de aanschaf van een begrotingsmodule. Voorgesteld wordt om deze kosten vanuit de bestemmingsreserve transitiebudget te dekken.

11.2 Reguliere taken

11.2.1 Omgevingswet

Met het in werking treden van de Omgevingswet per 1-1-2023 verandert de werk- en denkwijze voor overheden. Nog meer dan voorheen moeten wij, met gemeenten en provincies, als één overheid samenwerken. Ook biedt de Omgevingswet meer ruimte voor initiatieven en maatwerk in de regio. Dit betekent voor het waterschap een ontdekkingstocht, want het is nieuw voor ons. Daarbij is er ook een belangrijke digitaliseringsopgave om aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en om de burgers en initiatiefnemers te informeren en diensten te verlenen.

Foto 7 Nadenken over nieuwe Omgevingswet

Een belangrijke kans voor het waterschap in deze verandering is onze stroomopwaartse positionering en inbreng van het 'waterbelang'. Daarmee bedoelen we dat het samenwerken als één overheid kansen biedt om in een vroeg stadium mee te denken in de ruimtelijke ontwikkelingen en daar de verbinding met (onze) wateropgaven te leggen.

Ontwikkelingen vanuit de Omgevingswet

Wanneer de Omgevingswet in werking treedt, verandert een aantal van onze werkprocessen. We werken in 2023 (verder) aan het volgende:

- het aanpassen van ons Participatie(beleid) als ankerpunt en verplichting in de Omgevingswet.
- een nieuw werkproces voor het nemen van een projectbesluit voor onze eigen opgaven en de herintroductie van het verlenen van vergunningen (en toezicht) voor 'werken eigen dienst'. Dit laatste gaat, als de Omgevingswet inderdaad op 1-1-2023 van start gaat, structureel extra capaciteit vragen: € 173.000 vanaf 2023;
- het aanpassen van onze werkprocessen en digitale aansluiting zodat we meldingen en vergunningaanvragen vanuit het DSO digitaal kunnen ontvangen;
- leertrajecten voor het gebruik van het DSO voor vergunningaanvragen en meldingen voor de eigen projecten en werkzaamheden;
- het omzetten van onze regelgeving, de keur, naar een 'waterschapsverordening van rechtswege', binnen een overgangstermijn van twee jaar;
- de ontwikkeling van ICT-oplossingen om de waterschapsverordening, met digitaal toepasbare regels, in het DSO beschikbaar te maken.

Met het in werking treden van de Omgevingswet krijgt het waterschap er een wettelijk verplichte taak bij, namelijk het beoordelen van de effecten van grondwateronttrekkingen op de grondwaterkwaliteit. Deze taak werd tot nu toe door het bevoegd gezag van de Wet Bodem Bescherming gedaan (Wbb bevoegd gezag), maar deze wet vervalt bij het in werking treden van de Omgevingswet. Het waterschap maakt zich sterk voor een integrale sturing en kennisontwikkeling voor de grondwaterproblematiek. Wat deze wijziging voor het waterschap precies betekent is nog niet duidelijk. Om de nieuwe wettelijke taak en de ontwikkeling uit te voeren is er een bedrag van € 40.000 in de begroting van VTH opgenomen.

Impuls voor aanvullende digitale dienstverlening

Het DSO wordt een modern overheidsloket, gericht om bij te blijven met wat 'de burger mag verwachten'. Maar het DSO is er alleen maar voor het aanvragen van vergunningen en het doen van activiteitsmeldingen. Het huidige digitale loket bij HDSR voor andere dienstverlening moet echter ook verbeterd worden. Daarvoor kunnen we gebruik maken van wat nu voor het DSO wordt ontwikkeld en dit pakken we in 2023 op binnen de Digitale Transformatie (zie 11.1.2).

11.2.2 Communicatie

Een goede communicatie-inzet draagt bij aan het behalen van de doelstellingen in het Waterbeheerplan. Zeker daar waar een goede samenwerking met netwerkpartners, inwoners en andere stakeholders voorwaardelijk is voor ontwikkeling en vooruitgang.

Om in de toekomst te waarborgen dat de inzet van de communicatiemedewerkers en de kwalitatief op peil blijven, is doorontwikkeling van de communicatie van belang. Focus bij deze doorontwikkeling is de herinrichting van strategische communicatie om optimaal bij te dragen aan:

- de veranderende opgave en positie van het waterschap;
- het professionaliseren van de communicatie ter ondersteuning van de organisatie in transitie; en
- de efficiënte inzet van middelen en de effectieve ontwikkeling van de personele capaciteit en kwaliteit.

In 2022 is een start gemaakt met de doorontwikkeling. Verdere uitvoering en implementatie vindt plaats in 2023. Met deze begroting wordt structureel €520.000 beschikbaar gesteld voor het versterken van de organisatie op dit vlak.

11.2.3 Toekomstbestendige organisatie

Een toekomstbestendige organisatie heeft een optimale personeelsbezetting zowel kwalitatief (prestatie, willen, kennen en kunnen) als kwantitatief (aantallen). We zijn daarbij een aantrekkelijke werkgever en een continue lerende organisatie die snel kan meebewegen met (nieuwe) ontwikkelingen, zoals structureel hybride werken. Hybride werken biedt veel voordelen, zoals minder vervoersmobiliteit (kleinere CO₂-footprint), tijdwinst omdat niet alle afspraken meer live plaats hoeven vinden, maar vooral ook een betere werk-privébalans. Anderzijds is het vanuit het hybride werken een uitdaging om met elkaar verbonden te blijven en zicht te houden op hoe het gesteld is met ieders vitaliteit, gezondheid en werkbelasting. HDSR heeft namelijk – en daarmee wijken we niet af van de rest van Nederland- te maken met stijgende verzuimpercentages en een krappe arbeidsmarkt, waardoor sommige teams echt onder druk komen te staan. Wanneer we deze ontwikkelingen combineren met het stevige ambitieniveau van het bestuur staat HDSR als toekomstbestendige organisatie voor een aantal uitdagingen.

Om de doelstelling om een toekomstbestendige organisatie te zijn te bereiken, zetten we de komende tijd in op de volgende activiteiten:

- Faciliteren van het hybride werken met aandacht voor een goede balans tussen werk en privé, verbinding tussen medewerkers en met het waterschap en zicht houden op ieders vitaliteit, gezondheid en werkbelasting
- Werven van extra medewerkers om aan de groeiende capaciteitsvraag te voldoen in een krappe arbeidsmarkt. Daarom richten we een recruitmentteam op ten behoeve van talentverleiding. Hierdoor kunnen onze andere HR-medewerkers zich meer focussen op andere HR-projecten, zoals verzuimbegeleiding en het 'binden' van medewerkers
- Organisatieontwikkeling: door Corona (thuiswerken) en het starten van veel nieuwe collega's in deze periode heeft de organisatieontwikkeling nagenoeg stilgestaan. Dit wordt weer nieuw leven in geblazen door bijv. het verbeteren van het (persoonlijk) leiderschap. In 2023 maken we een volgende stap door externe expertise in te zetten die ons ondersteunt om een breed gedragen visie te bepalen en uit te rollen. Dit geldt niet alleen richting de interne organisatie, maar is ook belangrijk voor de diverse samenwerkingen met inwoners, medebesturen en andere externe partijen.
- Medewerkers meer regie geven over hun loopbaan. We doen dit onder andere door een online leerplatform verder te ontwikkelen en uit te rollen
- Aandacht geven aan vitaliteit, diversiteit & inclusiviteit door oprichting werkgroep Diversiteit en Inclusiviteit. We willen als waterschap een diverse en inclusieve organisatie zijn, waar iedereen zich welkom en thuis voelt.

12 Begroting Programma Bestuur en Organisatie

Tabel 12: Begroting 2023 Programma Bestuur en Organisatie

Begroting 2023 Programma Bestuur & Organisatie	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Kosten			
Rentekosten	228	171	195
Afschrijvingskosten	1.489	1.508	1.411
Personeelskosten	19.647	22.543	25.367
Overige kosten	13.207	17.568	17.919
Toevoeging aan bestemmingsreservess	50	50	-
Totaal kosten	34.621	41.839	44.892
Overige opbrengsten			
Overige opbrengsten	4.379-	4.907-	5.058-
Onttrekking aan bestemmingsreservess	1.538-	1.200-	1.198-
Totaal overige opbrengsten	5.918-	6.107-	6.256-
Saldo kosten en opbrengsten en bestemmingsreservess	28.703	35.732	38.636
Verdeling netto saldo over reguliere taken en dynamische opgaven			
Reguliere taken			
Bestuur, middelen en maatschappij	28.653	31.313	36.766
Waterbewust leven en genieten van water	50	-	-
Totaal netto kosten	28.703	31.313	36.766
Dynamische opgaven			
Digitale Transformatie	n.v.t.	2.520	380
Duurzaamheid	n.v.t.	1.011	1.030
Omgevingswet	n.v.t.	368	-
Waterbewust Leven	n.v.t.	521	333
Toekomst Bestendig Begroten	n.v.t.	-	127
Totaal netto kosten		4.420	1.870

Bedragen zijn in duizenden euro's

Toelichting op de belangrijkste verschillen tussen de begrotingen van 2022 en 2023

- Personeelskosten: naast de indexering van de personeelskosten wordt de stijging tussen 2022 en 2023 veroorzaakt door de uitbreiding van capaciteit om invulling te geven aan de digitale transformatie en de versterking van de positie van HDSR op de arbeidsmarkt;
- Digitale Transformatie (Dynamische opgave): voor 2023 is er voor de personele inzet van de afdeling Informatie & Automatisering een nieuwe verdeling gemaakt tussen Reguliere taken en Dynamische opgaven. De uitbreiding van de capaciteit, die via de voorjaarsnota's 2021 en 2022 zijn doorgevoerd, zijn nu grotendeels onder de Reguliere opgaven in de begroting opgenomen;
- Omgevingswet (Dynamische opgave): na de implementatie van de omgevingswet in 2022 zijn er voor 2023 geen kosten apart op deze Dynamische opgave begroot.

13 Kredieten, investeringen en projecten 2023

13.1 Algemeen

Het doel van dit hoofdstuk is:

- vaststellen investeringsbegroting 2023, oftewel de jaarschijf 2023, alsmede van de uitgaven aan projectmatige sloop- en exploitatieprojecten;
- autoriseren van de nieuwe, aanvullende kredietvolumes 2023;
- inzicht geven in de investeringsbegroting en het kredietvolume per programma.

Naast de reguliere jaarlijkse exploitatie uitgaven voert het waterschap investeringsprojecten uit. De omvang van de begrote totale projectmatige investeringsuitgaven bedraagt in 2023 € 79,933 miljoen. De omvang van de investeringen blijft na 2022 op alle programma's gelijk of neemt verder toe, behalve bij het programma Bestuur, Middelen en Maatschappij, waar het afneemt. De toename is mede het gevolg van het in uitvoering komen van de HWBP-projecten en door investeringsuitgaven die volgen uit de dynamische opgaven.

In de Begroting 2023, is de uitbreiding in de portefeuille van investeringsprojecten goed zichtbaar. Enkele (zeer) grote projecten met HDSR-overstijgend belang en externe dekking, verkeren in de planuitwerking- of realisatiefase: Sterke Lekdijk, GHIJ-Noord-Waaiersluis en KWA+. Gezien de toenemende externe financiële bijdragen aan investeringsprojecten, wordt sinds de Begroting 2022 ook een paragraaf over "Inkomsten" opgenomen. Tegelijkertijd zijn verschillende dynamische opgaven in voorbereiding. Dit alles terwijl de inzet op reguliere programma's op peil blijft. Ook wordt steeds vaker het credo 'samen met...' toegepast, zowel intern (synergie) als extern (meekoppelen). Naast evidente (financiële) voordelen, brengen deze samenwerkingen ook uitdagingen met zich mee, op het gebied van afstemming, risico's en fiscale aspecten. Een breed algemeen risico betreft prijsstijgingen, zowel door de oorlog in Oekraïne en de aantrekkende economie, als door schaarste van materialen en arbeid. Naast hogere prijzen kan hierdoor ook sprake zijn van vertraging van projecten.

Op cumulatief niveau laat de investeringsbegroting voor 2023 een stijging zien van € 4,060 miljoen (4%) ten opzichte van de Voorjaarsnota 2022. Deze stijging zit met name bij project Sterke Lekdijk en komt doordat ten opzichte van de voorjaarsnota bij deelproject Salmsteke nu de (extern gedekte) meekoppelkansen wel zijn opgenomen. Daarnaast zijn de uitgaven voor de dijkversterking nu gebaseerd op de hogere raming aan het eind van de planuitwerkingsfase in plaats van de raming bij het voorlopig ontwerp.

De vorig jaar ingestelde werkwijze om overprogrammering expliciet te maken, wordt dit jaar voortgezet, door de cumulatieve investeringsbegroting op totaalniveau met 20% te verlagen. Daarmee is de vast te stellen investeringsbegroting 2023 € 79,933 miljoen (= € 99,916 x 0,8). Op basis van ervaring, lukt het in de meeste jaren niet om de volledige investeringsbegroting te realiseren, maar valt niet op voorhand te voorspellen bij welke projecten de uitgaven achter zullen blijven. Door de cumulatieve investeringsbegroting van alle projecten, op totaalniveau, te verlagen met 20%, blijft de doelstelling/ prognose van elk individueel project inzichtelijk, en wordt op totaalniveau een realistischer begroting vastgesteld. Het effect hiervan is dat de liquiditeitsbegroting realistischer wordt, zodat HDSR niet onnodig middelen aantrekt op de kapitaalmarkt. Op de belastingtarieven heeft het geen effect, omdat die worden gebaseerd op de kapitaallasten, die ontstaan na oplevering van de projecten. Het streven is de 20% in de toekomst te kunnen verlagen.

Bij de projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven is een stijging te zien van 7,5%, die het gevolg is van enkele doorlopende werkzaamheden aan de sloop rwzi Utrecht en prijsstijgingen bij het baggeren en groen onderhoud (maaïen en exotenbestrijding).

13.2 Actualisatie 2023

Ten opzichte van de Voorjaarsnota 2022 zijn de cijfers voor de jaarschijf 2023 geactualiseerd op basis van de ontwikkelingen en inzichten van het laatste half jaar. De uitkomsten van deze actualisatie zijn terug te vinden in onderstaande tabel.

Tabel 13: Investeringsoverzicht per thema/programma

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma
(bedragen x € 1.000,-)

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Cum. real. eind 2022 verwacht	Autorisatie 2023 kredietaanvr.	Begroting uitgaven 2023	Jaarschijf 2024*	Jaarschijf 2025*	Jaarschijf 2026*
Zuiveringsbeheer	26.100	250	12.312	39.150	11.300	25.850	52.590	77.200
Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair	26.100	250	12.312	39.150	11.300	25.850	52.590	77.200
Watersysteembeheer	227.536	35.345	154.956	44.353	26.992	44.547	55.645	43.176
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	133.368	8.570	84.473	21.988	12.877	22.497	24.562	20.993
Waterveilige leef- en werkomgeving	94.168	26.775	70.483	22.365	14.115	22.050	31.083	22.183
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	253.636	35.595	167.268	83.503	38.292	70.397	108.235	120.376
Bestuur & Organisatie	5.960	-	3.915	2.100	1.850	895	700	700
Bestuur, Middelen en Maatschappij	5.960	-	3.915	2.100	1.850	895	700	700
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	5.960	-	3.915	2.100	1.850	895	700	700
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHU, Sterke Lekdijk en KWA+) (=A+B)	259.596	35.595	171.183	85.603	40.142	71.292	108.935	121.076
Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Cum. real. eind 2022 verwacht	Autorisatie 2023 kredietaanvr.	Begroting uitgaven 2023	Jaarschijf 2024*	Jaarschijf 2025*	Jaarschijf 2026*
Specifieke projecten								
<i>rwzi Utrecht</i>	696	-	213	2.300	700	1.800	-	-
<i>GHU</i>	23.862	-	18.979	-	3.657	167	4.000	5.500
<i>KWA+ fase 1</i>	19.176	13.000	13.814	-	8.424	9.938	-	-
<i>Sterke Lekdijk</i>	335.500	-	67.315	99.000	46.993	54.225	68.976	77.067
Totaal Specifieke projecten (=C)	379.234	13.000	100.322	101.300	59.774	66.130	72.976	82.567
Totaal investeringsniveau alle projecten (=A+B+C)	638.830	48.595	271.505	186.903	99.916	137.422	181.911	203.643
Vast te stellen op basis van 80% -->					79.933			
Projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Cum. real. eind 2022 verwacht	Verwachte kredietaanp. '23	Begroting uitgaven 2023	Jaarschijf 2024*	Jaarschijf 2025*	Jaarschijf 2026*
Totaal projectmatige sloop- en exploitatieprojecten	69.352	4.000	29.734	6.262	19.161	16.879	11.967	8.245

Bedragen zijn in duizenden Euro's

* in de meerjarige vooruitblik 2024 t/m 2026 zijn ook verwachte, nog op te starten projecten opgenomen.

In bovenstaande tabel wordt eerst de verwachte stand per eind 2022 gegeven. Dit bestaat uit een kolom met de actuele stand van toegekend kredieten (per 1 juli 2022); een kolom met de verwachte kredietaanvragen in het tweede halfjaar van 2022; en een kolom met de verwachte totaal gerealiseerde uitgaven per eind 2022. Vervolgens zijn er twee kolommen met in deze begroting vast te stellen bedragen. Ten eerste de autorisatie voor de gedurende 2023 aan te vragen kredieten en ten tweede de jaarschijf aan te realiseren investeringsuitgaven. Ten slotte volgen drie kolommen met de meerjarige vooruitblik op het gebied van te realiseren investeringsuitgaven in de jaren 2024 t/m 2026.

13.2.1 Investeringsniveau

In het kader van de Voorjaarsnota 2022 zijn, voor de jaarschijf 2023, drie investeringsniveaus gepresenteerd:

- het investeringsniveau Programma's van € 45,5 miljoen;
- het investeringsniveau ten behoeve van bedrijfsvoering van € 1,5 miljoen;
- het investeringsniveau Specifieke projecten van € 48,9 miljoen.

Deze tellen op tot een totaal investeringsniveau van € 95,9 miljoen in 2023. In de Begroting 2023 wordt dit bijgesteld tot [€ 38,292 + € 1,850 + € 59,774] = € 99,916 miljoen, maal 80% om voor overprogrammering te corrigeren = € 79,933 miljoen. De verschillen met de voorjaarsnota worden in onderstaande alinea's toegelicht.

Een actueel investeringsniveau programma's van € 38,292 miljoen

De uitgaven aan het programma Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair gaan uit van € 2,500 miljoen lagere uitgaven dan in de voorjaarsnota. Stijgende prijzen van materiaal en arbeid, samen met de iets groter blijkende opgave op rwzi Woerden, zorgen voor hogere uitgaven aan het voortrollende GOP Zuiver. Daar tegenover staat dat de voorbereiding voor de medicijnrestenverwijdering op rwzi Woerden meer tijd kost, waardoor de uitgaven op dat project in 2023 lager zijn dan eerder verwacht. De uitgaven aan projecten rondom Duurzaamheid zijn € 2,200 miljoen verlaagd. Dit wordt veroorzaakt door extra voorbereidende inspanningen en afwegingen aan de projecten mono-maaisel-vergister, centrale slibvalorisatie en energiehuis Het Klaphek.

De uitgaven aan het programma Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied zijn vrijwel ongewijzigd ten opzichte van de voorjaarsnota. Prijsstijgingen zorgen voor hogere uitgaven aan het GOP Watersystemen, wat wordt gecompenseerd door lagere uitgaven aan project toekomstbestendig watersysteem, door het langer doorlopen van de planuitwerkingsfase. Door voorspoedige uitvoering in 2022 resteren lagere uitgaven in 2023 voor 'Gebiedsplannen Oost', terwijl de laatste, afrondende uitgaven van de vorige KRW-planperiode juist doorschuiven van 2022 naar 2023.

Het programma Waterveilige leef- en werkomgeving rekt op € 4,096 miljoen lagere uitgaven, omdat aan de (nieuwe) grootonderhoudsplannen (voortrollende GOP Regionale Waterkeringen en GOP Primaire Waterkeringen) in eerste instantie met name voorbereidende werkzaamheden worden verricht en omdat de uitgaven aan de planuitwerkingsfase van GHJ-Noord in 2023 lager zijn dan eerder ingeschat.

Een actueel investeringsniveau Bestuur & Organisatie van € 1,850 miljoen

De begrote uitgaven voor het programma Bestuur, Middelen en Maatschappij worden verhoogd met € 0,388 miljoen. Enerzijds omdat de uitgaven aan de ICT-projecten zich meer toespitsen op 2023 en anderzijds omdat door leveringsproblemen de meeste uitgaven van project Het Nieuwe Nu pas in 2023 plaatsvinden.

Een actueel investeringsniveau voor specifieke projecten € 59,774 miljoen

Het investeringsniveau aan de herinrichting van de rwzi Utrecht is met € 1,600 miljoen verlaagd omdat voorbereiding van besluitvorming meer tijd kost dan verwacht. Een groot deel van de uitgaven aan realisatie valt daardoor in 2024.

Het investeringsniveau van de drie GHJ-projecten is verhoogd met € 1,193 miljoen. Dit komt enerzijds doordat in het baggerproject voorzichtigheidshalve een mogelijke tegenvaller al in de prognose is verwerkt en anderzijds doordat bij het oeverproject een deel van de uitgaven van 2024 een jaar eerder worden verwacht.

Bij KWA+ wordt een deel van de voor 2023 verwachte uitgaven naar 2024 doorgeschoven. Dit leidt tot een € 2,576 miljoen lagere begroting dan in de voorjaarsnota was voorzien.

Het investeringsniveau Sterke Lekdijk is € 13,874 miljoen verhoogd. Dit wordt met name veroorzaakt doordat ten opzichte van de voorjaarsnota bij Salmsteke nu de meekoppelkansen wel zijn opgenomen en de uitgaven voor de dijkversterking nu zijn gebaseerd op de hogere raming aan het eind van de planuitwerkingsfase in plaats van de raming bij het voorlopig ontwerp. Daarnaast heeft Culemborgse Veer - Beatrixsluis nu voorbereidende werkzaamheden op de realisatie (innovatie en voorbereiding realisatie) opgenomen, met hogere uitgaven in 2023 tot gevolg. Datzelfde geldt voor dijkversterking Wijk bij Duurstede-Amerongen. De uitgaven bij Salmsteke-Schoonhoven zijn in 2023 juist lager, door vertraging als gevolg van latere beschikbaarheid van capaciteit en innovatiepartner. Een deel van het traject van Jaarsveld-Vreeswijk wordt per 2023 ondergebracht bij Irenesluizen-Culemborgse Veer, met een verschuiving van uitgaven tussen deze projecten tot gevolg. Irenesluizen-Culemborgse Veer kent aanvullend hogere uitgaven in 2023 door de eerdere start van de planuitwerkingsfase.

Een actueel uitgavenniveau voor projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven € 19,161 miljoen

De uitgaven aan sloop van de rwzi Utrecht lopen in 2023 nog door, ten gunste van uitgaven in 2022. Bij het GOP Baggeren en het GOP Maaien en Exotenbestrijding zorgen prijsstijgingen voor hogere uitgaven in 2023. De verwachte uitgaven door Grondaankopen Sterke Lekdijk zijn (vrijwel) gelijk gebleven.

13.3 Vaststellen investeringsbegroting, jaarschijf 2023

Het algemeen bestuur stelt met het vaststellen van de Begroting 2023 de jaarschijf investeringsprojecten vast voor in totaal € 79,933 miljoen. Dit zijn de geplande uitgaven in 2023 met een taakstellend en kaderstellend investeringsniveau. Ook stelt het algemeen bestuur de jaarschijf van de uitgaven aan projectmatige sloop- en exploitatieprojecten vast voor in totaal € 19,161 miljoen.

Jaarschijf

Kenmerkend voor investeringsprojecten is dat deze elk hun eigen unieke opgave kennen en in de regel niet binnen een kalenderjaar afgerond zijn. De jaarschijven zijn dan ook weliswaar taakstellend, maar moeten altijd in relatie worden gezien met de uitgevoerde werkzaamheden en activiteiten, en het toegekende (meerjarige) krediet. Het niet in enig jaar gereedkomen van een project, heeft financieel gezien met name invloed op het later van start gaan van de afschrijvingskosten en in mindere mate in op de rentekosten.

Inkomsten: subsidies en ontvangsten van derden

HDSR ontvangt in toenemende mate inkomsten die gerelateerd zijn aan investeringsprojecten. Dit zijn enerzijds subsidies en anderzijds ontvangsten van derden. Als inkomsten ontvangen worden voor investeringen die HDSR in eigen bezit houdt, spreken we van subsidies. Wanneer inkomsten worden ontvangen voor werk dat HDSR na oplevering overdraagt aan een andere partij, spreken we van ontvangsten van derden. Dit betreft met name kansen om werk van anderen met ons eigen werk te combineren: meekoppelkansen.

Subsidies en Ontvangsten van derden

Tabel 14: Inkomsten: Subsidie en ontvangsten van derden (bedragen x €1.000)

Project	Begroting inkomsten 2023	Inkomsten 2024	Inkomsten 2025	Inkomsten 2026
15. Gebiedsplannen West (cumulatief)	800	500	-	-
16. Toekomstbestendig Watersysteem	-	-	-	1.500
18. Oevers KRW 2016-2021	900	-	-	-
19. Vispassage KRW 2016-2021	180	-	-	-
26. GHJ Noord & Waaiersluis	3.150	-	36.000	-
35. GHJ Baggeren	619	-	-	-
36. Sterke Lekdijk*	31.314	44.873	56.267	67.365
Totaal subsidies en ontvangsten	36.963	45.373	92.267	68.865

*ontvangsten Sterke Lekdijk zijn inclusief subsidies voor de grondverwerving

De ontvangstmomenten van inkomsten zijn relatief gevoelig voor verschuivingen door de tijd. Afhankelijk van de voortgang van het werk en de gemaakte afspraken met de andere partijen, vinden betalingen plaats bij aanvang, tijdens, of na oplevering van het werk. Bovenstaande tabel is dan ook een indicatieve prognose; geen taakstellende jaarbegroting. Vanwege de invloed die ontvangsten kunnen hebben op de financieringsbehoefte van het waterschap, wordt deze prognose gedurende het jaar regelmatig geactualiseerd.

13.4 Autorisatie kredietvolume 2023

13.4.1 Krediettoekenning van de GOP-investeringsprojecten

De initiële krediettoekenning van groot-onderhoudsprojecten (GOP's) verloopt via een door het Algemeen Bestuur goedgekeurd grootonderhoudsplan. De traditionele looptijd van GOP's is vijf jaar. Na de introductie van het voortrollende GOP Watersystemen is in 2021 ook het voortrollende GOP Zuiver van start gegaan. Deze voortrollende GOP's kennen geen eindjaar, maar een jaarlijkse actualisatie waarbij telkens vier jaar vooruitgekeken wordt -volgend op het lopende jaar-. Voor deze actualisatie wordt bij het vaststellen van de Begroting 2023 aanvullend krediet toegevoegd, voor projecten die starten in het 'nieuwe vijfde jaar' (jaarprogramma GOP Watersystemen) respectievelijk die lopen gedurende het 'nieuwe vijfde jaar' (jaarschijf GOP Zuiver), en worden beide kredieten bijgesteld als gevolg van nieuwe inzichten over de al toegekende jaren.

Op dit moment onderscheiden wij vier lopende GOP's en twee GOP's in voorbereiding:

- GOP Regionale Waterkeringen (bestaand; loopt t/m 2025)
- Voortrollend GOP Regionale Waterkeringen (in voorbereiding, uitgaven vanaf 2023)
- GOP Primaire Waterkeringen 2013-2023 (vrijwel afgerond; laatste deelprojecten in 2023)
- GOP Primaire Waterkeringen (in voorbereiding, uitgaven vanaf 2023 in synergie met project Sterke Lekdijk)
- Voortrollend GOP Watersystemen (voortrollend sinds 2017; bevat o.m. Kunstwerken en Oevers)
  - Het in de begroting 2022 aangekondigde "GOP Kunstwerken in Keringen (primaire en regionaal)" zal worden ondergebracht in het GOP Watersystemen (besluitvorming hierover volgt in 2025)
- Voortrollend GOP Zuiver (sinds 2021)

Ophogen van het krediet van het Voortrollend GOP Watersystemen met € 6,120 miljoen, voor het jaarprogramma 2026 en de bijstelling over de andere jaren

Om de waterpeilen te handhaven, om op waterkwaliteit te sturen en om varen mogelijk te maken heeft het waterschap watergangen, oevers, vispassages, en peil regulerende kunstwerken zoals gemalen, stuwen, inlaten en sluizen in beheer. Samen vormen deze objecten het watersysteem. Aan de bedrijfszekerheid van de oevers en (peil regulerende) kunstwerken worden hoge eisen gesteld. Om het benodigd onderhoud project- en planmatig uit te kunnen voeren is het voortrollende GOP-watersystemen opgesteld. Het benodigde krediet is gebaseerd op de meerjarenplanning van de objecten die moeten worden onderhouden. Het plannen van deze werkzaamheden gebeurt met een combinatie van inspecties, jaar van groot onderhoud (leeftijd van de objecten) en door de bevindingen van de gebruikers.

De inspecties en bevindingen laten zien dat de betrouwbaarheid van de objecten in het watersysteem op orde is. Door de jaren heen zijn de onbetrouwbare en storingsgevoelige objecten gerenoveerd of vervangen. Nu is het zaak om bij te blijven. Het GOP Watersystemen heeft nu te maken met hogere prijzen dan waar de oorspronkelijke kredieten op gebaseerd zijn. Tegelijkertijd blijken diverse objecten in dusdanig goede staat te verkeren dat deze in de programmering naar achter schuiven, met lagere uitgaven tot gevolg. Beide effecten heffen elkaar vooralsnog vrijwel op, waardoor geen bijstelling in het krediet nodig is. De doorkijk van de komende jaren, die beschouwd worden in de VJN 2022 (de jaren 2023 t/m 2026), laten geen investeringspieken zien. Wel is rekening gehouden met indexering. Gezien de ontwikkelingen in 2022 zijn de uiteindelijke werkelijke prijsstijgingen een ongewisse factor.

Ophogen van het krediet van het Voortrollend GOP Zuiver met € 14,1 miljoen, voor de jaarschijf 2026 en de bijstelling over de andere jaren

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden is verantwoordelijk voor het transport en zuivering van het afvalwater in haar beheergebied. Om deze taak te kunnen uitvoeren heeft het waterschap de beschikking over rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen en persleidingen. De goede werking van deze zuiveringstechnische werken is van groot belang in relatie tot geldende wet- en regelgeving en de bestuursdoelstelling "schoon water". Het voortrollend GOP Zuiver richt zich op de vervanging van de bestaande onderdelen van de zuiveringstechnische werken welke om reden van slijtage vervangen moeten worden. Bij deze vervangingen wordt rekening gehouden met wijzigingen in lozingseisen en benodigde verwerkingscapaciteit voor zover het systeemontwerp van de zuiveringstechnische werken niet wordt gewijzigd.

Het GOP Zuiver heeft een voortrollend karakter waarvan het kader en de systematiek zijn vastgesteld in het AB-voorstel van 3 maart 2021. Het krediet is vastgesteld voor de projecten welke t/m 2025 zouden worden uitgevoerd. De jaarlijkse aanpassing van het krediet kent twee componenten: toevoeging van krediet voor het 'nieuwe vijfde jaar' (2026) en bijstelling voor de eerder al toegekende jaren. In de begroting 2022 is eenmalig géén aanvulling van het krediet doorgevoerd, omdat het GOP Zuiver een jaar verder vooruitkeek dan het GOP Watersystemen. De tijdshorizon van beide GOP's is daarmee gelijkgetrokken.

In de nu voorliggende begroting wordt € 6,7 miljoen krediet aangevraagd voor de uitgaven in het jaar 2026. Dit omvat de verwachte uitgaven gedurende 2026, op basis van de actuele inschatting van de dan uit te voeren werkzaamheden en het dan geldende prijspeil. De voorgestelde bijstelling van het krediet over de al toegekende jaren is € 7,4 miljoen. Deze bijstelling is relatief groot en kent verschillende oorzaken. Sinds de initiële opstellen van het GOP zijn er diverse ontwikkelingen geweest die tot hogere uitgaven leiden. Dit zijn onder meer prijsstijgingen, bij inspectie ontdekte noodzaak voor extra werkzaamheden -nu de gerenoveerde installaties het einde van hun levensduur naderen-, meerwerk, en scope uitbreiding, die zich gedurende de afgelopen twee jaar hebben gemanifesteerd.

13.4.2 Nieuw, aanvullend kredietvolume 2023

Met het goedkeuren van de begroting 2023 autoriseert het algemeen bestuur een nieuw, aanvullend kredietvolume van € 186,903 miljoen voor 2023. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de verschillende typen investeringen:

Tabel 15: Autorisatie investeringen nieuw kredietvolume (bedragen x €1.000)

Investeringsstype	Autorisatie 2023 kredietaanvr.
Investerings t.b.v. het uitvoeren van de programma's van het Waterschap	83.503
Bedrijfsvoeringsinvesteringen	2.100
Investerings in specifieke projecten (rwzi Utrecht, GHJ, KWA+, Sterke Lekdijk)	101.300
Totaal nieuw kredietvolume	186.903

deze bedragen zijn inclusief de voorgestelde toekenning aan GOP Watersystemen en GOP Zuiver

De nadere specificering van met deze begroting te autoriseren kredietaanvragen, staan in de tabellen van investeringsuitgaven in de verschillende hoofdstukken over de programma's en ook op de volgende pagina, onder "Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2023 per programma".

De autorisatie van dit kredietvolume vormt de basis voor de daadwerkelijke toekenning, via nog te agenderen bestuursvoorstellen in 2023. Overeenkomstig de financiële verordening en de regeling financieel beheer, vindt de krediettoekenning als volgt plaats:

- Als een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is kleiner dan € 100.000, wordt het krediet toegekend door goedkeuring van de begroting;
- Als een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 100.000, maar kleiner dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het college;
- Als een krediet is opgenomen in de begroting en het krediet is groter dan € 1.000.000, wordt het krediet toegekend door het algemeen bestuur;
- Als een krediet niet is opgenomen in de begroting of het doel wijkt grotendeels af van wat in de begroting is opgenomen moet een nieuw krediet toegekend worden door het algemeen bestuur.

Onder de te autoriseren kredietbedragen valt één project dat in het kader uit de Voorjaarsnota 2022 niet met uitgaven was opgenomen: ICT Hardware. Het is nog onzeker op welke wijze de toekomstige vervanging en/ of uitbreiding van kantoorautomatisering zal worden ingevuld. Mogelijk wordt dit een investeringsproject, al kan het ook via een contract met een derde partij zijn of anderszins. Om te voorkomen dat er een 'gat' valt, zijn de potentieel uit dit project voortvloeiende uitgaven en lasten aan de meerjarenraming toegevoegd.

13.5 Inzicht in kredietvolume en investeringsbegroting 2023 per programma

Onderstaande tabel omvat de toegekende en naar verwachting nog in 2022 toe te kennen kredieten; de te autoriseren kredieten voor 2023; de verwachte gerealiseerde uitgaven tot en met 2022; en de vast te stellen uitgaven gedurende 2023.

Tabel 16: Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma inclusief specifieke projecten

Overzicht investeringsprojecten en projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven 2023

(bedragen x € 1.000,-)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Autorisatie 2023 kredietaanvr.	Cum. real. eind 2022 verwacht	Begroting uitgaven 2023
Zuiveringsbeheer	26.100	250	39.150	12.312	11.300
<i>Zuiver afvalwater, energieneutraal en circulair</i>	26.100	250	39.150	12.312	11.300
<i>Bouw en verwerving, onderhoud en beheer van rwzi's</i>					
1. GOP Zuiver	22.700	-	14.100	10.316	7.100
2. Medicijnresten uit water Woerden	-	250	4.600	100	150
3. Medicijnresten uit water Nieuwegein	-	-	8.400	-	200
4. Renovatie/ Nieuwbouw rwzi Zeist	-	-	-	200	300
<i>Duurzaamheid</i>	-	-	-	-	-
5. Windturbine locatie H	-	-	500	-	500
6. Zonneparken	1.000	-	4.050	923	1.050
7. Mono-maaisel-vergister	-	-	3.800	-	100
8. Cellulose terugwinning en opwerking	2.400	-	-	773	1.600
9. Investering centrale slibvalorisatie	-	-	3.000	-	100
10. Energiehub Het Klaphek	-	-	500	-	100
Watersysteembeheer	227.536	35.345	44.353	154.956	26.992
<i>Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied</i>	133.368	8.570	21.988	84.473	12.877
<i>Instandhouden</i>					
11. GOP Watersystemen	44.700	-	6.120	21.683	4.950
12. Vervanging groot materieel UV	925	-	-	404	250
13. Huisvesting buitendiensten	740	-	6.660	140	370
<i>Verbeteren</i>					
14. Gebiedsplannen Oost (cumulatief)	19.502	0	7.008	13.527	800
15. Gebiedsplannen West (cumulatief)	56.066	0	2.200	43.148	3.550
<i>Beperking gevolgen klimaatverandering</i>					
16. Toekomstbestendig Watersysteem	5.240	-	-	631	600
17. Inlaatwerk KR VRAM	920	-	-	90	670
<i>Waterkwaliteit</i>					
18. Oevers KRW 2016-2021	1.400	190	-	1.518	77
19. Vispassage KRW 2016-2021	3.125	-550	-	2.373	202
20. Syn. LG KRW 2016-2021	750	360	-	879	366
21. 3de KRW planperiode 2022-2027	-	8.570	-	80	1.042
<i>Waterveilige leef- en werkomgeving</i>	94.168	26.775	22.365	70.483	14.115
<i>Waterkeringen voldoen aan de normen (wettelijk/provinciaal/ HDSR)</i>					
22. GOP regionale waterkeringen	82.847	6.000	-	62.617	7.000
23. Voortrollend GOP RWK va 2023	-	9.500	3.090	-	250
24. GOP Primaire waterkeringen	3.051	-	-	1.827	800
25. Nieuw GOP PWK va 2022	-	11.275	15.175	-	3.500
26. GHJ Noord & Waaiersluis	8.270	-	3.500	6.039	2.265
27. Synergiekrediet GHJ	-	-	600	-	300
Totaal investeringsniveau programma's (=A)	253.636	35.595	83.503	167.268	38.292
Bestuur & Organisatie	5.960	-	2.100	3.915	1.850
<i>Bestuur, Middelen en Maatschappij</i>	5.960	0	2.100	3.915	1.850
<i>Routine - investering Bedrijfsvoering</i>					
28. ICT Basis op orde: Upgrade en vervanging oude applicaties	3.000	-	-	2.100	900
29. ICT Vervanging hardware en infrastructuur	2.710	-	-	1.765	750
30. ICT Hardware (nieuw toekomstig project)	-	-	2.100	-	-
31. Nieuwe Nu	250	-	-	50	200
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen (=B)	5.960	-	2.100	3.915	1.850
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHJ, Sterke Lekdijk en KWA+) (=A+B)	259.596	35.595	85.603	171.183	40.142

Tabel 16: Overzicht investeringsprojecten per bestuurlijk programma inclusief specifieke projecten (vervolg)

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Autorisatie 2023 kredietaanvr.	Cum. real. eind 2022 verwacht	Begroting uitgaven 2023
Specifieke projecten					
<i>rwzi Utrecht</i>	696	0	2.300	213	700
32. Herinrichting rwzi Utrecht	696	-	2.300	213	700
<i>GHIJ</i>	23.862	0	0	18.979	3.657
33. GHIJ Kunstwerken	3.312	-	-	2.116	1.029
34. GHIJ Oevers	8.250	-	-	5.990	1.200
35. GHIJ Baggeren	12.300	-	-	10.872	1.428
<i>KWA+ fase 1</i>	19.176	13.000	0	13.814	8.424
36. KWA stap 1	19.176	13.000	-	13.814	8.424
<i>Sterke Lekdijk</i>	335.500	0	99.000	67.315	46.993
<i>nog door DB te verdelen **</i>	253.397	52.444	144.671	-	-
37a. Amerongen - Wijk bij Duurstede	20.450	6.000	66.100	18.781	8.266
37b. Salmsteke	10.840	25.331	-	15.762	16.548
37c. Culemborgse Veer - Beatrixsluis	11.997	9.158	50.200	15.015	7.597
37d. Salmsteke - Schoonhoven	8.067	7.955	-	7.783	2.680
37e. Vreeswijk - Jaarsveld	7.711	-	13.871	6.099	6.935
37f. Irenesluizen - Culemborgse Veer	5.521	-	14.500	3.877	4.967
37g. Programmteam *	17.517	4.000	-	16.572	5.000
Totaal Specifieke projecten (=C)	379.234	13.000	101.300	100.322	59.774
Totaal investeringsniveau alle projecten (=A+B+C)	638.830	48.595	186.903	271.505	99.916

** Het door AB aan Sterke Lekdijk toegekende totaalkrediet, wordt door DB nader verdeeld over de verschillende deelprojecten.

* Toekomstige uitgaven Programmteam maken ook onderdeel uit van de ramingen/ kengetallen per strekking. Lichtgrijze cellen worden daarom niet meegeteld in de optelling. De uiteindelijke realisaties vinden wel op het eigen deelproject plaats (37g.) en niet per strekking.

De cumulatieve prognoses ad € 99,916 miljoen worden met 20% verlaagd om te komen tot de vast te stellen investeringsbegroting: € 79,933 miljoen.

Inzicht in projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven

In Tabel 17 worden de verwachte bijstellingen van de projectkredieten en de vast te stellen jaarbegroting 2023 weergegeven.

Tabel 17: Overzicht projectmatige sloop en exploitatie-uitgaven 2023

Overzicht projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven

Thema/ programma/ doelstelling/ project	Krediet per 1 juli 2022	Krediet najaar 2022 verwacht	Verwachte kredietaanp. '23	Cum. real. eind 2022 verwacht	Begroting uitgaven 2023
Projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven					
38. Sloop rwzi Utrecht	20.000	-	-	9.848	500
39. GOP Baggeren 2021-2025	16.098	4.000	4.250	12.727	5.059
40. GOP Maaïen en exotenbestrijding	2.354	-	2.012	1.670	2.012
41. Grondaankopen Sterke Lekdijk	30.900	-	-	5.489	11.590
Totaal projectmatige sloop- en exploitatieprojecten	69.352	4.000	6.262	29.734	19.161

Bedragen zijn in duizenden Euro's

14 Belastingen

14.1 Belastingopbrengsten 2023

De laatste jaren is voor de belastingtarieven steeds zoveel mogelijk uitgegaan van een gelijkmatige ontwikkeling van de tarieven en op termijn kostendeekkende tarieven. Daarbij wordt nadrukkelijk ook rekening gehouden met de standen van de egalisereserves. Enerzijds wordt eventuele ruimte benut om de tarieven te dempen, zoals bij de Watersysteemheffing Gebouwd en bij de Zuiveringsheffing. Anderzijds is voor de categorie Watersysteemheffing Ongebouwd het tarief al enige jaren hoger dan kostendeekkend om de negatieve reserve aan te vullen tot de ondergrens van de door het algemeen bestuur vastgestelde bandbreedte.

Gemiddeld stijgen de voor 2023 begrote netto-kosten ten opzichte van 2022, volgens de Voorjaarsnota 2022, met 10,1%. Deze stijging is redelijk gelijkmatig verdeeld over de beide heffingen: de kosten van de watersysteemheffing stijgen met 10,3% en de kosten van de zuiveringsheffing met 10,0%. Door inzet van de egalisereserves, zowel aan de kant van de watersysteemheffing als aan de kant van de zuiveringsheffing, kan de totale kostenontwikkeling in 2023 worden opgevangen binnen een verhoging van de belastingopbrengsten van 5,6%.

Tabel 18: Begrote belastingopbrengsten 2022 en 2023

	Vastgesteld 2022	Voorgesteld 2023	Ontwikkeling 2023/2022
Watersysteemheffing Ingezetenen	30.582	33.251	8,7%
Watersysteemheffing Ongebouwd	6.013	6.119	1,8%
Watersysteemheffing Natuur	73	75	2,5%
Watersysteemheffing Gebouwd	37.409	40.647	8,7%
Subtotaal watersysteemheffing	74.078	80.087	8,1%
Zuiveringsheffing woningen/ bedrijven	63.694	65.441	2,7%
Subtotaal watersysteem- en zuiveringsheffing	137.772	145.527	5,6%
Verontreinigingsheffing	211	212	0,3%
Totaal belastingopbrengsten	137.983	145.739	5,6%

Bedragen zijn in duizenden euro's

Vaststelling van de belastingtarieven

De belastingtarieven 2023 worden, zoals inmiddels gebruikelijk, tegelijk met deze begroting door het algemeen bestuur vastgesteld door, in dezelfde vergadering, ook de belastingverordeningen vast te stellen. De tarieven komen tot stand door de begrote belastingopbrengsten per categorie om te slaan over het belastingdraagvlak van de verschillende belastingcategorieën. De hoogte van de belastingtarieven wordt daardoor niet alleen beïnvloed door het begrote niveau van de netto-kosten en de mutaties van de egalisereserves maar ook maar ook door de ontwikkeling van de grondslagen: het aantal hectare grond voor Natuur en Ongebouwd, het aantal ingezetenen, de WOZ-waarde voor Gebouwd en het aantal vervuilingseenheden voor de zuiveringsheffing. Waar de meeste heffingsmaatstaven zich redelijk voorspelbaar ontwikkelen geldt dat niet voor het belastingdraagvlak voor Gebouwd. De verandering van de totale WOZ-waarde wordt beïnvloed door de ontwikkelingen op de markt voor onroerend goed, voor zowel woningen als bedrijfspanden, maar ook door de nieuwbouw. De totale groei van de totale WOZ-waarde bedraagt 17,4%. Deze groei is opgebouwd uit een gemiddelde stijging van de waarde voor woningen en bedrijven van 14,8% en een uitbreiding van het areaal met 2,6%.

14.2 Belastingtarieven 2023

In onderstaande tabel zijn de belastingtarieven voor 2023 afgezet tegen de belastingtarieven van 2022. Deze vloeien voort uit de netto-kosten per heffing, de kostentoedeling binnen de watersysteemheffing, het belastingdraagvlak volgens de heffingsmaatstaven en de inzet van de egalisatiereserves. De berekening van onderstaande tarieven wordt uitgebreid toegelicht in de stukken bij de belastingverordeningen die in dezelfde vergadering van het algemeen bestuur ter besluitvorming voorliggen. Daarbij zijn ook de door het college afgewogen alternatieve varianten opgenomen. De kostentoedelingsverordening wordt in paragraaf 15.3 kort toegelicht.

Tabel 19: Voorgestelde belastingtarieven 2023

	Vastgesteld 2022	Begroting 2023 kostendekkend	Begroting 2023 voorgesteld	Ontwikkeling 2023/2022
Watersysteemheffing Ingezetenen (per huishouden)	€ 92,21	€ 100,42	€ 98,99	7,3%
Watersysteemheffing Ongebouwd (per hectare)	€ 108,62	€ 103,67	€ 108,62	0,0%
Watersysteemheffing Natuur (per hectare)	€ 6,29	€ 6,87	€ 6,26	0,0%
Watersysteemheffing Gebouwd (per € 2.500 WOZ)	€ 0,57	€ 0,58	€ 0,52	-7,4%
Watersysteemheffing Gebouwd (van de WOZ)	0,0226%	0,0233%	0,02092%	-7,4%
Zuiveringsheffing/ verontreinigingsheffing (per ve)	€ 62,50	€ 67,97	€ 63,94	2,3%

15 Wettelijk verplichte paragrafen

15.1 Ontwikkelingen sinds vorig begrotingsjaar en meerjarenbegroting 2023

Zowel de overige ontwikkelingen als de ontwikkelingen binnen de strategische lijnen van de Voorjaarsnota 2022 zijn nader uitgewerkt in deze Begroting 2023. Deze ontwikkelingen zijn toegelicht onder de programma's.

Daarnaast zijn als voornaamste ontwikkelingen de indexeringspercentages voor personeelskosten en overige kosten en opbrengsten, de actualisatie van de afschrijvingslasten en de bijstelling van de rentelasten verwerkt. De indexeringspercentages worden verder toegelicht in paragraaf 12.2 Uitgangspunten en normen.

Voor de meerjarenbegroting zijn er twee substantiële ontwikkelingen die van invloed zijn voor het verloop van de netto-kosten. Enerzijds is er het verhogende effect van de hogere indexeringspercentages voor zowel 2022 als 2023 en anderzijds is er voor het jaar 2023 sprake van een incidentele meevaller op de afschrijvingskosten. Het ene voordeel valt weg tegen het andere nadeel. Voor 2023 is het niveau van de begrote netto-kosten daardoor gelijk aan het financieel kader dat de Voorjaarsnota 2022 voor deze begroting heeft gesteld: € 152,0 miljoen. Doordat de hogere indexeringspercentages structureel in de meerjarenbegroting doorwerkt en de lagere afschrijvingskosten alleen in 2023 een voordeel opleveren ligt het kostenniveau in de meerjarenbegroting vanaf 2024 ongeveer € 0,8 miljoen hoger dan bij de voorjaarsnota. Uit het oogpunt van een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingopbrengsten wordt deze verhoging in 2024 incidenteel opgevangen door extra inzet van de egalisatiereserves en wordt vanaf 2025 een grotere verhoging van de belastingopbrengsten voorzien.

Bij de Voorjaarsnota 2022 is bij de meerjarige inzet van de egalisatiereserves rekening gehouden met financiële ruimte voor het nieuwe bestuur met een omvang van € 3,0 miljoen. De incidentele extra inzet van de egalisatiereserve in 2024 brengt deze terug tot € 2,2 miljoen.

Tabel 20: Meerjarenbegroting 2022-2026

Begroting 2023 Verdeling watersysteem- en zuiveringsheffing	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Netto-lasten (incl. mutaties bestemmingsreserves)					
Watersysteemheffing	74.802	82.469	86.529	89.829	93.459
Zuiveringsheffing	63.228	69.568	72.556	73.709	74.276
Totaal netto-lasten*	138.030	152.037	159.085	163.538	167.735
<i>ontwikkeling</i>		10,1%	4,6%	2,8%	2,6%
Belastingopbrengsten					
Verontreinigingsheffing	211	212	218	225	231
Watersysteemheffing	74.078	80.087	85.087	89.009	92.937
Zuiveringsheffing	63.694	65.441	68.345	71.340	73.381
Totaal belastingopbrengsten	137.983	145.739	153.650	160.574	166.549
<i>ontwikkeling</i>		5,6%	5,4%	4,5%	3,7%
Mutaties egalisatiereserves					
Watersysteemheffing	-513	-2.171	-1.224	-595	-292
Zuiveringsheffing	466	-4.128	-4.212	-2.369	-894
Totaal mutaties egalisatiereserves	-47	-6.298	-5.435	-2.964	-1.186
Resultaat					
Watersysteemheffing	0	0	0	0	0
Zuiveringsheffing	0	0	0	0	0
Totaal resultaat	0	0	0	0	0

* De netto-lasten zijn inclusief mutaties van de bestemmingsreserves
Bedragen zijn in duizenden euro's

15.2 Uitgangspunten en normen

Het uitgangspunt voor deze begroting is het kader dat met de Voorjaarsnota 2022 door het algemeen bestuur is vastgesteld. De normen en uitgangspunten voor de verwerking van de indexeringspercentages zijn ten opzichte van de voorjaarsnota aangepast.

De in deze begroting gehanteerde percentages voor de ontwikkeling van de kosten in 2023 zijn afkomstig uit de meerjarenraming van CPB van augustus 2022 en zijn:

- Personeelskosten: 3,0%;
- Overige kosten en opbrengsten: 5,8%.

In de meerjarenraming van het CPB is gemeld dat de stijging van de overige kosten en opbrengsten in 2022 hoger is dan in het financieel kader van de Voorjaarsnota 2022 is verwerkt: 7,8% in plaats van 4,1%. Ook deze stijging heeft voor een aantal onderdelen van de begroting van 2023 zijn doorwerking. Dit geldt bijvoorbeeld voor de kosten van energie en grondstoffen maar ook voor de opbrengsten die wij vanuit de provincie voor vaarwegbeheer ontvangen. Omdat het CPB in augustus geen meerjarencijfers heeft afgegeven zijn, net als in de Voorjaarsnota 2022, voor de meerjarenbegroting de indexeringspercentages van maart 2022 aangehouden.

De kapitaallasten (rente en afschrijvingen) zijn niet geïndexeerd maar gebaseerd op een herijking van de onderliggende gegevens zoals de omvang van het onderhanden werk (lopende projecten, het rentepercentage voor nieuwe leningen en de momenten waarop projecten gereed worden gemeld. Eventuele prijseffecten werken ook door in de omvang van de investeringsuitgaven. Deze leiden echter niet tot hogere afschrijvingen en rentelasten in 2023. Een nadere toelichting van het financiële effect van deze indexeringspercentages is al opgenomen in paragraaf 15.1.

15.3 Kostentoedeling

Alle kosten en opbrengsten worden geregistreerd op kostendragers. Deze zijn te onderscheiden in twee soorten: kostendragers die direct volledig aan een programma worden toegerekend en kostendragers die bijdragen aan verschillende programma's, de indirecte kostendragers. De kosten op de laatstgenoemde worden via de verhouding van de begrote uren verdeeld naar de directe kostendragers en op die wijze verdeeld over de programma's.

Ook ten behoeve van de berekening van de belastingtarieven wordt gebruik gemaakt van de kostendragers. De (deels toegerekende) kosten en opbrengsten op de directe kostendragers worden via een verdeelsleutel verdeeld naar de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing. Binnen de watersysteemheffing wordt de verdeling van de toegerekende netto-kosten naar de verschillende belastingcategorieën geregeld door de kostentoedelingsverordening. Voor het belastingjaar 2022 is een technische herziening van deze verordening doorgevoerd (vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 6 oktober 2021). Deze percentages voor de verdeling van de kosten van de watersysteemheffing zijn ook van toepassing op het belastingjaar 2023. De netto-kosten van de zuiveringsheffing komen volledig ten laste van de belastingplichtigen voor dit tarief.

Tabel 21: Kostentoedelingsverordening

Belastingcategorie	Kostentoedelingsverordening 2022
Watersysteemheffing Ingezetenen	41,0%
Watersysteemheffing Ongebouwd	7,1%
Watersysteemheffing Natuur	0,1%
Watersysteemheffing Gebouwd	51,8%
Zuiveringsheffing	100,0%

15.4 Reserves en voorzieningen

In 2017 is de nota Reserves en Voorzieningen geactualiseerd. In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen op basis van de nieuwe beleidsregels.

15.4.1 Reserves

De reserves worden weergegeven in drie onderdelen: de algemene reserves, de bestemmingsreserves tariefegalisatie en de overige bestemmingsreserves.

Tabel 22: Algemene reserves (ER = egalisereserve)

Algemene reserves 2023	Stand 1-1-2023	Overheveling naar ER*	Stand 31-12-2023
Watersysteemheffing	5.210	-	5.210
Zuiveringsheffing	7.144	-	7.144
Totale algemene reserves	12.354	-	12.354

Bedragen zijn in duizenden euro's

De omvang van algemene reserves is bij de jaarrekening van 2021 bijgesteld op basis van de uitgangspunten van de nota Reserves en Voorzieningen. Op basis van de huidige risico's ter grootte van € 6,04 miljoen en de maximale ratio van 2,0 bedraagt het benodigde weerstandsvermogen € 12,08 miljoen (zie paragraaf 15.5). Op basis van de lichte daling van de het benodigde weerstandsvermogen (met € 0,29 miljoen) ten opzichte van 2022, zou € 0,27 miljoen vanuit de algemene reserves naar de tariefsegalisatiereserves moeten worden overgeheveld. Indien nodig vindt deze overheveling plaats bij de jaarrekening van 2022 op basis van het op dat moment opnieuw beoordeelde risicoprofiel.

Tabel 23: Egalisereserves

Egalisereserves 2023	Stand 1-1-2023*	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Stand 31-12-2023	Dekking
Watersysteemheffing ingezetenen	3.106	0	480	2.626	7,8%
Watersysteemheffing overig ongebouwd	-1.379	279	0	-1.100	-18,8%
Watersysteemheffing natuur	23	0	7	15	19,2%
Watersysteemheffing gebouwd	8.469	0	1.963	6.506	15,3%
Subtotaal Watersysteemheffing	10.219	279	2.450	8.048	9,8%
Zuiveringsheffing	16.278	0	4.128	12.150	17,5%
Totaal bestemmingsreserves tariefegalisatie	26.496	279	6.577	20.198	13,3%

Bedragen zijn in duizenden euro's

* De stand per 1-1-2023 is gebaseerd op de Jaarrekening van 2021 en de Begroting van 2022 inclusief de 1^e begrotingswijziging van 2022

Tabel 24: Overige bestemmingsreserves

Overige bestemmingsreserves	Stand 1-1- 2023*	Storting 2023	Onttrekking 2023	Vrijval en herbestemming	Stand 31-12- 2023
Gekanaliseerde Hollandse IJssel	37.295	560	2.022		35.888
RWZI Utrecht	23.274	5.735	8.324		20.685
Transitie	2.232		1.013		1.219
ICT	123				123
Omgevingswet	197		185		12
Verplichting groen/blauwe diensten	373	350	350		373
HWBP-projecten	455				455
Inzet KWA Havenbedrijf verdieping Nieuwe Waterweg	2.917	57			2.974
Restauratie Woordersluis	1.000				1.000
Veiligheidstoets regionale waterkeringen	175		175		0
Sloop rwzi's Utrecht en Maarssebroek	13.567		500	-13.067	0
Assetmanagement	390		70		320
Innovatie Revolving Fund	1.000				1.000
Impulsregeling Water in de leefomgeving (nieuw)		1.475	1.475		
Overwaarde SNB Samenwerking (nieuw)	1.029		350	4.221	4.900
Totaal overige bestemmingsreserves)	84.027	8.177	14.465	-8.846	68.893

Bedragen zijn in duizenden euro's

* De stand per 1-1-2023 is gebaseerd op de jaarrekening van 2021 en de Begroting van 2022 inclusief de 1^e begrotingswijziging van 2022

De bestemmingsreserves uit Tabel 24 zijn hieronder per onderwerp nader toegelicht.

Bestemmingsreserve Gekanaliseerde Hollandse IJssel

De reserve is ingesteld in 2013 uit de ontvangen bijdrage van Rijkswaterstaat voor de taakoverdracht van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel. Aan de reserve wordt in 2023 € 0,560 miljoen rente toegerekend. De kosten van € 1,967 miljoen in het kader van beheer en onderhoud van de GHJ en de uit te voeren baggerwerkzaamheden worden in 2023 ten laste van deze bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve rwzi Utrecht

De reserve is in 2013 ingesteld ter dekking van de toekomstige investering in de nog te bouwen rwzi Utrecht. Aan deze reserve wordt jaarlijks vanuit de belastingopbrengsten een dotatie gedaan waarvoor in de periode 2015 tot en met 2019 jaarlijks de belastingopbrengsten met 1,5% extra zijn verhoogd. In 2023 wordt € 5,735 miljoen gestort in de bestemmingsreserve. De exploitatie van de nieuwe rwzi Utrecht leidt tot € 8,253 miljoen hogere kosten en die worden ten laste van de bestemmingsreserve gebracht.

Bestemmingsreserve Transitie

Uit deze reserve wordt in 2023 rekening gehouden met een onttrekking van € 0,996 miljoen om incidentele kosten op te vangen van de verandering van de organisatie in het kader van de groei van de projectenorganisatie (onder andere de inzet voor het programma Toekomstbestendig Begroten).

Bestemmingsreserve Omgevingswet

In 2016 is een nieuw intern programma gestart: de implementatie van de Omgevingswet. De Omgevingswet bundelt wetgeving en regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, natuur en water. De invoering van de Omgevingswet is gepland op 01 januari 2023. In oktober 2022 beslist de eerste kamer of die datum ook wordt vastgehouden. In 2023 wordt € 0,185 miljoen aan deze reserve onttrokken.

Bestemmingsreserve Groen/Blauwe diensten

Deze reserve is ingesteld ten laste van het jaarrekeningresultaat 2016 voor cofinanciering van groen/blauwe diensten door de Stichtse Rijnlanden aan externe partijen (agrarische collectieven). Met het vormen van deze bestemmingsreserve kunnen voor dit doel bestemde bedragen worden gemuteerd. Voor 2023 worden voor € 0,375 miljoen aan kosten uit deze bestemmingsreserve gedekt. In 2023 wordt een bedrag van € 0,350 miljoen toegevoegd.

Bestemmingsreserve HWBP-projecten

Deze bestemmingsreserve is bij de jaarrekening van 2017 ingesteld en gevuld met het positieve saldo van het voorverkenningstraject "Project Overstijgende Verkenning Dijkversterking Centraal Holland". Deze reserve is specifiek ingesteld voor het opvangen van onvoorziene lasten verbonden aan HWBP-projecten, die door HDSR worden uitgevoerd.

Bestemmingsreserve KWA Havenbedrijf Verdieping Nieuwe Waterweg

In het boekjaar 2018 is € 2,75 miljoen van het Havenbedrijf Rotterdam ontvangen. Het havenbedrijf heeft de Nieuwe Waterweg verdiept en daardoor zal in de toekomst de KWA vaker en langduriger moeten worden ingezet. Deze bijdrage is bedoeld als compensatie voor de voorziene extra kosten die uit de extra inzet voortvloeien, zowel bij Hoogheemraadschap van Rijnland als bij ons waterschap. Onttrekkingen zullen plaatsvinden als de extra inzet van de KWA daadwerkelijk plaatsvindt. Voor 2022 zijn geen onttrekkingen begroot. Wel worden, volgens afspraak en als uitzondering, renteopbrengsten aan deze bestemmingsreserve toegerekend. Dat leidt in 2023 tot een dotatie van € 58.000 (rekenrente 2,0%).

Bestemmingsreserve Restauratie Woordersluis

Volgens de door het algemeen bestuur vastgestelde Voorjaarsnota 2018 is in deze begroting rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de restauratie van de Woordersluis in Spaarndam. Deze kosten hebben een omvang van € 1,0 miljoen. Het eigendom van de Woordersluis is door HDSR overgedragen aan het Hoogheemraadschap van Rijnland. Ons waterschap draagt de kosten van de restauratie. In 2023 zijn geen kosten voor de restauratie voorzien en is geen onttrekking begroot.

Bestemmingsreserve Veiligheidstoets Regionale keringen

In de Begroting 2023 is rekening gehouden met de kosten die voortvloeien uit de werkzaamheden met betrekking tot de uitvoering van de veiligheidstoets Regionale Waterkeringen. Deze kosten hebben een omvang van € 0,175 miljoen en voor dit bedrag is een onttrekking begroot aan de bestemmingsreserve. Daarmee is de bestemmingsreserve eind 2023 uitgeput.

Bestemmingsreserve sloop rwzi's Utrecht en Maarssebroek

Bij de bespreking van het bestuursverslag en de Jaarrekening 2018 in het AB van 26 juni 2019 is afgesproken om voor de sloop van de oude rioolwaterzuiveringen Utrecht en Maarssebroek een bestemmingsreserve ten laste van de tariefegaliseringsreserve zuiveringsheffing een bestemmingsreserve te vormen.

De sloop van Maarssebroek wordt in 2022 afgerond. Het deel van de bestemmingsreserve dat voor de sloop van Maarssebroek was gereserveerd, € 1,092 miljoen, valt in de jaarrekening 2022 vrij en wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve SNB.

In 2023 worden kosten verwacht voor de sloop van de RWZI Utrecht met een omvang van € 0,500 miljoen die ten laste worden gebracht van deze bestemmingsreserve. Ook wordt de sloop van de RWZI Utrecht in 2023 afgerond. Voor het bestemmen van het restant van de bestemmingsreserve wordt in de Jaarrekening 2023 een voorstel gedaan. Daarin wordt voorgesteld een bedrag van € 4,221 miljoen in de bestemmingsreserve Overwaarde SNB te storten en het restant ten gunste van de egaliseringsreserves Zuiveringsheffing te brengen. In 2022 en 2023 wordt in totaal € 5,250 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve Overwaarde SNB samenwerking.

Het restant van de bestemmingsreserve €8,846 miljoen valt vrij. Hiervoor wordt bij de jaarrekening 2022 een voorstel gedaan voor herbestemming of vrijval in de egalisatiereserve Zuiveringsheffing.

Bestemmingsreserve Asset management

In de Jaarrekening 2020 is een nieuwe bestemmingsreserve Asset Management ingesteld. De bestemmingsreserve is nodig om goed vanuit de beginselen van asset management te kunnen werken. Bij asset management is het belangrijk om beslissingen te kunnen nemen die leiden tot kosten die buiten de kapitaallasten vallen. Hierbij valt te denken aan kosten voor verkenningen van doelmatige investeringsprojecten of inhaalafschrijvingen van doelmatige vervangingsinvesteringen. Omdat het benodigde bedrag hiervoor per jaar sterk kan variëren wordt gekozen voor een stabiele begroting en jaarrekening door het vormen van een bestemmingsreserve. In de Begroting 2023 worden de kosten voor deze activiteiten begroot op € 0,130 miljoen en voor dit bedrag is een onttrekking begroot.

Bestemmingsreserve Innovatie Revolving Fund

In de Jaarrekening 2021 is een nieuwe bestemmingsreserve Innovatie Revolving Fund ingesteld. In de komende jaren is behoefte aan middelen om innovatieve projecten op te starten. Vanwege hun innovatieve karakter is de onzekerheid of deze projecten ook tot investeringen zullen leiden, groter dan bij reguliere projecten. Als een project niet tot een investering leidt, worden de gemaakte onderzoekskosten ten laste van de exploitatie gebracht. Wat ongewenste fluctuaties van de kostenontwikkeling tot gevolg kan hebben over de jaren heen. Zonder een dekkingsmiddel kan dit risico ertoe leiden dat innovatieprojecten niet van de grond komen. Door een bestemmingsreserve in te stellen is een vast bedrag beschikbaar voor meerdere jaren om in te zetten ter dekking van de onderzoekskosten van innovatieve projecten die niet het tot een investering hebben gebracht. Vanuit het te verdelen resultaat 2021 is een bedrag van € 1,0 miljoen toegevoegd. Voor de begroting 2023 zijn nog geen projecten geïdentificeerd die aanspraak kunnen maken op deze bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Impulsregeling Water in de leefomgeving (nieuw)

In de Jaarrekening 2022 wordt voorgesteld een nieuwe bestemmingsreserve Impulsregeling in te stellen. Samen met gemeenten wordt gewerkt aan ondersteuning van maatregelen voor een gezond en toekomstbestendig watersysteem in de stad, via meerjarige afspraken. Hierbij speelt de Impulsregeling water in de leefomgeving een grote rol. In 2023 is € 1,475 miljoen beschikbaar voor deze regeling en dit wordt toegevoegd aan deze bestemmingsreserve. In 2023 wordt ook weer een bedrag van € 1,475 miljoen toegevoegd aan de bestemmingsreserve.

Bestemmingsreserve Overwaarde SNB Samenwerking (nieuw)

In de Jaarrekening 2022 wordt, conform besluitvorming in het Algemeen bestuur van oktober 2022 over deelname aan SNB, voorgesteld een nieuwe bestemmingsreserve Overwaarde SNB te vormen. In de jaarrekening 2022 wordt voorgesteld het restant van de bestemmingsreserve voor de sloop van de RWZI Maarssenbroek met een bedrag van € 1,029 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Overwaarde SNB. In de Jaarrekening 2023 wordt voorgesteld uit het restant van de bestemmingsreserve voor de sloop van de RWZI Utrecht, een bedrag van € 4,221 miljoen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Overwaarde SNB. Daarmee is € 5,250 miljoen beschikbaar in de bestemmingsreserve. De betaalde overwaarde van € 5,250 miljoen wordt in 15 jaar ten laste van deze bestemmingsreserve afgeschreven. In 2023 wordt dan ook € 0,350 miljoen onttrokken aan de bestemmingsreserve.

15.4.2 Voorzieningen

Tabel 25: Overzicht voorzieningen

Voorzieningen	Stand 1-1-2023*	Storting 2023	Onttrekking 2023	Stand 31-12-2023
Uitkeringen voormalig bestuursleden	65		12	53
Uitkering voormalig personeel	58		35	23
Thuiswerkbudget	245	38	38	245
Persoonsgebonden budget	2.178	587	587	2.178
Regeling vervroegd uittreden (RVU)	37		22	15
Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud	3.902	5.886	7.041	2.747
Groot onderhoud Kantoor Poldermolen 2	213	215	162	266
Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld	298	57		354
Verkiezingen 2023	50	50	100	0
Pensioen voormalig bestuurders (Appa)	840	100	0	940
Totaal voorzieningen	7.885	6.932	7.997	6.820

Bedragen zijn in duizenden euro's.

De stand per 1-1-2023 is gebaseerd op de jaarrekening van 2021 en de Begroting van 2022 inclusief de 1^e begrotingswijziging van 2022

De voorzieningen uit Tabel 25 zijn hieronder per onderwerp nader toegelicht.

Uitkeringen voormalig bestuursleden

Voor de uit te betalen pensioenen ten behoeve van (voormalige) bestuursleden wordt periodiek de toekomstige verplichting door een actuaaris berekend en zo nodig wordt de voorziening op de hoogte van de berekening aangepast. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen. In 2023 wordt hieraan naar verwachting € 12.000 onttrokken.

Uitkeringen voormalig personeel

Deze voorziening wordt aangehouden voor nog te betalen bedragen aan voormalig personeel. De omvang van de voorziening wordt jaarlijks opnieuw berekend. In 2023 zal een bedrag van € 35.000 worden onttrokken voor gereserveerde verplichtingen.

Thuiswerkbudget

In de cao zijn afspraken gemaakt over de totstandkoming van een structurele thuiswerkregeling in het coronatijdperk en in de toekomstige werksituatie. Hierbij staat goed werkgeverschap centraal met aandacht voor duurzaam, veilig en gezond werken. In de regeling wordt een thuiswerkbudget per medewerker voor 5 jaar beschikbaar gesteld. Voor elke medewerker die wekelijks over een langere periode thuis werkt is totaal een budget van € 600 beschikbaar. De medewerker kan op declaratiebasis middelen voor een arbo- en ergonomische verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen. Voor nieuwe medewerkers is een budget van € 850 beschikbaar.

Regeling vervroegd uittreden (RVU)

Vanuit de overheid wordt de mogelijkheid geboden aan de huidige groep werkende zestigers met "een zwaar beroep" om eerder te stoppen met werken. Er zijn voor onze sector geen zware beroepen vastgesteld. Wel kunnen HDSR en een werknemer op individuele basis samen tot afspraken komen. Met één medewerker is deze regeling aangegaan en daarom is deze voorziening in 2021 ingesteld.

Persoonsgebonden basis budget (PBB)

Het doel van het persoonsgebonden basis budget (PBB) is met plezier werken in je huidige en toekomstige functie. Medewerkers in de sector waterschappen kunnen vanaf 1 januari 2021 dit budget van € 6.000 inzetten voor opleidingen of andere activiteiten die nodig zijn voor ontwikkeling, loopbaan en vitaliteit. Per jaar wordt een bedrag van € 1.000 per medewerker gereserveerd. Als dit bedrag in een jaar niet wordt uitgegeven dan wordt dit gestort in deze voorziening. Als er in een jaar meer dan € 1.000 per medewerker wordt uitgegeven zal dit meerdere aan deze voorziening worden onttrokken.

Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud

In januari 2015 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het GOP maaien en baggeren en het instellen van de voorziening Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud. De mutaties op deze voorziening zijn volgens het GOP in de begroting opgenomen.

Groot onderhoud Kantoer Poldermolen 2

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Poldermolen 2 is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2023 is een dotatie opgenomen van € 215.000 en worden de onderhoudskosten ingeschat op € 162.000 en die worden gedekt uit een onttrekking aan de voorziening.

Groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld

De jaarlijkse dotatie aan de voorziening voor groot onderhoud Dijkhuis Jaarsveld is gebaseerd op het onderhoudsplan. Voor 2023 is een dotatie opgenomen van € 57.000. Voor 2032 zijn geen onderhoudskosten begroot die ten laste komen van deze voorziening.

Verkiezingen 2023

In 2023 worden weer waterschapsverkiezingen georganiseerd. Bij de vorige verkiezingen is gebleken dat voor de juiste communicatie in het eigen gebied van HDSR een bedrag van € 100.000 nodig is. In de Begroting 2022 is een bedrag opgenomen van € 50.000 dat in een nieuwe voorziening wordt gestort. In de Begroting van 2023 wordt ook een bedrag van € 50.000 opgenomen. Daarmee kunnen de kosten van de communicatie-activiteiten worden gedekt.

Pensioen voormalig bestuursleden (Appa)

In 2022 is een voorziening ingesteld voor het beheren van het pensioen van voormalig leden van het dagelijks bestuur. Op basis van de Appa (Algemene pensioenwet politieke ambtsdaggers) hebben zij recht op een uitkering en pensioen. Er bestaat geen Appa-pensioenfonds. Dit betekent dat de ex-bestuurder de Appa-aanspraken rechtstreeks ontleent aan het waterschap. HDSR is dus zelf verantwoordelijk voor de opbouw, administratie en betalingen van de Appa-aanspraken. Daarbij laat het zich ondersteunen door marktpartijen. Dit product wordt per 01 januari 2022 niet meer aangeboden door ASR-verzekeringen, tot dan toe nog de enige verzekeringsmaatschappij die een dergelijk product aanbood. HDSR heeft in 2022 besloten het tot dan toe gespaarde kapitaal zelf te beheren. Voor de actuariële berekeningen en overige diensten die met dit product samenhangen, maakt HDSR gebruik van de diensten van een gespecialiseerd bedrijf.

15.5 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het vermogen van een waterschap om financiële tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de normale bedrijfsvoering wordt aangetast. Waterschappen met voldoende weerstandsvermogen kunnen voorkomen dat grote financiële tegenvallers zich direct vertalen in een hogere factuur voor de belastingplichtigen.

Risicomanagement

Het beleid dat HDSR voert ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de “*Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023*”. In deze nota is de werkwijze vastgelegd en zijn de uitgangspunten bepaald ten aanzien van weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen. Op basis hiervan is de paragraaf weerstandvermogen opgesteld.

HDSR acht het noodzakelijk om risico's inzichtelijk te hebben, daarom wordt twee keer per jaar een risico-inventarisatie uitgevoerd. Het actuele risicoprofiel komt tot stand door interviews met betrokkenen. Hierbij wordt het softwareprogramma NARIS® (Nederlands Adviesbureau Risicomanagement-Informatie Systeem) gebruikt. Op hoofdlijnen zijn de risico's op drie manieren te clusteren. Deze clustering is als volgt:

1. **Strategische/ tactische risico's.** Dit betreffen de risico's die het bestuur raken, oftewel de risico's die met de lange termijndoelstellingen van het waterschap te maken hebben. Dit zijn zowel interne als externe risico's. Grote proces- en projectrisico's vallen hier ook onder.
2. **Compliance- en verslaggevingsrisico's.** Dit betreffen de risico's die samenhangen met het voldoen aan de wet- en regelgeving en de risico's die samenhangen met het tijdig en juist rapporteren aan interne en externe belanghebbenden.
3. **Operationele risico's.** Deze zijn onder te verdelen in:
  - a. Projectrisico's: Alleen de grote risico's die mogelijk niet binnen het project opgevangen kunnen worden zijn bestuurlijk relevant.
  - b. Procesrisico's: Deze risico's vloeien voort uit de reguliere bedrijfsvoering. Alleen de grote risico's zijn bestuurlijk relevant.
  - c. Veiligheidsrisico's: Het waterschap bestaat om veiligheidsrisico's die te maken hebben met de missie weg te nemen. Hiervoor is een apart calamiteitenplan.

In totaal zijn 61 risico's in beeld gebracht en gekwantificeerd door de afdelingen. Aan de hand van de gegevens hierover is een risicosimulatie uitgevoerd. De grootste risico's van HDSR liggen in de projectensfeer bij de projecten GOP Regionale keringen (projectoverstijgende risico's), sloop bestaande installatie rwzi Utrecht (bodemgesteldheid en –vervuiling), claims als gevolg van schade aan oevers door onze activiteiten (bijv. baggeren) en het project Sterke Lekdijk. De grootste compliance risico's liggen op het gebied van inkoop en aanbesteding. De grootste procesrisico's betreft ICT Cybercrime (virus, hacken).

Benodigde weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen en de mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De benodigde weerstandscapaciteit is het bedrag dat nodig is om alle risico's financieel af te dekken. Het gaat dan om de (rest)risico's waarvoor binnen de projecten of programma's geen (kostenefficiënte) maatregelen zijn of kunnen worden getroffen. De laatste actualisatie van het risicoprofiel is uitgevoerd in de zomer van 2022. Daaruit volgt dat het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 6,04 miljoen. Sinds het jaarverslag 2021 zijn veruit de meeste risico's gelijk gebleven of in meer of mindere mate kleiner geworden. De benodigde weerstandscapaciteit is ten opzichte van het jaarverslag 2021 met € 0,16 miljoen gedaald en is dus ongeveer 2,6% afgenomen.

Voorbeelden van minder of afnemende risico's zijn risico's die van extern slib dat niet meer naar de rwzi-Utrecht kan (de geurproblematiek is opgelost), rechtmatigheidsrisico's inkoop (Inkoop beheerst het proces veel beter).

Drie nieuw opgenomen risico's zijn die van prijsstijgingen en langere levertijden van materialen, het aanbestedingsrisico van Arbo artsen/-diensten wat kan leiden tot minder grip op het ziekteverzuim en tot slot schade door kwelstromen. De top 5 risico's ziet er als volgt uit (Tabel 26):

Tabel 26: Top 5 risico's met bijbehorende beheersmaatregelen

Nr.	Risico	Omschrijving	Gevolg	Beheersmaatregelen
1	Sloop bestaande installatie RWZI-Utrecht (bodemgesteldheid)	Er wordt gesloopt "exclusief palen". Dit komt overeen met diepten van minimaal 2,5 meter de bodem in. De bodemgesteldheid is hoogst onzeker (vervuiling? asbest?).	Saneringskosten	In het sloopcontract is een hardheidsclausule opgenomen die het risico beperkt.
2	GOP Regionale waterkeringen – project-overstijgende risico's	Het belangrijkste project- en programma-overstijgende risico is het risico dat HDSR onvoldoende aansluiting heeft bij andere partijen (intern en extern). Elke partij maakt zijn eigen ontwikkelingen door en heeft te maken met veranderende uitgangspunten (bijvoorbeeld onder invloed van klimaat-ontwikkelingen).	Extra kosten	De ramingen zijn bijgesteld en zijn nu stabiel, met minder tegenvallers. PAS (stikstof) is bijv. geen probleem meer. Er is nog wel een restrisico.
3	SLD: de werkelijke kosten van de verkenningen en planuitwerkingen zijn hoger dan de subsidie beschikt door HWBP	Sterke Lekdijk zit nu op het grootste aantal actieve deelprojecten, het risico stijgt daarmee. Er kunnen kostenposten zijn die niet in raming voor HWBP-subsidie zijn meegenomen, of niet voor subsidiering in aanmerking komen.	Meerkosten project	Er wordt kwalitatief goed geraamd en aan risicomanagement gedaan/risicoregister opgebouwd. De HWBP-bestemmingsreserve is inmiddels ingesteld.
4	Claims a.g.v. schade (oevers) door onze activiteiten	Instabiliteitsproblemen aan kades of wegen waarbij door wegbeheerders aansprakelijkheid van het waterschap wordt gesuggereerd of geclaimd.	Financiële claim	Monitoren van uitgangssituatie; Onderzoeken; Bewijslast verzamelen; Contra expertise/dossieropbouw.
5	Sterke Lekdijk: hoog water in de uitvoeringsfase van een van de deelprojecten	Extra kosten die niet door HWBP worden vergoed,	Meerkosten project	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de omvang van de middelen (en de mogelijkheden om deze te genereren) waarover het waterschap beschikt of kan beschikken, waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden. De algemene reserves (watersysteem en zuivering) vormen het beschikbare weerstandsvermogen. De algemene reserve wordt gevoed uit het resultaat van het voorafgaande jaar; een besluit hierover wordt genomen bij behandeling van deze jaarrekening door het algemeen bestuur.

Omvang en beoordeling van de weerstandscapaciteit medio 2022

Onderstaande tabel geeft de beschikbare weerstandscapaciteit en de reserves door het algemeen bestuur.

Tabel 27: Algemene reserves uitgesplitst naar heffingen

Algemene reserves	Stand ultimo 2021
Watersysteem	5.210.000
Zuivering	7.144.000
Totaal algemene reserve	12.354.000

Ratio weerstandsvermogen: relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen is de mate waarin de organisatie in staat is middelen vrij te maken (weerstandscapaciteit) om onverwachte financiële tegenvallers (risico's) op te vangen. De ratio weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, wordt gekeken naar de verhouding tussen de gewenste weerstandscapaciteit (op basis van de financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van de berekening vormt het weerstandsvermogen, zoals hieronder weergegeven. Deze berekening is gebaseerd op de stand van de algemene reserves volgens jaarrekening 2021.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 12,354 mln}}{\text{€ 6,04 mln}} = 2,05$$

Zoals in de 'Beleidsnota Weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen 2017-2023' is vastgesteld, waarden we de ratio weerstandsvermogen volgens onderstaande normtabel (Tabel 28). HDSR streeft naar een ruim voldoende weerstandsvermogen, zo dicht mogelijk bij 2,0. Aan dit streven wordt invulling gegeven door deze ratio bij de jaarrekening opnieuw te bepalen en indien nodig besluitvorming aan het algemeen bestuur voor te leggen om de omvang van de algemene reserves bij te stellen.

Tabel 28: Normtabel ratio weerstandsvermogen

Weerstand velden		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Op basis van de vastgestelde norm blijkt dat de ratio weerstandsvermogen van HDSR op dit moment hoger is dan noodzakelijk. Een beschikbare weerstandscapaciteit van € 12,08 miljoen zou precies voldoen aan de gewenste ratio van 2,0. Dit houdt in dat de ruimte bestaat om ongeveer € 0,27 miljoen vanuit de algemene reserves, toe te laten vloeien naar de egaliseringsreserves. Mutaties in de reserves vinden plaats bij vaststelling van de jaarrekening. Als de ratio op dat moment niet gewijzigd is, kan worden besloten dit ten uitvoer te brengen.

15.6 Financiering

Wet- en regelgeving

De Rijksoverheid heeft regels opgelegd op het gebied van, onder meer, het financieringsbeleid en rentemanagement door waterschappen. Deze regels zijn vervat in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo). De Wet Fido verplicht de waterschappen tot het hebben van een treasurystatuut en het opnemen van een financieringsparagraaf in de begroting en het jaarverslag. Het treasurybeleid van De Stichtse Rijnlanden is vastgelegd in de verordening “beleids – en verantwoordingsfunctie Waterschap HDSR” en in het “treasurystatuut”. Ons beleid is gericht op het financieren van activiteiten tegen zo laag mogelijke financieringskosten, waarbij de renterisiconormen worden beheerst en binnen de hiervoor geldende normen wordt geacteerd. De uitoefening van de financieringsfunctie vindt uitsluitend plaats voor de taken die in de regelgeving zijn opgedragen. Het waterschap financiert zijn taakuitoefening met eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen (leningen en rekening-courant).

Ontwikkelingen en rentevisie

Na langdurige periodes van dalende en stabiel lage renteniveaus op de kapitaalmarkt is sinds eind 2021 sprake van oplopende rentes. Aan het begin van het jaar 2022 bedroeg de rente op de kapitaalmarkt voor een lening met een rentevaste periode (fixe) van 30 jaar tot 40 jaar ongeveer 0,80% tot 1,00%. Eind augustus bedraagt de rente voor deze zelfde looptijden respectievelijk circa 2,30% tot 2,50%.

Door eigen waarneming en informatie vanuit de bankwereld wordt getracht de renteverwachting te bepalen. Dit blijft moeilijk te voorspellen door economische en internationale ontwikkelingen die na de invloed van de coronacrisis vooral beïnvloed worden door de hoge inflatie (als gevolg van onder meer gestegen energie- en grondstofprijzen en de situatie in Oekraïne). De basis van onze rentevisie vormt de renteverwachting over 12 maanden van de grote Nederlandse banken. Daarnaast adviseert het adviesbureau Thésor over relevante renteontwikkelingen, waarvan hieronder de hoofdlijn wordt weergegeven.

Ondanks de inflatie van momenteel ongeveer 9%, blijft de rente relatief laag. Waar de ECB eerst uitging van zeer tijdelijke inflatie is intussen sprake van beleid om deze (langer dan tijdelijke) inflatie te beteugelen.

De verwachting van de ECB is dat de inflatie in 2023 zal afnemen richting 3,5% om vervolgens in 2024 dicht bij de inflatiedoelstelling van 2% te zitten.

Vooruitblik 2023

Voor 2023 heeft de markt de officiële, korte rente op ca. 1,00%-1,25% in geprijsd. De komende periode kampt de ECB met een dilemma. Enerzijds de rente verhogen om de inflatie de kop in te drukken. Anderzijds de rente laag houden om de bedrijvigheid en investeringen te stimuleren om een recessie te vermijden. Beide doelstellingen vragen om een andere strategie met verschillende consequenties.

De vraag is wat de ontwikkelingen van de inflatie in de komende periode zullen zijn. Blijft de inflatie voor langere periode op of rond het huidige niveau of is de hoge inflatie van korte duur en daalt deze vervolgens richting de doelstelling van 2% van de ECB? Op langere termijn worden zowel voor wat betreft de inflatie als de lange rente geen blijvende hoge niveaus verwacht door onder meer de ECB. Hoe lang deze tijdelijke hoge niveaus aanhouden zal met name ook afhangen van de geopolitieke spanningen.

De in rekening gebrachte rente op het rekening-courant krediet van De Stichtse Rijnlanden zal dus omslaan naar positieve niveaus. Daar waar in de afgelopen jaren rente werd ontvangen op deze kortlopende wijze van financieren.

Ondanks deze stijging blijft het aantrekkelijk om deels in de financieringsbehoefte te voorzien door middel van financiering met kort geld (binnen de kaders van de Wet FIDO).

De financiering van de activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van het waterschap is de graadmeter. Er wordt pas een langlopende geldlening aangetrokken als de kasgeldlimiet dreigt te worden overschreden. De uiteindelijke keuze voor een looptijd hangt af van de duur van de financieringsbehoefte, de actuele renteomstandigheden op het moment van afsluiten van de lening en de inpasbaarheid van deze looptijd in de bestaande langgeldleningenportefeuille. Om een te risicovolle financieringspositie te voorkomen zijn wettelijke normen vastgelegd voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Liquiditeitsprognose, financieringsbehoefte en transacties

Er is een liquiditeitsprognose 2023 opgesteld op basis van de Begroting 2023 met als basis de verwachte liquiditeitspositie per 31 december 2022. Op grond van deze liquiditeitsprognose is de verwachting dat er in de 2^e helft van 2023 een financieringsbehoefte zal ontstaan van € 20,0 miljoen. Door de ruime verwachte liquiditeitspositie eind 2022 en het seizoenspatroon in belastingontvangsten zal vanaf het 3^e kwartaal (langlopende) financieringsbehoefte ontstaan om met name de investeringen te financieren. De omvang en timing van de financieringsbehoefte zijn wel onzeker vanwege de omvangrijke inkomende subsidiestromen voor grote projecten zoals de Sterke Lekdijk.

Mochten door omstandigheden deze ontvangsten niet of op een later moment plaatsvinden dan kan dit invloed hebben op de financieringsbehoefte in 2023. Hierbij kan in deze onvoorziene omstandigheden deze financieringsbehoefte worden ingevuld met de kortgeldfaciliteiten (rekening-courant krediet of kortgeldleningen).

De reguliere aflossingsverlichtingen op bestaande leningen bedragen € 10,0 miljoen. De aflossingen zijn opgenomen in eerdergenoemde liquiditeitsprognose 2023 en vanwege de financieringsbehoefte is het nodig dit te herfinancieren. De verwachte stand van de langlopende leningen inclusief de financieringsbehoefte per 31 december 2023 bedraagt € 287,1 miljoen. Het verwachte verloop van de langlopende leningen is in de onderstaande tabel verwerkt.

Tabel 29: Liquiditeitsprognose

Omschrijving	Mutatie	Bedrag
Prognose: langlopende leningen 31 december 2022		277,1
Reguliere aflossingen 2023	-10,0	
Financieringsbehoefte lange termijn	20,0	
		10,0
Prognose: langlopende leningen 31 december 2023		287,1

Bedragen zijn in miljoen euro's

In de 2e helft van 2022 zal op basis van de langlopende liquiditeitsprognose in overleg met het adviesbureau Thésor worden beoordeeld of het verstandig is de renterisico's op de middellange termijn te beperken door een deel van de langlopende financieringsbehoefte al vast te leggen.

Schatkistbankieren

Sinds eind 2013 gelden de regels voor het Schatkistbankieren. Dit heeft tot gevolg dat alle provincies, gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen hun tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist, het zogenoemde Schatkistbankieren. De financiële gevolgen voor ons waterschap zijn beperkt. Alleen in geval van overliquiditeit wordt tijdelijk een bedrag gestort op een rekening bij de overheid.

Risicobeheer

De houding van De Stichtse Rijnlanden ten aanzien van financiële risico's is defensief en risicomijdend. Het interne risicobeleid richt zich op het inzichtelijk maken, beheersen of verminderen van toekomstige risico's. De uitvoering van de treasurytaak mag niet leiden tot een vergroting van de risico's voor onze organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen niet overschrijdt. Met de wettelijke normen bedoelen wij de kasgeldlimiet en de renterisiconorm, zoals vastgelegd in de Wet Fido (zie onderdeel externe toetsing).

Interne toetsing

De treasuryactiviteiten blijven ook in 2023 een onderzoeksonderwerp bij de interne rechtmatigheidscontrole.

Externe toetsing

De provincie Utrecht is aangewezen als toezichthouder voor de Wet Fido. Zij toetst of aan de normen uit de Wet Fido wordt voldaan. Er zijn twee wettelijke normen te onderscheiden:

- de kasgeldlimiet
- de renterisiconorm

Kasgeldlimiet

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel, gemiddeld over een periode van 3 maanden, maximaal met kort geld (rekening-courant) gefinancierd mag worden. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende begrotingsjaar. Voor waterschappen is dit vastgesteld op maximaal 23%. De kasgeldlimiet bedraagt voor het waterschap in 2023 ongeveer € 45,1 miljoen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm is een percentage van het begrotingstotaal. Voor waterschappen is het percentage bepaald op maximaal 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. Dit betekent dat jaarlijks niet meer dan 30,0% van het begrotingstotaal mag worden gefinancierd. Het renterisicopercentage in 2023 bedraagt voor het waterschap circa 5,1% en is berekend door de aflossingen vanuit de leningenportefeuille af te zetten tegen het begrotingstotaal. Het renterisicopercentage ligt ruim binnen de norm.

Tabel 30: Renterisiconorm van het begrotingstotaal

Omschrijving	Bedrag	Percentage	Toelichting
Begrotingstotaal 2021	196,1		Bruto begrotingstotaal incl. MRB
1. Renterisico 30% van begroting	58,8	30,0 %	% van begrotingstotaal
A. Renteherzieningen	0,0		
B. Aflossingen	10,0		Aflossingen in 2023
2. Renterisico (A en B)	10,0		Berekende renterisico
1. Renterisiconorm	58,8	30,0 %	% van begrotingstotaal
2. Renterisico werkelijk	10,0	5,1 %	% van begrotingstotaal
3. Ruimte renterisiconorm	48,8	24,9 %	% van begrotingstotaal

Bedragen zijn in miljoen euro's

Tussentijdse rapportages

In de tussentijdse rapportages (Burap) wordt verantwoording over de treasurytransacties afgelegd en waar vereist het beleid bijgesteld op basis van de geactualiseerde liquiditeitsprognose. De volgende zaken worden tussentijds gerapporteerd:

- alle interne en externe ontwikkelingen, die te maken hebben met onze liquiditeitspositie en het aantrekken en uitzetten van gelden;

- een prognose van de financiële stromen en posities;
- de omvang van de renterisico's voor het resterende jaardeel;
- een algemene rentevisie voor het resterende jaardeel;
- een overzicht van de uitgevoerde transacties in het afgelopen jaar;
- de gewijzigde voorgenomen transacties, die ons treasurybeleid vormen;
- de toetsing van de renterisico's aan de renterisiconorm en de kasgeldlimiet.

15.7 EMU-saldo

Om zicht te hebben op het Economische en Monetaire Unie (EMU) -saldo van de lokale overheid, zijn alle decentrale overheden verplicht om de berekening van het EMU-saldo in de begroting op te nemen (Wet HOF). Daarnaast is de verplichting om de financiële informatie op kwartaalbasis aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te verstrekken.

Bij het bepalen van het EMU-tekort wordt een andere boekhoudmethode toegepast. Hierdoor is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

De Unie van Waterschappen, IPO en VNG hebben met het kabinet afspraken gemaakt over de ruimte in het Nederlandse EMU-tekort voor de decentrale overheden in de periode 2019 tot en met 2022. Ook voor 2023 lopen deze afspraken door en bedraagt deze financiële ruimte 0,4% van het Bruto Binnenlands Product. De indicatieve referentiewaarde voor De Stichtse Rijnlanden bedraagt € 21,3 miljoen negatief. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Het Rijk stuurt alleen op het EMU-tekort van alle decentrale overheden gezamenlijk. De minister heeft er mee ingestemd dat hogere EMU-tekorten van de ene groep decentrale overheden in een bepaald jaar gecompenseerd kunnen worden door lagere tekorten of overschotten van andere groepen. Het kabinet heeft aangegeven geen boetes op te leggen. Verder mag een EMU-tekort geen belemmering zijn voor investeringen.

In Tabel 31 is de opbouw van het EMU-saldo weergegeven. Uit de tabel blijkt voor 2023 een EMU-tekort van € 28,8 miljoen. Dit tekort is boven de indicatieve referentiewaarde en loopt in de meerjarenraming nog verder op door met name de investeringsplanning. Voor ons vraagt dit geen directe actie, dit wordt door de Unie van Waterschappen op het totaalniveau van alle waterschappen geconsolideerd.

Tabel 31: Opbouw EMU-saldo 2022 t/m 2026

Opbouw EMU-saldo	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1. Exploitatiesaldo voor mutatiesreserves	9,7	0,0	-3,5	-3,1	-1,2
2. Invloed investeringsuitgaven					
-/- Bruto investering *	-60,8	-79,9	-109,9	-145,5	-162,9
+/+ Investeringssubsidies **	39,6	36,8	42,0	73,8	55,1
+/+ Afschrijven	29,3	29,9	31,6	32,7	30,6
3. Invloed voorzieningen					
+/+ Toevoegingen aan voorzieningen	5,8	6,9	6,1	6,7	6,8
-/- Onttrekkingen aan voorzieningen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-/- Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-7,5	-8,0	-6,7	-8,7	-7,9
4. Invloed reserves (betalingen uit reserves)	-16,6	-14,5	-9,1	-7,8	-7,5
5. Deelnemingen en aandelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Berekend EMU-saldo (negatief)	-0,5	-28,8	-49,5	-51,9	-87,1

* = Bruto investeringen zijn inclusief de projecten in het kader van de KWA+ en Sterke Lekdijk

** = De bijdragen voor de KWA+ en Sterke Lekdijk zijn meegenomen in de investeringssubsidies

15.8 Incidentele baten en lasten

Deze paragraaf bevat, volgens de voorschriften in het waterschapbesluit, een korte toelichting op de baten en lasten in 2023 die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren moeten worden beschouwd.

De kosten en opbrengsten die verband houden met de jaarlijkse inspanningen om de waterschapsdoelen te verwezenlijken zitten veelal structureel of 'meerjarig incidenteel' in de meerjarenbegroting. Voorbeelden van structurele kosten zijn bijvoorbeeld de bedragen die zijn opgenomen voor het onderhoud en beheer van de rwzi's, het watersysteem en de keringen. Of een begrotingspost voldoet aan het criterium 'incidenteel' hangt enerzijds samen met het karakter en anderzijds met de omvang. Een post moet voldoende substantieel en (volledig) incidenteel van aard zijn. Maar ook bestuurlijke relevantie weegt mee. Posten die al wel onderdeel uitmaken van de meerjarenbegroting maar incidenteel afwijken vallen daar niet onder. Ook de incidentele posten die gedekt worden uit de bestemmingsreserves worden in deze paragraaf niet verder toegelicht. Om fluctuatie in de het meerjarige beeld van de netto-kosten te vermijden worden veel incidentele posten op deze manier gedekt. Dat biedt ook voordelen voor het streven naar een gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven. Voorbeelden van dergelijke posten zijn: de kosten van de Veiligheidstoets Regionale Waterkeringen en de incidentele kosten van de verkiezingen.

In deze begroting zijn onderstaande posten opgenomen die als incidenteel worden beschouwd:

- Voorbereiding invoering rechtmatigheidsverantwoording. Omvang kosten in 2023: € 50.000;
- Haalbaarheidsonderzoek vervanging financieel systeem. Omvang kosten in 2023: € 70.000.

Voor de volledigheid moet worden vermeld dat de € 350.000 hogere lasten die structureel worden voorzien voor de bestrijding van plaagsoorten in 2023 ten laste komen van het saldo van de voorziening Toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud.

15.9 Wet openbare overheid (Woo)

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de (Woo) is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting en de verantwoording aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2023 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. In 2023 worden hiervoor de volgende gegevens gepubliceerd in overeenstemming met de wettelijke eisen:

- Bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website,
- Vergaderstukken van ons algemeen bestuur,
- Convenanten,
- Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Openbaarmaking zal straks moeten plaatsvinden via het landelijke Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI), een door het ministerie van BZK ontwikkeld platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Ten aanzien van de aansluiting op Plooi volgen we de lijn van de Unie van Waterschappen.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld Woo-verzoeken. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding worden in 2023 de volgende activiteiten worden gerealiseerd:

- **Communicatie, begeleiding medewerkers;** In 2023 organiseren we een aantal voorlichtingssessies om medewerkers bewust te maken van de WOO, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- **Archivering;** Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. Daarom begeleiden we in 2023 medewerkers in het goed archiveren van informatie in onze daarvoor bestemde systemen.
- **Systemen en procedures;** In 2023 wordt gewerkt aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

15.10 Verbonden Partijen

Inleiding

Door middel van verbonden partijen kunnen beleidsvoornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de begroting en in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake indien het waterschap zeggenschap heeft, wat blijkt uit het hebben van een stemrecht of door middel van vertegenwoordiging in het bestuur van de organisatie. Onder een financieel belang wordt verstaan dat het waterschap middelen beschikbaar heeft gesteld die niet verhaalbaar zijn in geval van faillissement van de verbonden partij of in het geval dat de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

Het waterschap kent diverse samenwerkingsverbanden met andere overheden en instellingen. Daar waar het voordeel oplevert om samen te werken, zal deze samenwerking worden opgezet, c.q. worden gecontinueerd. Dit voordeel kan direct zijn (minder kosten en/of betere kwaliteit), maar ook indirect bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk of naamsbekendheid.

Overzicht verbonden partijen

HDSR heeft met veel participanten een relatie, het is dan ook niet de bedoeling om over elk van hen te rapporteren. We beperken ons tot de bestaande verbonden partijen. Op het moment van opstellen van deze begroting zijn dat in het geval van het waterschap: 2 vennootschappen, 1 regeling voor gemene rekening, 4 gemeenschappelijke regelingen, 1 samenwerkingsovereenkomst en 2 verenigingen. Parallel aan het begrotingsproces loopt het besluitvormingstraject om als aandeelhouder toe te treden tot SNB Slibverwerking. Daarom is deze Overheids NV als verbonden partij aan deze paragraaf toegevoegd.

De volgende verbonden partijen worden in het vervolg van deze paragraaf nader toegelicht:

1. Nederlandse Waterschapsbank (NWB).
2. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland
3. Belastingensamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)
4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard
5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)
6. AQUON
7. Het Waterschapshuis.
8. Unie van Waterschappen
9. Vereniging werken voor waterschappen (Vvww)
10. AquaMinerals (BV)
11. (SNB Slibverwerking)

1. Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap	
Ingangsdatum	1954	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB Bank zijn decentrale overheden (waterschappen, gemeenten en provincies) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden. Dit betreft voornamelijk instellingen voor sociale volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs en activiteiten op het gebied van water en milieu.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR in deze AAA-bank bedraagt € 31.165 opgebouwd uit 224 (van de 50.478) aandelen A van nominaal € 115 en 47 (van de 8.511) aandelen B van nominaal € 460 (waarvan 25% volgestort) van de NWB. Op deze aandelen wordt (weer) dividend uitgekeerd.	
Bestuurlijk belang HDSR	Het recht bestaat de algemene vergadering van aandeelhouders te bezoeken.	
Financiële kerncijfers (x € 1 miljoen):	31-12-2019	31-12-2020
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	1.796	1.827
- Vreemd vermogen	94.409	105.055
- Jaarresultaat	V 95	V 81
Relatie met programma	Algemene dekkingsmiddelen	
Risico's	Gering	
Overige informatie	Niet van toepassing	

2. Muskusrattenbeheer West- en Midden Nederland (MRB)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Overeenkomst van kosten voor gemene rekening	
Ingangsdatum	1 januari 2012	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het beschermen van de waterstaatswerken tegen schade veroorzaakt door woel- en graafwerk van muskus- en beverratten. Deze taak is vastgelegd in de gewijzigde Waterwet die op 1 juli 2011 is ingegaan. Muskusrattenbeheer West- en Midden-Nederland voert deze taak uit voor de waterschappen: Hollands Noorderkwartier, Amstel, Gooi en Vecht, Rijnland, Delfland, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door MRB (aandeel 24,6%) is voor het waterschap in 2022 begroot op € 2,64 miljoen. Verwachte bijdrage 2023: € 2,87 miljoen.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Bestuurlijk Overleg van MRB met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden. De dijkgraaf van HDSR is voorzitter van het Bestuurlijk Overleg en één van de heemraden vertegenwoordigt HDSR als lid van het Bestuurlijk Overleg.	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2020	31-12-2021
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	0	0
- Jaarresultaat	V € 32.947	V € 11.824
Relatie met programma	Veiligheid	
Risico's	Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

3. Belastingssamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU)

Vestigingsplaats	Utrecht	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 januari 2014	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, en ook bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie. Doel is verbeteren van kwaliteit, continuïteit en efficiency.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage aan de dienstverlening door BghU is voor het waterschap in 2023 begroot op € 2,656 miljoen (2022: € 2,896 miljoen). De bijdrage was in 2022 incidenteel hoger door ICT-uitgaven die direct als kosten werden genomen in plaats van geactiveerd.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting in het Algemeen Bestuur van BghU met twee deelnemers uit het college van dijkgraaf en heemraden	
Financiële kerncijfers in euro's	31-12-2020	31-12-2021
- Eigen vermogen	€ 437.870	€ 105.870
- Vreemd vermogen*	€ 3.818.309	€ 5.095.295
- Jaarresultaat	V € 939.870	V € 438.135
ad * Het Vreemd Vermogen ultimo 2021 is inclusief € 3.062.797 af te dragen saldo aan deelnemers		
Relatie met programma	Bestuur en Organisatie (lastendruk)	
Risico's	Uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	
Overige informatie	Deelnemers op dit moment naast het waterschap zijn de gemeenten Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Nieuwegein, Stichtse Vecht, Utrecht, Zeist en Utrechtse Heuvelrug.	

4. Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard (RHC)

Vestigingsplaats	Woerden	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Ingangsdatum	1 april 2008	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het gezamenlijk beheren van de archiefbewaarpplaats door een bevoegd archivaris. Deelnemende gemeenten naast HDSR zijn: Bodegraven-Reeuwijk, Lopik, Montfoort, Oudewater, Woerden, IJsselstein.	
Financieel belang HDSR	De bijdrage voor 2020 bedroeg uiteindelijk € 179.969. De verwachte bijdrage voor 2021 bedraagt € 187.132. De begrote bijdrage voor 2022 bedraagt een bedrag van € 198.686.	
Bestuurlijk belang HDSR	De Stichtse Rijnlanden heeft zitting met één vertegenwoordiger uit het college in de Archiefcommissie (incl. plaatsvervanger). De vertegenwoordigers leggen verantwoording af over het door de Archiefcommissie gevoerde beleid aan het college dat hen heeft aangewezen.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
	2019	2020
- Begroting	€ 904.434	€ 919.250
- Realisatie	€ 894.897	€ 850.899
- Jaarresultaat	V € 9.537	V € 86.351
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	De kosten van het RHC worden voorgeschoten door de gemeente Woerden. Een nadelig jaarrekening saldo wordt gedekt door bijdragen van de deelnemers aan de regeling en wel als volgt: a) de kosten van de centrale archiefbewaarpplaats van het Regionaal Historisch Centrum naar verhouding van het aantal strekkende meters, dat de desbetreffende deelnemer in de archiefbewaarpplaats te Woerden heeft ondergebracht; b) de overige kosten naar verhouding van het inwonertal van de desbetreffende gemeente, waarbij voor HDSR uitgegaan wordt van een fictief inwonertal van 42.000, dat elk jaar procentueel aangepast wordt aan het verloop van de bevolking bij de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling (2021: 42.000).	

5. Netwerk Water & Klimaat (voorheen Winnet)

Vestigingsplaats	Houten	
Rechtsvorm	Samenwerkingsverband	
Ingangsdatum	1 januari 2020, looptijd 4 jaar	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De voorlopers van deze brede samenwerking zijn de Coalitie Ruimtelijke Adaptatie (CRA, samenwerking op het gebied van ruimtelijke adaptatie sinds 2016) en Winnet (samenwerking op het gebied van de afvalwaterketen sinds 2012). Deze samenwerkingsverbanden zijn samengevoegd in een nieuwe samenwerking Netwerk Water & Klimaat. De opgaven voor ruimtelijke adaptatie en de (afval)waterketen zoals die zijn verwoord in het deltaplan ruimtelijke adaptatie/Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (BAKA) en het Bestuursakkoord Water (BAW), inclusief het bijbehorende addendum, zijn leidend in de doelstelling. De partners richten zich specifiek op een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van onze regio. Hierbij vindt een intensivering van de (netwerk)samenwerking binnen de (afval)waterketen en klimaatadaptatie plaats. De bewustwording van de gevolgen en de effecten van klimaatverandering, bij zowel interne organisaties als bij de omgeving, worden vergroot. Tevens worden waterveiligheid en de digitale dreigingen rondom waterassets zoveel mogelijk gezamenlijk aangepakt. De doelstelling is om dit middels slim samen te werken, kansen te benutten, kennis te delen en te innoveren te bereiken. Deze overeenkomst betreft een samenwerkingsverband van een veertiental gemeenten in de regio Utrecht Zuidwest (Bunnik, De Bilt, Houten, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Wijk bij Duurstede, Woerden, IJsselstein en Zeist.), HDSR, de provincie Utrecht en de Veiligheidsregio Utrecht.	
Financieel belang HDSR	In 2021 is een bijdrage betaald van € 47.592. De bijdrage voor 2022 is begroot op € 47.592. Verwachte bijdrage 2023: € 47.592	
Bestuurlijk belang HDSR	Op de Water & Klimaattafel zijn de bestuurlijke portefeuillehouders vertegenwoordigd van de partners. De bestuurders zijn bepalend in de koers.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen vermogen	31-12-2020 € 100.795	31-12-2021 €259.086
- Vreemd vermogen	Nvt	Nvt
- Jaarresultaat	€45.869	€158.291
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer en Beperking gevolgen klimaatverandering	
Risico's	Beperkt. Uittreden van één of meer deelnemers is van invloed op de kostenverdeling.	
Overige informatie	Het eigen vermogen van Winnet (vooruit ontvangen bijdragen) is opgegaan in de nieuwe samenwerking.	

6. AQUON

Vestigingsplaats	Tiel	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	1 juli 2011	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AQUON is het instituut voor wateronderzoek voor negen waterschappen. AQUON levert monsterneming, analyse en rapportage van chemisch, fysisch en biologisch onderzoek naar de eigenschappen van het natte milieu. AQUON verzorgt voor negen deelnemers het waterkwaliteitsonderzoek, dat uitgevoerd moet worden als gevolg van wettelijke verplichtingen (zoals zwemwateronderzoek en KRW-monitoring). Ook is het, ten behoeve van de uitvoering en evaluatie van het eigen beleid, noodzakelijk kwaliteit- en kwantiteitsmetingen uit te voeren en daarover te rapporteren.	
Financieel belang HDSR	Voor 2022 is een bijdrage begroot van € 2,757 miljoen. Verwachte bijdrage voor 2023 bedraagt € 3,117 miljoen. Voor beide jaren geldt dat hierin de vergoeding voor de COVID-bemonstering, die wij apart van het RIVM ontvangen, is meegenomen. Hierbij gaan we uit van € 550.000.	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is met een lid van het college zowel in het Dagelijks Bestuur als in het Algemeen Bestuur vertegenwoordigd in de GR.	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen Vermogen	31-12-2020 € 0	31-12-2021 € 0
- Vreemd vermogen	€ 13.722.422	€ 14.522.934
- Jaarresultaat	€ 0	€ 0
Relatie met programma	De kosten van laboratoriumonderzoek vallen onder de programma's watersysteem- en zuiveringsheffing.	
Risico's	Het uittreden van een deelnemer kan invloed hebben op het productievolume, het kostenniveau en de kostenverdeling.	

7. Het Waterschapshuis

Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Ingangsdatum	1 januari 2013
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het Waterschapshuis bevordert samenwerking op ICT-gebied tussen waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector. Er worden ICT - programma's uitgevoerd voor de waterschappen en er worden applicaties beheerd die door meerdere waterschappen gebruikt worden.
Financieel belang HDSR	Jaarkosten HDSR 2021: € 702.901 Verwachte bijdrage 2022: € 1.020.034 (incl. BTW) Verwachte bijdrage 2023: € 1.052.710
Bestuurlijk belang HDSR	Eén lid en een plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	31-12-2020 € 0 31-12-2021 € 0
- Vreemd vermogen	€12.214.831 €8.301.131
- Jaarresultaat	€0 €0
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Herziening van het werkpakket door HWH 2.0 kan tot financiële en inhoudelijke risico's leiden.
Overige informatie	geen

8. Unie van Waterschappen

(Begroting 2023 is nog niet beschikbaar; begroting 2022 is op 17/9/2021 in CBCF vastgesteld)

Vestigingsplaats	Den Haag	
Rechtsvorm	Verenging	
Ingangsdatum	1927	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	De Unie van Waterschappen behartigt de belangen van de waterschappen en zorgt voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen de waterschappen. De Unie vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld. De Unie van Waterschappen de vereniging van 21 waterschappen in Nederland. In totaal zijn er 22 waterschappen in Nederland. Waterschap Blija Buitendijks, een onbewoond buitendijks gebied aan de Friese Waddenkust, is geen lid van de Unie van Waterschappen. Door de leden van de Unie is een garantiestelling afgegeven voor totaal € 2,0 miljoen.	
Financieel belang HDSR	De totale begroting van de Unie van Waterschappen bedraagt voor 2022 € 11.747 miljoen waarvan HDSR € 576.448 bijdraagt. Dit is inclusief de bijdrage voor Bever- en Muskusrattenbestrijding ter grootte van € 61.598.	
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Unie van Waterschappen	
Financiële kerncijfers in euro's:		
- Eigen vermogen	31-12-2020 € 1.993.336	31-12-2021 € 3.134.712
- Vreemd vermogen	€ 15.344.423	€ 23.517.682
- Jaarresultaat	V € 215.816	V € 1.141.344
Relatie met programma	Bestuur en organisatie	
Risico's	Beperkt	
Overige informatie	De bijzondere baten en lasten in 2019 betreffen een herwaardering van het pand.	

9. Vereniging werken voor waterschappen

Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Ingangsdatum	2019
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Voor het onderhandelen en afsluiten van een cao waterschappen is een vereniging nodig. Een vereniging van werkgevers die samen afspraken willen maken over arbeidsvoorwaarden. In onze sector hebben waterschappen en gelieerde organisaties samen deze vereniging opgericht. Een vereniging met het doel een cao afsluiten in haar statuten.
Financieel belang HDSR	€ 21.500 (schatting)
Bestuurlijk belang HDSR	HDSR is lid van de Vereniging werken voor waterschappen
Financiële kerncijfers in euro's:	
- Eigen vermogen	N.v.t.
- Vreemd vermogen	N.v.t.
- Jaarresultaat	N.v.t.
Relatie met programma	Bestuur en organisatie
Risico's	Beperkt
Overige informatie	geen

10. AquaMinerals B.V.

Vestigingsplaats	Nieuwegein	
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap	
Ingangsdatum	In 2020 heeft het formele besluit plaatsgevonden over de toetreding van HDSR als vierde waterschap tot het AquaMinerals collectief. Dit is in 2021 door uitgifte van aandelen geformaliseerd.	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor de stofstromen die vrijkomen bij het zuiveren van water. Hiervoor ontwikkelen zij passende ketens, die vervolgens kwalitatief hoogwaardig worden bediend en/of geëxploiteerd. De organisatie is in eerste instantie opgericht voor alle Nederlandse drinkwaterbedrijven, maar inmiddels zijn zij ook actief voor een Belgisch drinkwaterbedrijf en een aantal Nederlandse waterschappen.	
Financieel belang HDSR	De deelneming van HDSR bedraagt € 48.604 opgebouwd uit 479 (van de 12.300) aandelen van € 45,50 nominaal met een agio van € 48,75 per aandeel.	
Bestuurlijk belang HDSR	Volgens de statuten van de vennootschap AquaMinerals zijn de belangrijkste bevoegdheden belegd bij de directeur en de Raad van Commissarissen (RvC). De Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA) benoemt op voordracht van de RvC de commissarissen; de RvC benoemt de directeur. Als aandeelhouder heeft HDSR toegang tot de AVA.	
Financiële kerncijfers:		
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	31-12-2020 € 1.315.588	31-12-2021 € 1.433.884
- Vreemd vermogen	€ 4.403.247	€ 2.426.346
- Jaarresultaat voor belasting	€ 18.910	€ 54.548
Relatie met programma	AquaMinerals zoekt bestemmingen voor stofstromen, zoals zand-, zeef- en roostergoed, die bij HDSR voortkomen uit het zuiveringsproces van afvalwater.	
Risico's	Het financiële risico voor HDSR beperkt zich tot de omvang van het aandelenvermogen van € 48.604.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

11. Slibverwerking Noord Brabant (SNB) N.V. (in afwachting van besluiten)

Vestigingsplaats	Moerdijk	
Rechtsvorm	Overheids N.V. ; aandelen in handen van deelnemende waterschappen	
Ingangsdatum	01.01.2023	
Openbaar belang (doelstellingen en activiteiten)	Het tot stand brengen van en het in stand houden van de duurzame exploitatie van een slibverwerkingsinstallatie voor de verwerking van zuiveringsslib dat in beginsel afkomstig is van waterschappen. Met de toetreding tot SNB geven we invulling aan de onderstaande doelen uit de Zuiveringsvisie: 1. Borgen van een continue afzet voor ons zuiveringsslib nu en in de toekomst; 2. Invulling van onze duurzaamheidsopgave; In de Zuiveringsvisie staat hierover: ▪ In 2040 vervult zuiveringsslib een belangrijke strategische rol in de ambities en doelstellingen voor energieneutraliteit (doelstelling 2030) en het klimaatakkoord; ▪ In 2040 heeft HDSR een grote stap gezet in het verwaarden van zuiveringsslib met een aantal grondstoffen hoger op de waardepiramide dan nu; ▪ In 2040 is HDSR, conform de R-ladder¹, begonnen met het toepassen van methoden ten behoeve van een verregaande slibpreventie. 3. Gezamenlijk met andere waterschappen en andere partijen optrekken om invulling te geven aan de bovenstaande doelen.	
Financieel belang HDSR	HDSR bezit 14% van de aandelen van SNB. Overige deelnemende partijen zijn: Waterschappen Aa en Maas (24,17%), De Dommel (21,74%), Brabantse Delta (18,53%), Vechtstromen (13,59%), Scheldestromen (7,97%).	
Bestuurlijk belang HDSR	Ieder aandeelhoudend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt (stemrecht) in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). HDSR wordt in de AvA vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Zuiver uit het DB. Het geplaatste aandelenkapitaal van de NV bedraagt € 4.443.000 en is volledig volgestort.	
Financiële kerncijfers:		
- Eigen vermogen (incl. res. boekjaar)	31-12-2020 € 19.971	31-12-2021 € 18.038
- Vreemd vermogen	€30.333	€26.892
- Jaarresultaat voor belasting	-/-€ 1.024	-/-€ 900
Relatie met programma	Zuiveringsbeheer	
Risico's	Het gestorte kapitaal in de aandelen, zijnde de nominale waarde (€ 622k) en agio (€ 1.764k) kan bij liquidatie (deels) afgeboekt moeten worden. Garantstelling ter hoogte van maximaal 14% van € 55 mio, afhankelijk van de uitstaande geldleningen bij NWB.	
Overige informatie	Niet van toepassing	

¹ [R-ladder - strategieën van circulariteit | RVO.nl | Rijksdienst](#)

Koers houden in roerige tijden

Begroting 2023

Datum: 16 november 2022